

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 28-04-2011			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Sedni broj	Broj priloga
ot-12-341/11			

Sarajevo, 27.04.2011. godine
Broj: Oi-K-167/11

Zastupnički dom Parlamentarne skupštine BiH
Trg BiH 1
71000 SARAJEVO

PREDMET: Dostava godišnjeg izvješća o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH

Štovani,

Sukladno odredbama članka 34 stavak 1 Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH, te članka 10 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH u prilogu Vam dostavljamo izvješće o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH za 2010. godinu.

Ombudsmeni BiH:

Nives Jukić

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

INSTITUCIJA OMBUDSMENA/OMBUDSMANA
ZA LJUDSKA PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE

ИНСТИТУЦИЈА ОМБУДСМЕНА/ОМБУДСМАНА
ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

02-12

06-2011
H

Sarajevo, 27.04.2011. godine
Broj: Oi-K-168/11

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO: 28-04-2011			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
		02-12-341/11	

Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH
Trg BiH 1
71000 SARAJEVO

PREDMET: Dostava godišnjeg izvješća o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH

Štovani,

Sukladno odredbama članka 34 stavak 1 Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH, te članka 10 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH u prilogu Vam dostavljamo izvješće o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH za 2010. godinu.

Ombudsmeni BiH:

[Signature]

Nives Jukić

[Signature]

Ljubomir Sandić

[Signature]

Jasminka Džumhur

**GODIŠNJE IZVJEŠĆE O
REZULTATIMA AKTIVNOSTI
OMBUDSMANA ZA LJUDSKA
PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE ZA
2010.**

KAZALO

POGLAVLJE I. UVODNE NAPOMENE OMBUDSMANA	9
POGLAVLJE II. NADLEŽNOST OMBUDSMANA I PROCEDURE	13
2.1. Pravni temelji za rad Ombudsmana BiH.....	13
2.2. Mandat Ombudsmana BiH	13
2.3. Pravo na žalbu ombudsmanima	15
2.4. Prihvatljivost i razlozi za žalbu	15
2.5. Postupanje ombudsmana.....	16
POGLAVLJE III. STANJE LJUDSKIH PRAVA U BIH.....	19
3.1. Uvod	19
3.2. Zaprimljene žalbe	19
3.2.1. Struktura žalbi po odjelima	20
3.2.2. Struktura žalbi po uredima.....	21
3.2.3. Protivna stranka po žalbama	31
3.2.4. Postupanje po žalbama	32
3.3. Preporuke ombudsmana.....	33
3.4. Posebna izvješća koja su ombudsmeni sastavili u 2010. godini	35
POGLAVLJE IV. GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA	39
4.1. Uvod	39
4.2. Uprava	40
4.3. Imovinska prava	42
4.4. Policija	44
4.5. Pravosuđe.....	45
4.6. Javne isprave	48
4.7. Imigracije i azil	48
4.8. Sloboda pristupa informacijama	49
4.9. Vladina i druga imenovanja.....	52
PRAVA POGLAVLJE V. EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA.....	61
5.1. Uvod	61
5.2. Pravo na mirovinu	62
5.3. Prava na rad.....	63
5.4. Prava na socijalnu skrb.....	66
5.5. Pravo na obrazovanje.....	67
5.6. Pravo starih osoba.....	68

POGLAVLJE VI. PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM	73
6.1. Uvod	73
6.2. Diskriminacija osoba s invaliditetom.....	74
6.3. Isplata naknada po osnovi invaliditeta.....	75
6.4. Ocjenjivanje stupnja oštećenja organizma.....	76
POGLAVLJE VII. PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA.....	81
7.1. Uvod	81
POGLAVLJE VIII. PRAVA ZATVORENIKA/PRITVORENIKA.....	87
8.1. Uvod	87
8.2. Stanje u zatvorima.....	87
8.2.1. Zapažanja i zabrinutosti ombudsmana.....	88
8.2.2. Preporuke.....	99
POGLAVLJE IX. PRAVA DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI.....	103
9.1. Uvod	103
9.2. Postupanje po žalbama	103
9.3. Karakteristični primjeri zaštite prava djece.....	104
9.3.1. Problem izdavanja putne isprave	104
9.3.2. Ostvarivanje kontakta djece s roditeljima i srodnicima	105
9.3.3. Nasilje nad djecom	105
9.3.4. Obrazovanje	105
9.4. Aktivnosti Odjela na promicanju prava djece	106
9.4.1. Obilježavanje važnih datuma	107
9.4.2. Članstvo u mrežama	107
9.4.3. Istraživanja i posebna izvješća.....	107
9.4.3.1. Djeca i prosjačenje.....	107
9.4.3.2. Djeca s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u BiH.....	108
9.4.3.3. Stanje u ustanovama za zbrinjavanje djece	110
9.4.3.4. Participacija djece i odraslih u interesu djece u školama.....	111
9.4.4. Ostale aktivnosti Odjela za praćenje prava djece.....	113
POGLAVLJE X. DISKRIMINACIJA	117
10.1. Uvod	117
10.2. Postupanje po žalbama	117
10.2.1. Diskriminacija na nacionalnoj osnovi	118
10.2.2. Diskriminacija na osnovi spola	119
10.2.3. Mobing	120

10.3.	Zaključak.....	120
POGLAVLJE XI. FUNKCIONIRANJE OMBUDSMANA BIH.....		125
11.1.	Uvod	125
11.2.	Osoblje.....	126
11.3.	Financijsko poslovanje.....	127
11.4.	Smještaj i tehnička opremljenost Ombudsmana BiH.....	127
11.5.	Status Ombudsmana BiH.....	128
11.6.	Postignuti rezultati u rukovođenju.....	128
POGLAVLJE XII. SURADNJA S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA.....		133
12.1.	Suradnja s institucijama u BiH	133
12.2.	Suradnja s međunarodnim organizacijama i institucijama	134
12.3.	Suradnja s medijima	135
12.4.	Suradnja s civilnim društvom	139
ANEKS I. PREDMETI		143
ANEKS II. FINACIJE.....		173
ANEKS III. PLATFORMA ZA SURADNJU OMBUDSMANA BIH S NEVLADINIM SEKTOROM.....		177

POGLAVLJE I.

UVODNE NAPOMENE OMBUDSMANA

POGLAVLJE I. UVODNE NAPOMENE OMBUDSMANA

U cilju praćenja stanja ljudskih prava u BiH, Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ombudsman BiH), sukladno odredbama članka 34. i članka 35. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zakon o ombudsmanu)¹, obvezna je svake godine dostaviti rezultate svojih aktivnosti u izvještajnom razdoblju Predsjedništvu BiH, Zastupničkom domu i Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, Parlamentu Federacije BiH i Narodnoj skupštini Republike Srpske, navodeći broj i prirodu zaprimljenih žalbi, ukazujući na one žalbe koje nisu uzete u razmatranje kao i razloge tomu, te žalbe koje su bile predmetom istrage i nalaze o tome. U svome izvješću ombudsmani također mogu iznijeti one prijedloge i preporuke koje je prihvatila vlada.

Ustavom BiH propisano je: „Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurat će najviši stupanj međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda....“², te da: „U Bosni i Hercegovini izravno se primjenjuju prava i slobode garantirani Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kao i njezinim protokolima. Ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima“.³ Ustavom BiH nadalje se utvrđuje sljedeće: „Bosna i Hercegovina, i svi sudovi, uredi, državni organi, i tijela kojima posredno rukovode entiteti ili koja djeluju unutar entiteta, primjenjivat će i poštivati ljudska prava i temeljne slobode navedene u stavku 2“.⁴ Na sličan način utvrđena je obveza primjene i poštivanja prava i sloboda u ustavima entiteta i Statutu Brčko Distrikta BiH.

Upravo ispunjavanje obveze primjene i poštivanja ljudskih prava od strane pravosudnih tijela, ustanova i tijela vlasti na svim razinama jest predmet ovoga Izvješća sastavljenog na temelju djelovanja i intervencije ombudsmana u skladu s njihovim mandatom utvrđenim Ustavom BiH i Zakonom o ombudsmanu, te je stoga Izvješće potrebno promatrati u tome svjetlu. Godišnje izvješće o rezultatima aktivnosti Ombudsmana BiH (u daljnjem tekstu: godišnje izvješće) jest izvješće o stanju ljudskih prava u BiH, a čiju su primjenu i zaštitu dužne osigurati sve institucije vlasti, dok ih propuštanje provedbe ove ustavne odredbe čini odgovornima za kršenje ljudskih prava.

Struktura ovoga Izvješća uređena je na način da čitatelj iz logičnog objašnjenja ombudsmana dobije informaciju o mandatu i procedurama (Poglavlje II.), o konkretnim slučajevima povrede ljudskih prava razvrstanih po područjima (poglavlja III.-X.), o postignutim aktivnostima u rukovođenju, unutarnjem razvoju, uključujući kadrovsko jačanje ove institucije, i proračunu (Poglavlje XI.).

¹ „Službeni glasnik BiH“, br. 32/00, 19/02, 34/05 i 32/06

² Članak II 1. i 2. Ustava BiH - Ljudska prava i međunarodni standardi

³ Članak II 1. i 2. Ustava BiH - Ljudska prava i međunarodni standardi

⁴ Članak II stavak 2. Ustava BiH – Međunarodni ugovori: „U Bosni i Hercegovini izravno se primjenjuju prava i slobode garantirani Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i njezinim protokolima. Ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima.“

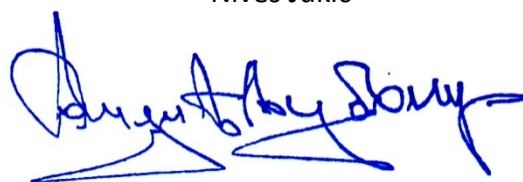
Termin ombudsman, u smislu ovoga Izvješća i Zakona o ombudsmanu, označava tri osobe koje čine Ombudsmana BiH.⁵ Ovu su funkciju u izvještajnom razdoblju obavljali Jasminka Džumhur, Ljubomir Sandić i Nives Jukić.

Ožujka 2011. godine

Ombudsmeni BiH:

Nives Jukić

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

⁵ Članak 1. stavak 2. točka c. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine

POGLAVLJE II.

NADLEŽNOST OMBUDSMANA I PROCEDURE

POGLAVLJE II. NADLEŽNOST OMBUDSMANA I PROCEDURE

2.1. Pravni temelji za rad Ombudsmana BiH

Osnova za rad i funkcioniranje Ombudsmana BiH su aneksi IV. i VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini⁶ od 14. prosinca 1995. i na temelju tih dokumenata ova je institucija počela raditi 1996. godine.

Prema Aneksu VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, Ombudsman BiH zajedno s Domom za ljudska prava BiH činio je Komisiju za ljudska prava BiH, a polazilo se od toga da su demokracija i ljudska prava čimbenici izgradnje društva, pretpostavke za uspostavljanje državne strukture i mehanizama koji vode u međunarodne integracije. Trenutačno Ombudsman BiH djeluje na temelju Ustava BiH i Zakona o ombudsmanu, kojima su zajamčeni neovisnost i infrastrukturni okvir za zaštitu i promicanje ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Zakon o ombudsmanu donesen je 2000., a potom dopunjavan i mijenjan 2002., 2004. i 2006. godine. Tim se zakonom definiraju nadležnost i ovlasti Ombudsmana BiH, pravila postupanja u praćenju rada tijela i institucija u postupcima po žalbama građana i *ex officio*, te druga bitna pitanja vezana uz djelovanje ovog državnog mehanizma za zaštitu temeljnih ljudskih prava i sloboda.

2.2. Mandat Ombudsmana BiH

U sustavu zaštite ljudskih prava, Ombudsman BiH neovisna je institucija uspostavljena radi promicanja dobre uprave i vladavine prava, zaštite prava i sloboda fizičkih i pravnih osoba, zajamčenih Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku Ustava.

Ombudsman BiH ima posebne ovlasti i nadležnosti prema odredbama Zakona o zabrani diskriminacije,⁷ Zakona o slobodi pristupa informacijama⁸ i Zakona o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima Bosne i Hercegovine⁹ i u tom smislu pruža fizičkim i pravnim osobama obavijesti o njihovim pravima i obvezama, o mogućnosti sudske i druge zaštite, postupa po pojedinačnim i grupnim žalbama, predlaže pokretanje postupaka medijacije (posredovanja) i drugo.

Tijela i institucije imaju obvezu suradnje s Ombudsmanom BiH i u tom smislu obvezni su pružati odgovarajuću pomoć u istrazi i obavljanju nadzora, omogućiti mu pristup spisima ili dokumentima, obavljanje osobnih razgovora i razmatranje potrebnih spisa i dokumenata u cilju provjera navoda žalbi.¹⁰

⁶ Daytonski mirovni sporazum

⁷ "Službeni glasnik BiH", broj 59/09

⁸ "Službeni glasnik BiH", broj 28/00

⁹ "Službeni glasnik BiH", broj 7/03

¹⁰ Poglavlje VII. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH – Obveza suradnje s ombudsmanom

Ombudsman BiH uspostavljen je 1996. godine kada je tu funkciju obavljala jedna osoba, strani državljanin. Početkom 2004. godine ovu instituciju preuzimaju državljani BiH, ali se broj osoba koji obavljaju funkciju ombudsmana povećao na tri. Jedna od obveza koju je, među ostalima, prihvatila BiH na putu k potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom je i aktivnija uloga na polju zaštite ljudskih prava, a unutar toga i objedinjavanje entitetskih institucija ombudsmana s Ombudsmanom BiH. U tom smislu usvojene su izmjene i dopune Zakona o ombudsmanu kojima je predviđeno da do 31. 12. 2006. bude provedeno imenovanje ombudsmana objedinjene institucije te da, također do istoga roka, entiteti donesu odgovarajuće zakone kojima će utvrditi prestanak funkcioniranja entitetskih ombudsmana. Cilj objedinjavanja svih institucija ombudsmana u BiH prije svega je ujednačeno tretirati žalbe građana na prostoru cijele BiH, osigurati jednak stupanj zaštite ljudskih prava kao i ekonomičniji i funkcionalniji rad tako objedinjene institucije. U vezi s primjenom navedenih izmjena i dopuna Zakona o ombudsmanu, krajem 2008. godine imenovani su novi ombudsmani i te su aktivnosti završene u 2010. godini.

Zakon o ombudsmanu je pravni okvir za djelovanje ove institucije. Potvrđujući mjerodavne odredbe Aneksa VI. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, Zakonom su ovoj instituciji dane široke nadležnosti koje uključuju nadzor nad radom svih tijela u državi, uključujući i sudstvo. To je svakako u skladu s najvišim zahtjevima izraženima u Pariškim načelima UN-a iz 1993. godine,¹¹ koja su primarni izvor međunarodnih standarda za uspostavu i djelovanje institucija za zaštitu ljudskih prava.

Također je potrebno naglasiti i činjenicu da su aktivnosti i djelovanje Ombudsmana BiH utvrđeni Ustavom BiH i Zakonom o ombudsmanu, dakle aktima s najvećom pravnom snagom u jednom demokratskom društvu, što treba biti jamstvo njegove neovisnosti.

Ombudsman BiH nema mandat mijenjati odluke javnih tijela vlasti, niti preuzeti ulogu tijela koje postupa i odlučuje po žalbama, niti se može miješati u postupak odlučivanja sudova. Također, Ombudsman BiH ne može zastupati podnositelja žalbe pred javnim tijelima, niti pisati podneske ili žalbe u njegovo ime, niti može dodjeljivati naknadu za utvrđenu povredu ljudskih prava.

Ono što je važno istaknuti u tranzicijskom kontekstu BiH jest da Ombudsman BiH ima specifičnu ulogu, za razliku od razvijenih demokracija u kojima je ova institucija važan čimbenik u očuvanju i osiguranju poštivanja načela i procedura demokratske vlasti. Opredjeljenje BiH za daljnji demokratski razvoj zahtijeva daljnje jačanje uloge Ombudsmana BiH u izgradnji i konsolidaciji ovih načela uz istodobno jačanje demokratskih institucija i izgradnji standarda dobre uprave, ali i uz punu potporu vlasti razvoju ovog neovisnog državnog mehanizma za zaštitu ljudskih prava u BiH. Posebno je to bitno osigurati kroz prihvaćanje i postupanje institucija vlasti po preporukama i drugim intervencijama Ombudsmana BiH, te kroz jačanje suradnje s Ombudsmanom BiH. S obzirom na to da odluke i mjere ombudsmana nisu pravno obvezujuće, osnovni način na koji utječu i osiguravaju usvajanje njihovih mjera i odluka jest otvorenost, pravna utemeljenost i informacije o kršenjima ljudskih prava, prvenstveno

¹¹ Pariška načela primarni su izvor međunarodnih standarda za uspostavljanje i djelovanje državnih institucija za zaštitu ljudskih prava

izdavanjem preporuka, posebnih izvješća i godišnjih izvješća o aktivnostima ombudsmana. Pri tome je važno još jednom ukazati na ulogu države koja je jamstvo poštivanju ljudskih prava svih osoba koji se nalaze na njezinom teritoriju, na jednak način i bez diskriminacije.

2.3. Pravo na žalbu ombudsmanima

Prema Zakonu o ombudsmanu, „svaka fizička i pravna osoba koja tvrdi da ima legitiman interes može se obratiti Ombudsmanu BiH bez ikakvih ograničenja.“ Nacionalnost, državljanstvo, mjesto boravka, spol, dob, etničko podrijetlo, vjera, pravna nesposobnost, lišenost slobode ili zatvor bilo koje vrste i, općenito uzevši, posebni odnosi s i ovisnost o nekom državnom tijelu, ne mogu ograničavati pravo ulaganja žalbe Ombudsmanu BiH.

Žalba ombudsmanima ili mjere i intervencije neće povući bilo kakve kaznene, disciplinske ili druge sankcije za podnositelja žalbe, kao ni bilo kakvu neugodnost ili diskriminaciju. Rad Ombudsmana BiH besplatan je za osobe koje mu se obrate i obraćanje ne zahtijeva pomoć savjetnika ili odvjetnika.

Korespondencija upućena Ombudsmanu BiH iz mjesta u kojima se osobe nalaze u pritvoru, u kojima su zatvorene ili su lišene slobode ne mogu podlijevati bilo kakvoj cenzuri niti se smiju otvarati, a razgovori između ombudsmana ili osoba delegiranih od ombudsmana ne mogu nikada biti nadgledani niti se u njih netko može miješati.

2.4. Prihvatljivost i razlozi za žalbu

Ombudsman BiH registrira sve uložene žalbe podnositelja i dostavlja podnositeljima potvrdu o zaprimanju žalbe, bilo da smatra da ih je potrebno razmatrati ili da ih nije potrebno razmatrati.

Ako ombudsman odluči da ne prihvati i ne razmatra žalbu, o tome pisano obavještava žalitelja navodeći razloge neprihvatanja i upućuje podnositelja takve žalbe na najpogodnija sredstva za poduzimanje radnji, ukoliko takva sredstva postoje, ostavljajući podnositelju žalbe da iskoristi ona sredstva koja smatra najpogodnijima.

Žalbe podnositelja mogu biti podnesene iz razloga koji ukazuju na slabo funkcioniranje ili povrede ljudskih prava i sloboda počinjene od bilo kojeg državnog tijela i organa. Žalba se može podnijeti i iz razloga koji ukazuju na povrede ljudskih prava i sloboda počinjenih od vojnih tijela vlasti.¹²

¹² Ombudsman može odbiti razmatrati i anonimne žalbe za koje smatra da su zlonamjerne, koje su neosnovane, u kojima nema žalbe, koje nanose štetu legitimnim pravima trećih osoba ili koje su ombudsmanu predočene izvan roka od 12 mjeseci nakon pojave događaja, činjenica ili odluka na koje se anonimna žalba odnosi. Ombudsman ne razmatra predmete koji se odnose na odluke, činjenice i događaje koji su se zbili prije 15. prosinca 1995. godine. Protiv odluke ombudsmana nije moguće uložiti žalbu.

Podnositelji žalbi mogu se obratiti i u slučaju povreda ljudskih prava i u slučaju slabog funkcioniranja sudskog sustava ili nepravilnog procesuiranja pojedinačnih predmeta. Poštivajući načelo neovisnosti rada pravosudnih tijela, ombudsman se ne može miješati u proces odlučivanja sudova, ali može intervenirati tijekom postupka koji se vodi kad god ustanovi da je takva aktivnost neophodna pri obavljanju svojih dužnosti, a može dati i preporuku tijelu vlasti koje je u sudskom postupku ili ga može konzultirati stranka u postupku. Ove su okolnosti razlozi za obraćanje žalbom Ombudsmanu BiH.

2.5. Postupanje ombudsmana

Ombudsman djeluje po zaprimanju žalbe ili *ex officio* i u tom smislu poduzima opće istrage i preporučuje odgovarajuće pojedinačne i opće mjere. Ako u bilo kojoj fazi postupka ombudsman ustanovi da predmet ne spada u njegovu nadležnost, predmet prosljeđuje odgovarajućoj instituciji. Predmete o navodnim povredama ljudskih prava ombudsman može proslijediti najvišim sudskim tijelima BiH koja su nadležna za pitanja ljudskih prava, sukladno pravilima kojima se uređuje ulaganje žalbe tim tijelima, kad god ustanovi da je to nužno za učinkovito provođenje svojih nadležnosti.

Ombudsman može predložiti nadležnome tijelu da obustavi izvršenje osporene mjere u razdoblju ne duljem od 10 dana kada tijekom istrage ustanovi da izvršenje upravne odluke može rezultirati nepopravljivom štetom za prava podnositelja zahtjeva.¹³

Institucije i tijela obvezni su Ombudsmanu BiH pružati pomoć u omogućavanju pristupa informacijama, obavljanjem osobnih razgovora, razmatranjem potrebnih spisa i dokumenata, dostavljanjem zatraženih pisanih izvjava o radnjama vezanima uz dužnosti osoba koje su u službi tijela i institucija, zatim provjerom vjerodostojnosti traženih dokumenata i izvjava.¹⁴

Po okončanju istrage i pribavljanju isprava i dokumenata te očitovanjima podnositelja žalbe i očitovanjima tijela i institucija o predmetu žalbe, Ombudsman BiH daje preporuke nadležnim tijelima i institucijama za otklanjanje povreda ljudskih prava i prijedlog mjera za njihovo otklanjanje. ***Tijela i institucije koji dobiju takve preporuke dužni su pisano odgovoriti i obavijestiti Ombudsmana BiH o učinku preporuka u roku koji im je ostavljen.***¹⁵

U slučaju nepostupanja određenog tijela ili institucije po preporuci Ombudsmana BiH, o tome se prethodno ukazuje višem nadležnom tijelu, a potom i ***u posebnom i godišnjem izvješću o rezultatima aktivnosti Ombudsmana BiH, koja se upućuju Parlamentarnoj skupštini BiH, Parlamentu FBiH, Narodnoj skupštini RS-a i Predsjedništvu BiH.***

¹³ Nadležno tijelo može odbiti da ispoštuje taj prijedlog uz objašnjenje u pisanom aktu upućenom Ombudsmanu BiH u roku od tri dana nakon zaprimanja prijedloga za mjeru i u svakom slučaju prije izvršenja osporene mjere uz iznošenje razloga za to, a ukoliko sve to propusti, prijedlog Ombudsmana BiH postaje obvezujući za nadležno tijelo.

¹⁴ Ombudsman može tražiti da mu se daju na uvid ili predaju dokumenti koji su upisani kao povjerljivi ili tajni sukladno zakonu, te je u tom slučaju Ombudsman BiH obavezan primijeniti potrebnu diskreciju za te dokumente i ne može ih učiniti dostupnima javnosti, a pri uvrštavanju u izvješća poduzimati sve potrebne mjere zaštite tajnosti.

¹⁵ Sve preporuke Ombudsmana BiH dostupne su javnosti, a mogu se i objavljivati u službenim glasilima po odluci Ombudsmana BiH, osim ako se ne radi o preporukama koje se odnose na povjerljiva i tajna pitanja ili kada se u žalbi podnositelja izričito zatraži da se ne objavljuju ime podnositelja kao ni okolnosti slučaja.

POGLAVLJE III.

STANJE LJUDSKIH PRAVA U BIH

POGLAVLJE III. STANJE LJUDSKIH PRAVA U BIH

3.1. Uvod

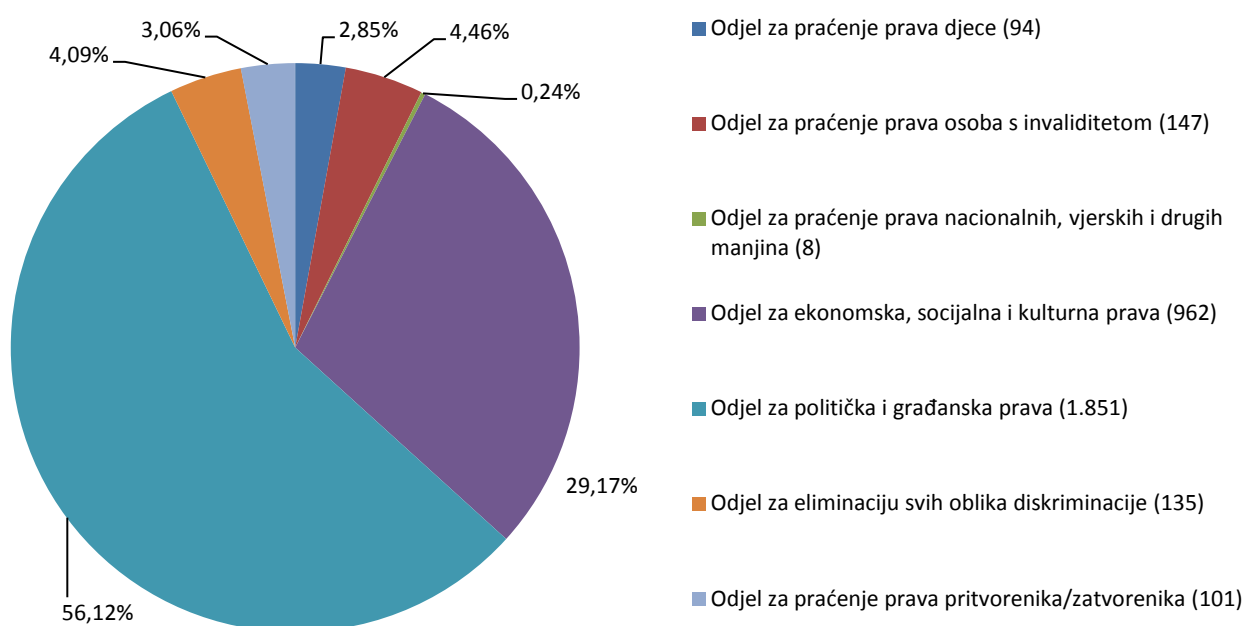
Aktivnosti Ombudsmana BiH utvrđene zakonom u vezi sa zaštitom ljudskih prava čine osnovu za prezentiranje rezultata aktivnosti ove institucije te će, u cilju sveobuhvatnog sagledavanja stanja ljudskih prava, u ovome poglavlju biti prezentirani rezultati rada Ombudsmana BiH, a koji istodobno odražavaju i stanje ljudskih prava u BiH, kroz sljedeće parametre:

- zaprimljene pojedinačne žalbe u Ombudsmanu BiH
- preporuke koje su ombudsmeni izdali u 2010. godini
- posebna izvješća koja su ombudsmeni sastavili u 2010. godini.

3.2. Zaprimljene žalbe

U Ombudsmanu BiH u 2010. godini ukupno je zaprimljeno 3.298 žalbi građana zbog kršenja ljudskih prava, tako da se s prenesenim predmetima iz proteklih godina (1.889 žalbi) u radu ukupno nalazilo 5.287 žalbi. U odnosu na 2009. godinu, došlo je do porasta broja žalbi za 2.008 ili 60,33%. Rezultat je to spajanja entitetskih institucija ombudsmana i Ombudsmana BiH koje je okončano 1. svibnja 2010., ali i vraćanja povjerenja građana u ovu instituciju. Ovoj tvrdnji ide u prilog i činjenica da je do 30. travnja 2010. ukupno bilo zaprimljeno 895 žalbi, što je za samo 425 žalbe manje od broja zaprimljenih žalbi u Ombudsmanu BiH za cijelu 2009. godinu (1.320 predmeta).

Pregled ukupnoga broja zaprimljenih predmeta za 2010. godinu po odjelima (Dijagram 1.)

Kako su određena kršenja prava bila usmjerena protiv više osoba, **prezentirani broj predmeta ne odlikava stvarni broj podnositelja žalbi** jer je često u jednom predmetu registriran veći broj žalitelja, ali je zbog ekonomičnosti, učinkovitosti i racionalnosti odlučeno takve slučajeve tretirati kao jedan predmet.

U 2010. godini u Ombudsmanu BiH uspostavljena je baza podataka i sustav digitalnog upravljanja predmetima, što je u znatnoj mjeri pridonijelo sustavnijem radu na predmetima, onemogućeno je udvostručavanje predmeta istoga žalitelja u različitim uredima ove institucije. Upravljanje predmetima na ovaj način izvanredna je osnova za praćenje stanja ljudskih prava u BiH tako što je omogućen jednostavan i brz pristup žalbama, učinkovit pristup dokumentima i evidencijama dodatnih podataka vezanih za žalbu, te je omogućena pretraga baze žalbi uz potpunu preglednost vrste kršenja ljudskih prava i kršitelja ljudskih prava. Ovakav pristup kreiranju i vođenju statističkih podataka u Ombudsmanu BiH u konačnici daje mogućnost formiranja parametarskih izvješća grupiranih po povredi prava, pravniku, odjelu i slično.

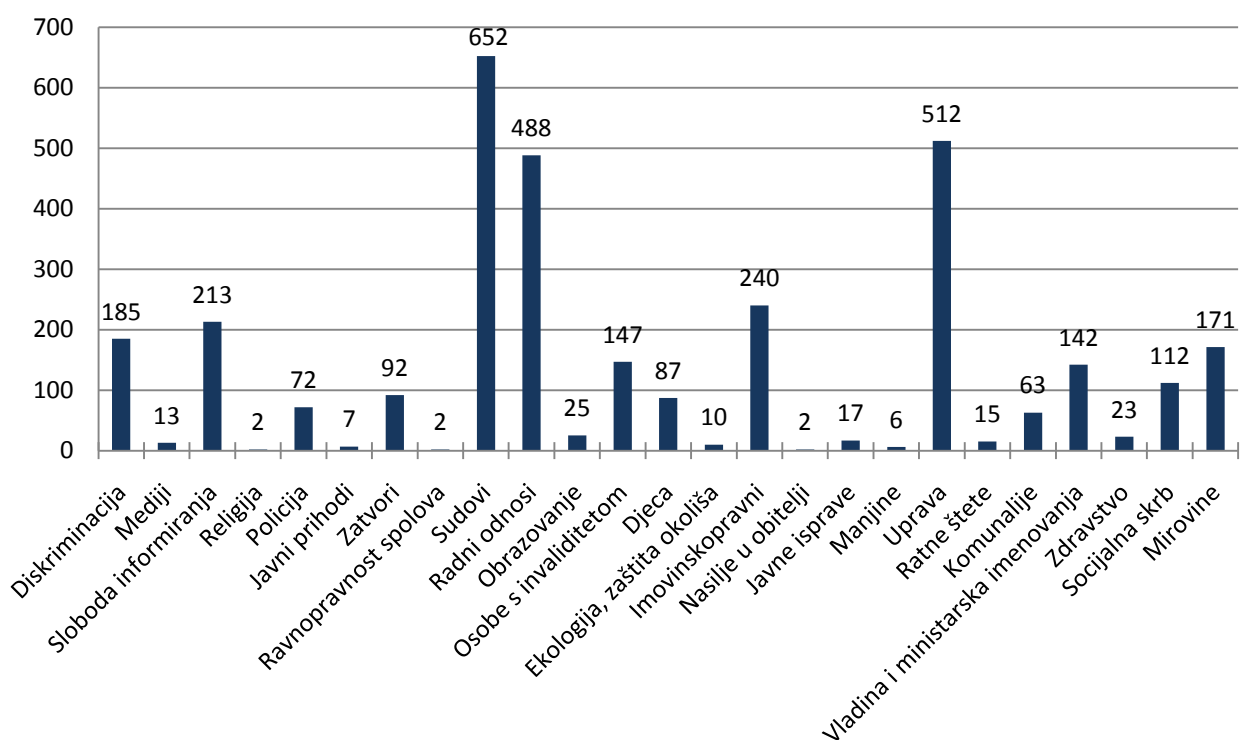
Tijekom rada na predmetima u svim je uredima poduziman veliki broj aktivnosti (5.906) prema kršiteljima prava, podnositeljima žalbe, ali je zabilježen i znatan broj ostalih aktivnosti. Tako je prema kršiteljima prava upućeno 4.175 podnesaka i to: u istražnom postupku 1.810, izdano je 341 preporuka za otklanjanje povrede prava i upućeno 2.167 požurnica. Upravo broj požurnica, koji je veći od broja dopisa upućenih u istražnom postupku, ukazuje na to da je i dalje prisutan visok stupanj nespremnosti institucija na suradnju s Ombudsmanom BiH.

Postupajući po žalbama zaprimljenima u 2010. godini, Ombudsman BiH uputio je i 1.731 dopis prema podnositeljima žalbi koji se uglavnom odnose na obavještanje stranaka o očitovanju i zahtjeve za dopunom žalbi.

3.2.1. Struktura žalbi po odjelima

Struktura Ombudsmana BiH uspostavljena je na funkcionalnom i teritorijalnom principu. Funkcionalni princip temelji se na evidentiranju žalbi po odjelima, a teritorijalni po uredima uspostavljenima radi približavanja ove institucije građanima.

Funkcionalni princip evidentiranja predmeta ukazuje da je najviše žalbi zaprimljeno u odjelima za građanska i politička prava i za ekonomska, socijalna i kulturna prava. Istodobno ovaj princip evidentiranja omogućuje i praćenje stanja ljudskih prava na područjima prava kojima pripadaju evidentirane povrede. Od ukupnoga broja zaprimljenih žalbi, najviše se žalbi odnosi na: neučinkovitost pravosuđa (652) i uprave (512), prava iz radnog odnosa (488), imovinska prava (240), slobodu pristupa informacijama (213) i diskriminaciju (185).

Zaprimljeni predmeti u Ombudsmanu BiH za 2010. po vrstama povreda (Dijagram 2.)

Postupajući po žalbama zaprimljenima u 2010. godini, Ombudsman BiH ukupno je riješio 1.615 žalbi, od čega je najveći broj žalbi riješen u Odjelu za građanska i politička prava (868), Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava (534) i Odjelu za praćenje prava osoba s invaliditetom (69).

3.2.2. Struktura žalbi po uredima

Cilj prezentiranja žalbi po uredima je utvrditi koje su najčešće povrede prava na određenom teritoriju. Prezentirani podaci u odnosu na teritorijalni princip evidentiranja žalbi moraju se sagledati u ukupnosti parametara kao što su: brojnost stanovništva koje gravitira uredu, socijalna struktura stanovništva, povratak, sjedište institucija koje odlučuju o pravu itd. Žalbe su prezentirane po abecednom redu naziva ureda.

Uvidom u bazu podataka Ombudsmana BiH može se konstatirati da je broj zaprimljenih predmeta u 2010. godini po uredima na dan 31. 12. 2010. sljedeći:

Uredi	Zaprimljeno
Glavni ured Banja Luka – sjedište Ombudsmana BiH.....	880
Područni ured Brčko.....	339
Područni ured Mostar.....	245
Područni Ured Sarajevo.....	1.602
Terenski ured Livno ¹⁶	232

¹⁶ Terenski ured Livno počeo je s radom 1. svibnja 2010. godine

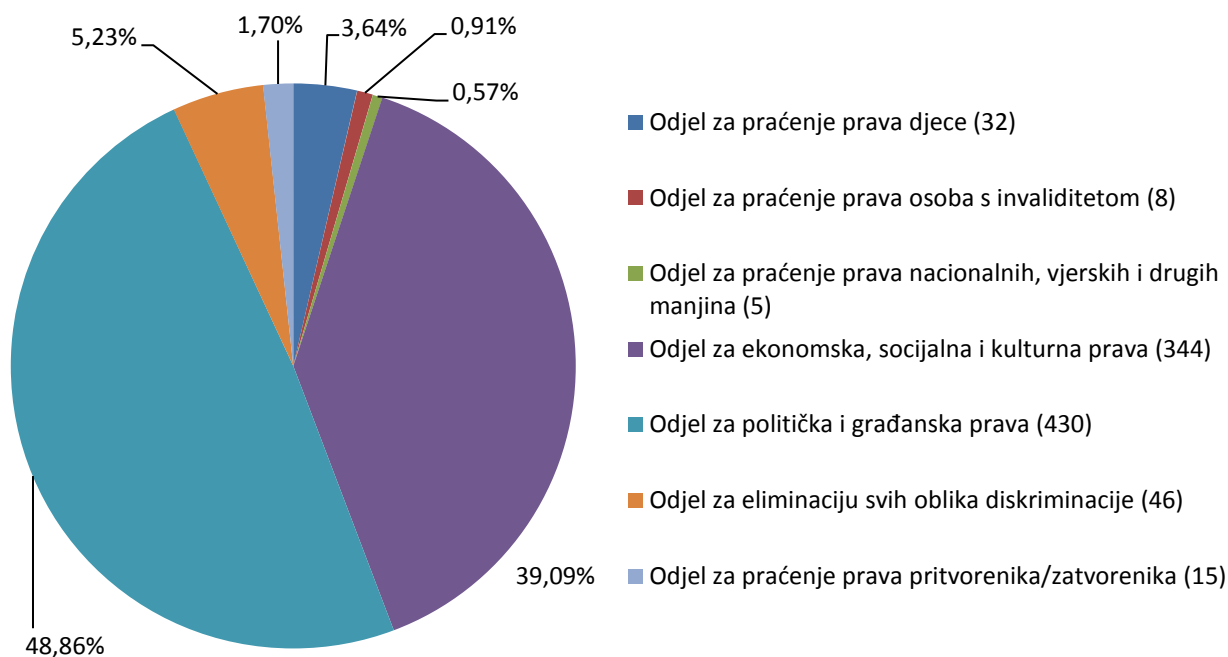
Kako se iz statističkih podataka može vidjeti, od ukupnoga broja zaprimljenih predmeta u Ombudsmanu BiH polovica je registrirana u Područnom uredu Sarajevo. Takvo stanje može se objasniti koncentracijom stanovništva koje pokriva Područni ured Sarajevo i činjenicom da znatan broj institucija koje se pojavljuju kao kršitelji prava ima sjedište u Sarajevu. Provjerom u bazi podataka utvrđeno je da su žalbe zaprimljene u Uredu Sarajevo podnijeli građani koji su nastanjeni na ovom kao i na području koje nije pokriveno drugim uredom Ombudsmana BiH.

1. Glavni ured Banja Luka

U Glavnom uredu Banja Luka u izvještajnom je razdoblju ukupno registrirano **880 žalbi**. Od ukupnoga broja zaprimljenih žalbi, najveći se broj odnosi na kršenje **građansko-političkih prava** (430) i **ekonomsko-socijalnih prava** (344). Uvidom u žalbene navode može se zaključiti da se i dalje najveći broj registriranih žalbi u Odjelu za građanska i politička prava odnosi na kršenje građansko-političkih prava, i to na: **rad pravosudnih tijela** (186), **učinkovitost uprave** (102), **pristup informacijama** (36) i **vladina i ministarska imenovanja** (28). U sferi ekonomsko-socijalnih prava najviše zaprimljenih žalbi u 2010. godini odnosilo se na **prava iz područja rada i u vezi s radom** (206), što je, statistički gledano, najviše kršeno pravo prema broju žalbi zaprimljenih u Uredu Banja Luka. Daljnja analiza predmeta iz područja ekonomsko-socijalnih prava **ukazuje da većina** spada u kršenja **imovinskih prava** (61) i **prava na mirovinu** (55). U Uredu Banja Luka ukupno je registrirano 46 žalbi koje se odnose na diskriminaciju, 32 žalbe u vezi s kršenjem prava djece, 15 žalbi pritvorenika i zatvorenika i osam žalbi osoba s invaliditetom. Tijekom rada na žalbama zaprimljenima u 2010. godini u ovome je uredu poduzeto 1.691 različitih aktivnosti prema podnositelju žalbe, kršitelju prava ali i drugim institucijama. Te su aktivnosti uključivale usmene savjete, nadzor postupaka, požurnice, telefonske kontakte sa strankama, izdavanje preporuka, dopise vezane uz istražni postupak i dr.

Kako je u izvještajnom razdoblju u Uredu Banja Luka ukupno riješeno **526 žalbi**, statistički se najveći broj riješenih žalbi odnosi na područje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava (243) te građanskih i političkih prava (223). Od 46 zaprimljenih žalbi u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije, ukupno je riješeno 29 žalbi. U Odjelu za praćenje prava djece Ureda Banja Luka riješeno je 18 žalbi, pri čemu je najveći broj okončan tako što je ostvarena zaštita prava djece nakon intervencije Ombudsmana BiH. Od osam zaprimljenih žalbi osoba s invaliditetom, u šest je žalbi rad Ombudsmana BiH rezultirao njihovim okončanjem. U izvještajnom razdoblju ukupno je okončano sedam žalbi pritvorenika/zatvorenika.

Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Banja Luka (Dijagram 3.)

2. Područni ured Brčko

U Uredu Brčko ukupno je bilo u radu 480 predmeta, od čega je u 2010. godini zaprimljeno 339 predmeta, dok su preostali predmeti (141) preneseni iz 2009. godine.¹⁷

Od ukupnoga broja zaprimljenih predmeta u 2010. godini, 46 predmeta odnosi se na žalbe zaprimljene tijekom uredovnih dana u Tuzli, koji su bili organizirani samo u razdoblju od 7. do 31. listopada i u prvoj polovici prosinca zbog nedostatka kadra.

Zaključno s 31. 12. 2010. okončano je 297 predmeta, od čega je 174 predmeta zaprimljeno u 2010. godini, dok su ostali riješeni predmeti preneseni iz 2009. godine.

Način rješavanja predmeta	2005.	2006.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
Nakon traženja očitovanja i najave istraživanja			5	13	27	45
Donesena preporuka			3	13	30	46
Doneseno posebno izvješće						
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka		2	5	24	47	78
Ustupljen drugoj instituciji/uredu	1				26	27

¹⁷ Iz 2009. godine prenesen je 141 predmet, od čega je jedan predmet iz 2005., šest predmeta iz 2006. godine, 18 predmeta iz 2008. i 116 predmeta iz 2009. godine.

Drugi način				4	8	12
Neosnovanost/neprihvatljivost žalbe		3	5	45	36	89
Ukupno	1	5	18	99	174	297

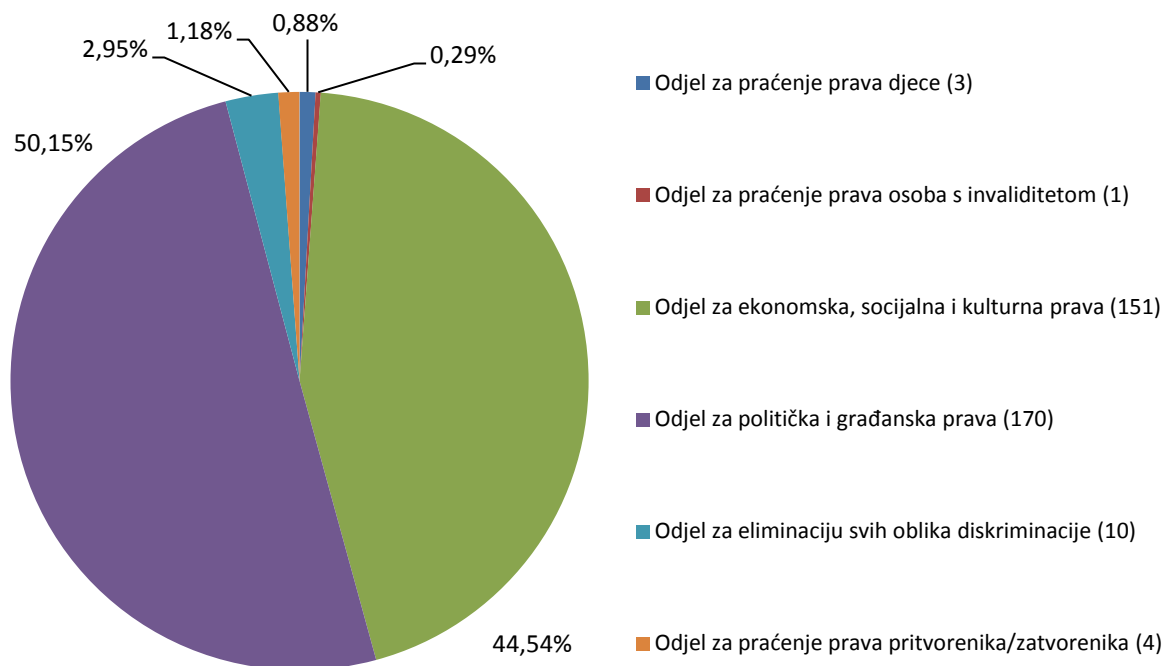
Tablica 1. Način rješavanja predmeta u Uredu Brčko po godinama

U 2010. godini u Uredu Brčko najviše je zaprimljeno žalbi iz **domene rada Odjela za građanska i politička prava (170)**. Daljnja analiza ovih predmeta ukazuje da se građani obraćaju za zaštitu svojih prava iz ovoga područja uglavnom zbog **dužine postupka pred sudskim tijelima**, a što je posebno karakteristično za osnovne sudove u Republici Srpskoj, Osnovni sud Brčko Distrikta BiH i općinske sudove u Federaciji BiH. Odgovori što ih Ured tijekom istrage prima od pravosudnih tijela različiti su, no uglavnom ukazuju na to da je dugotrajnost postupka posljedica dugogodišnjeg nesređenog stanja u pravosuđu, što je rezultiralo stvaranjem velikoga broja zaostalih predmeta zbog čega je nemoguće osigurati učinkovitost u postupanju. Neki sudovi u svojim odgovorima približno odrede dan kada će biti uzet u rad konkretni predmet po kojemu Ured ima žalbu, dok ostali uglavnom šalju tipski odgovor u smislu „kada predmet dođe na red“, što dalje kod stranaka pojačava pravnu nesigurnost.

U drugu skupinu kršenja ljudskih prava zbog kojih se građani obraćaju Uredu Brčko spadaju žalbe koje se odnose na **Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava (151)**. Najčešće evidentirane povrede prava iz ovoga područja vezane su uz pravo na naknadu osobama s invaliditetom u Federaciji BiH, a što je posljedica izmjena Zakona o osnovama socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom, te prava na korištenje sredstava za rekonstrukciju stambenih objekata, osobito u odnosu na kategoriju povratnika u Brčko Distrikt BiH, i po ovoj je osnovi Ured u 2010. godini izdao najviše preporuka. U Uredu Brčko znatan je broj registriranih predmeta iz područja ekonomsko-socijalnih prava koji se odnose na neuplaćene doprinose za mirovinsko-invalidsko i zdravstveno osiguranje podnositelja žalbe u Republici Srpskoj, kao i na sporost u postupanju fondova mirovinsko-invalidskog osiguranja.

U Uredu Brčko registrirane su samo **četiri žalbe** koje se odnose na rad Odjela za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika, **tri žalbe** koji se odnose na prava djece, te **jedna žalba** vezana uz prava osoba s invaliditetom. Kako je već istaknuto, u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava registriran je veliki broj žalbi koje se odnose na pravo na naknadu osobama s invaliditetom, gdje je žalba prvotno ukazivala na povredu ekonomsko-socijalnih prava tako da ove žalbe nisu registrirane u Odjelu za praćenje prava osoba s invaliditetom, iako je riječ o pravima pripadnika ove kategorije.

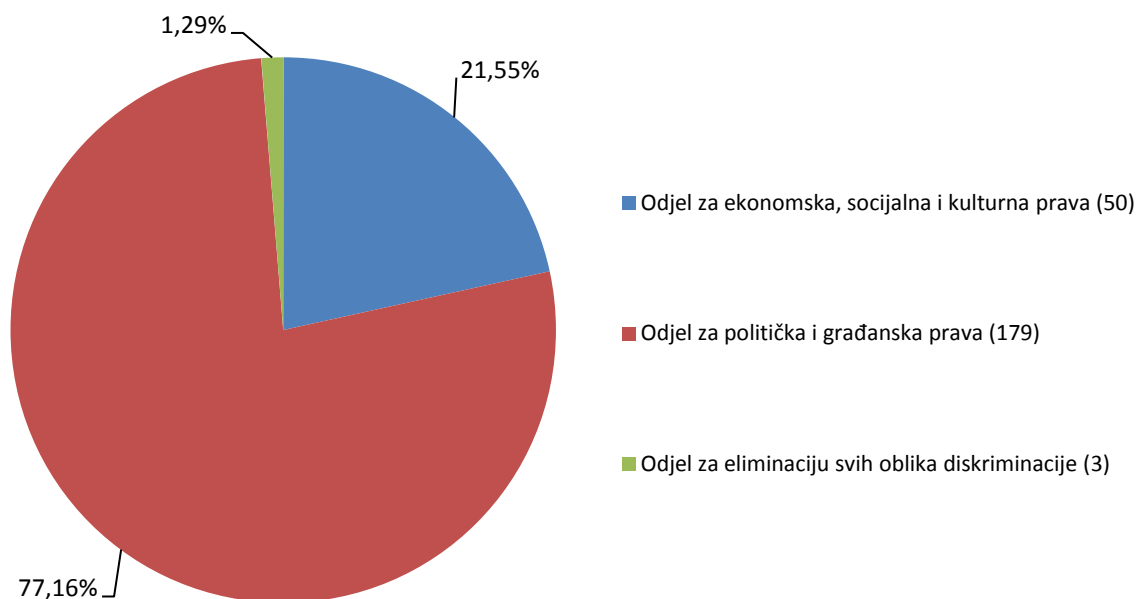
U Uredu Brčko u 2010. godini ukupno je izdano 46 preporuka. Najveći broj preporuka upućen je Vladi Brčko Distrikta BiH i to: Odjelu za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja, Odjelu za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove i Odjelu za stručne i administrativne poslove, te Osnovnom sudu Brčko Distrikta BiH, Osnovnom sudu u Banjoj Luci, Općinskom sudu u Tuzli itd.

Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Brčko (Dijagram 4.)

3. Terenski ured Livno

Terenski ured Livno (u daljnjem tekstu: Ured Livno) službeno je počeo s radom 1. svibnja 2010., a prije toga je postojao kao ured Ombudsmana FBiH. Za osam mjeseci rada Ured Livno **ukupno je zaprimio 232 žalbe, od čega su riješene 162 žalbe**. Prema statističkim podacima kojima raspolaže Ombudsman BiH, primjetno je da se na području koje pokriva Ured Livno¹⁸ najviše krše prava iz područja građanskih i političkih prava (179 žalbi), iz područja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava (50 žalbi) te iz područja diskriminacije (3). Struktura zaprimljenih žalbi u Uredu Livno je: neučinkovito funkcioniranje pravosuđa (92), neučinkovito funkcioniranje uprave (72), rad policije (8), pravo na slobodu pristupa informacijama (6), socijalna prava (15), prava iz radnih odnosa (14), pravo na mirovinu (10), imovinska prava (5), žalbe iz područja komunalija (3), diskriminacija (3), vladina i ministarska imenovanja (1) i zdravstvo (1). Od ukupnoga broja okončanih predmeta, najviše ih je riješeno iz nadležnosti Odjela za građanska i politička prava (124) te Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava (35).

¹⁸ Terenski ured Livno u 2010. godini postupao je po žalbama građana s područja općina koje pokriva Kanton 10 (Livno, Tomislavgrad, Bosansko Grahovo, Drvar, Glamoč i Kupres), dok je registriran neznatan broj žalbi građana s područja drugih općina: Trebinje, Bijeljina, Cazin itd.

Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Livno (Dijagram 5.)

Tijekom postupanja po žalbama u **određenom broju slučajeva zabilježena je nesuradnja protivne stranke s Uredom Livno**, ali je potrebno ukazati da se ta nesuradnja ne može promatrati uopćeno, već ju je moguće identificirati u odnosu na određene subjekte. Tako je u odnosu na Općinu Livno identificirano istodobno postojanje i suradnje i nesuradnje. U segmentu realizacije preporuka Ombudsman BiH zabilježio je **potpunu suradnju Općine Livno s Uredom**, dok je u **odnosu na postupanje prema Službi za graditeljstvo i prostorno uređenje i Službi za inspeksijske poslove zabilježen izostanak učinkovite suradnje**. S obzirom na različite prakse, intencija Ombudsmana BiH je da, neposredno surađujući sa strukturama vlasti Općine Livno, u 2011. pokuša utvrditi uzroke ovih različitih praksi postupanja spram ove institucije.

Način rješavanja predmeta	2005.	2006.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
Nakon traženja očitovanja i najave istraživanja					73	73
Doneseno preporuka					6	6
Doneseno posebno izvješće						
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka					15	15
Ustupljen drugoj instituciji/uredu					1	1
Drugi način					21	29
Neosnovanost/neprihvatljivost žalbe					38	39
Ukupno					163	163

Tablica 2. Prikaz načina rješavanja žalbi u Uredu Livno

Način rješavanja žalbi zaprimljenih u Uredu Livno rezultirao je time da je u **73** slučaja **stranka ostvarila pravo nakon intervencije ombudsmana**, u **šest je slučajeva donesena**

preporuka, a u **38 je slučajeva utvrđeno postojanje neosnovanosti** žalbe. U cilju učinkovitog postupanja po žalbama, **poduzeto je 959 aktivnosti**, uglavnom u istražnom postupku, vezanih uz kršenje ljudskih prava.

Tijekom postupanja Ured Livno **riješio je 60 žalbi koje su se odnosile na kršenje prava iz područja pravosuđa** na način da su 42 žalbe riješene intervencijom ombudsmana, u dvije su žalbe stranke iskazale nezainteresiranost za daljnje postupanje, a devet je žalbi riješeno na drugi način.

Iz **područja uprave riješeno je 48 žalbi**, od čega je 21 neosnovana, u 10 je žalbi otklonjena povreda prava intervencijom ombudsmana, devet je žalbi riješeno na drugi način te su izdane četiri preporuke.

Prema statističkim podacima, daleko najveći broj žalbi u Uredu Livno odnosi se na rad sudova i upravnih tijela, što ukazuje na daljnju tendenciju rasta njihove neučinkovitosti. U zadnje vrijeme, kada je u pitanju rad sudskog sustava, primjetan je **sve veći broj žalbi koje se odnose na neizvršenje pravomoćnih sudskih presuda**, a posebno je zabrinjavajuće što su sve češći slučajevi u kojima se **kao počinitelji pojavljuju korisnici proračunskih sredstava**.

Nadalje, zaprimljeno je 14 žalbi iz **područja radnih odnosa** i 10 žalbi po **osnovi povrede prava na mirovinu**. Žalbe iz područja radnih odnosa riješene su na način da su tri žalbe riješene tijekom intervencije ombudsmana, jedna na drugi način, jedna se pokazala neosnovanom, dok je u dva slučaja zabilježena nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka u Ombudsmanu BiH. Po pitanju prava na mirovinu četiri su žalbe riješene tijekom intervencije ombudsmana, dvije su bile neosnovane, a dvije su riješene na drugi način.

U 2010. godini Ured Livno zaprimio je **šest žalbi po osnovi povrede prava na slobodu informiranja**, od kojih je okončano pet predmeta, dok se jedan i dalje nalazi u radu. U jednom predmetu izdana je preporuka prema Općini Livno – Službi graditeljstva i prostornog uređenja, nakon koje je ostvarena zaštita prava. U predmetu u kojem je protivna stranka Agencija za privatizaciju Kantona 10 pokazalo se da je žalba neosnovana, jer je Agencija sukladno zakonu učinila izuzeće od davanja informacije. Tijekom intervencije ombudsmana tri su žalbe pozitivno riješene. Protivne stranke bile su: Općina Bosansko Grahovo, Općinski sud u Livnu i Osnovni sud u Trebinju.

U 2010. godini u Uredu Livno zaprimljene su tri žalbe **po osnovi diskriminacije**. Nakon intervencije ombudsmana otklonjena je povreda prava u jednom predmetu, u drugom predmetu žalba se smatra neosnovanom, dok je treći predmet zatvoren na drugi način jer nije bilo moguće utvrditi diskriminaciju odnosno povredu prava. Protivne stranke bile su: načelnik Općine Bosansko Grahovo, MUP Kantona 10 i Općina Livno - Služba inspeksijskih poslova.

Na rad policije podneseno je osam žalbi, od kojih je za dvije žalbe utvrđeno da su neosnovane, jedna je riješena tijekom intervencije ombudsmana, jedna na drugi način, a u jednom slučaju predmet je zatvoren zbog nezainteresiranosti stranke.

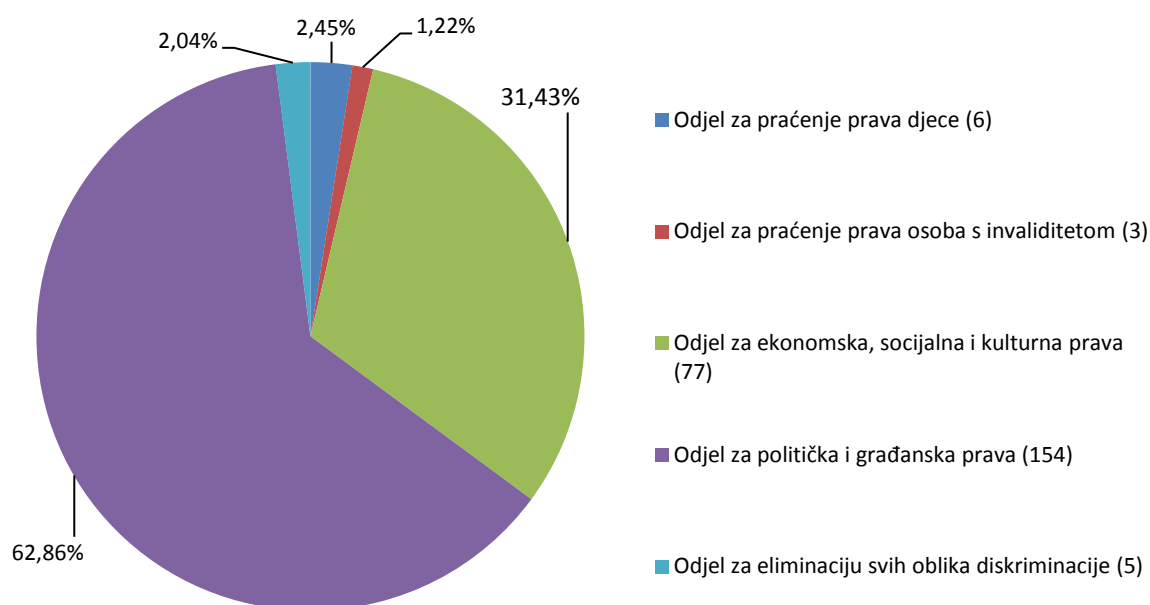
Ured Livno je u 2010. godini **izdao šest preporuka**, od kojih su četiri upućene Općini Livno, jedna je preporuka podnesena Upravi za inspekcijske poslove Kantona 10 i jedna Općinskom sudu u Livnu. Sve su preporuke realizirane, osim one koja je upućena Općinskom sudu u Livnu, a koja se odnosi na izvršenje pravomoćne sudske presude.

4. Područni ured Mostar

U izvještajnom razdoblju u Uredu Mostar **ukupno je bilo u radu 245 žalbi** koje su u velikome broju sadržavale povrede prava većeg broja osoba.¹⁹ Žalbe zaprimljene u Uredu Mostar odnosile su se na kršenja prava i to: iz nadležnosti Odjela za građanska i politička prava 154, iz nadležnosti Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava 77, iz nadležnosti Odjela za praćenje prava djece šest, iz nadležnosti Odjela za praćenje prava osoba s invaliditetom tri i iz nadležnosti Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije pet žalbi.

U odnosu na vrste povreda, a prema statističkim podacima, u Uredu Mostar najviše je žalbi zabilježeno zbog povrede prava iz područja uprave (51), zatim zbog povreda prava iz područja pravosuđa registrirano je 49 žalbi, registrirana je 41 žalba zbog povrede prava iz radnih odnosa, 24 žalbe zbog povrede prava na imovinu, 19 zbog povreda socijalnih prava, 12 zbog povrede prava na slobodu pristupa informacijama i po devet žalbi zbog povrede prava vezanih uz rad policije, odnosno zbog povrede prava iz područja vladinih i ministarskih imenovanja. U Područnom uredu Mostar registrirano je i sedam žalbi zbog komunalija, te po šest žalbi zbog povrede prava na obrazovanje odnosno prava djece i pet žalbi zbog diskriminacije. Zbog povrede prava na mirovinu registrirane su tri žalbe, koliko je registriranih žalbi zbog povrede prava osoba s invaliditetom.

Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Mostar (Dijagram 6.)

¹⁹ Žalba poduzeća Granit Jablanica obuhvaća povrede prava iz radnog odnosa 207 zaposlenika; Žalba OTP Lištica Široki Brijeg sadrži problem 155 radnika itd.

Zaključno s 31. 12. 2010. **riješeno je 113 predmeta**, od čega je najveći broj riješen na način da je **kršenje ljudskih prava otklonjeno intervencijom ombudsmana**. Ostale su žalbe riješene na način da je žalba bila neosnovana (21), odnosno da je stranka iskazala nezainteresiranost za daljnje vođenje postupka pred Ombudsmanom BiH (11) ili je predmet riješen na drugi način (17). Tijekom postupanja po žalbama Ured Mostar poduzeo je 810 aktivnosti, od kojih se najveći broj odnosio na komunikaciju s protivnom strankom odnosno s podnositeljem žalbe, a zabilježen je i veliki broj požurnica.

U postupku povodom žalbi **iz područja građanskih i političkih prava ukupno je riješeno 69 žalbi**, od čega se 24 žalbe odnose na rad uprave, 21 žalba vezana je uz rad pravosuđa, devet se odnosi na kršenje imovinskih prava, te sedam žalbi na rad policije. Postupajući po žalbama vezanima uz kršenje prava na slobodu pristupa informacijama riješeno je šest žalbi, te dvije žalbe koje su podnesene zbog kršenja Zakona o vladinim i ministarskim imenovanjima.

Iz nadležnosti **Odjela za ekonomska, socijalna i kulturna prava ukupno je riješeno 38 žalbi**, od čega se 20 odnose na povredu prava iz radnih odnosa, 12 na povredu prava iz područja socijalne skrbi, tri na povredu prava na mirovinu, dvije na povredu prava na obrazovanje i jedna je žalba vezana uz komunalije.

Iz nadležnosti Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije, Odjela za praćenje prava djece te Odjela za praćenje prava osoba s invaliditetom riješene su po dvije žalbe.

Način rješavanja predmeta	2005.	2006.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
Nakon traženja očitovanja i najave istraživanja					62	62
Donesena preporuka					10	10
Doneseno posebno izvješće						
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka					11	11
Ustupljen drugoj instituciji/uredu						
Drugi način					17	17
Neosnovanost/neprihvatljivost žalbe					21	21
Ukupno					113	113

Tablica 3. Prikaz načina rješavanja žalbi u Uredu Mostar

Ured Mostar je u 2010. godini **izdao 10 preporuka**, od kojih je šest realizirano. **Zabilježen je karakterističan primjer neuvažavanja stavova Ombudsmana BiH, a tiče se Uprave za neizravno oporezivanje BiH** u predmetu registriranom pod brojem Ž-MO-04-66/10 u kojem je izdana Preporuka broj P-261/10. Uprava ne samo što nije ispoštovala preporuku Ombudsmana BiH u konkretnom slučaju, u kojem je ustanovljena povreda prava na štetu podnositelja žalbe, nego je protiv njega pokrenut disciplinski postupak i izrečena disciplinska mjera zbog teže

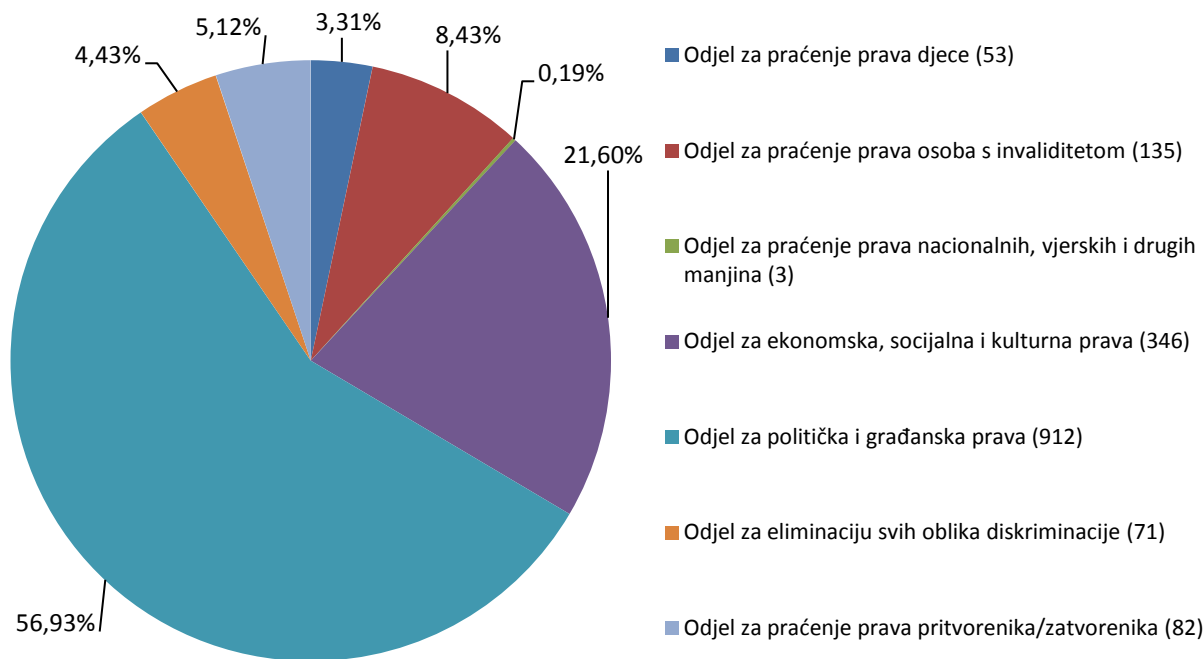
povrede radne dužnosti, te je podnositelj žalbe Rješenjem prvostupanjskog Disciplinskog povjerenstva Uprave za neizravno oporezivanje BiH, Posl. br. 01-34-5-2315-9/10 od 22. 12. 2010. godine, proglašen odgovornim što je „Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH iznio neistinite tvrdnje da je diskriminiran po stručnoj i nacionalnoj osnovi“. Na ovaj je način Uprava dovela podnositelja žalbe u situaciju da trpi posljedice radi pokretanja postupka protiv diskriminacije, čime je počinila diskriminaciju u obliku viktimizacije, iako je člankom 18. Zakona o zabrani diskriminacije BiH utvrđena stroga zabrana takvih radnji.

Tijekom postupanja po žalbama građana ***suradnja s tijelima vlasti na svim razinama uglavnom je bila korektna***. Iznimka je otežana komunikacija s upravom Grada Mostara, budući da se u pojedinim predmetima u više navrata moralo urgirati za dobivanje odgovora. Ombudsman BiH u idućem će razdoblju nastojati ostvariti kvalitetne kontakte s mjerodavnim predstavnicima gradske vlasti Mostara, radi nadilaženja uočenih poteškoća koje se odnose na nesuradnju pojedinih odjela.

5. Područni ured Sarajevo

Područni ured Sarajevo u 2010. godini ukupno je zaprimio 1.602 žalbe. Od ukupnoga broja zaprimljenih predmeta u Uredu Sarajevo, najveći se broj odnosio na povredu ***političko-građanskih prava (912 žalbi)*** i to prvenstveno iz područja: ***uprave (247), pravosuđa (231), slobode pristupa informacijama i medija (159) te imovinskih prava (118)***. Veliki broj zaprimljenih žalbi u Uredu Sarajevo odnosio se na ***ekonomsko-socijalna prava (346)*** i to iz područja: radnih odnosa (169), mirovina (76) i socijalne skrbi (29). U Uredu Sarajevo 135 žalbi zaprimljeno je u rad Odjela za praćenje prava osoba s invaliditetom, a 82 u rad Odjela za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika. Glede žalbi koje se tiču diskriminacije, Ured Sarajevo zaprimio je 71 žalbu.

Od zaprimljene 1.602 žalbe u Uredu Sarajevu, u izvještajnom je razdoblju okončano 675 predmeta. Najveći broj okončanih predmeta odnosi se na žalbe iz područja ***građanskih i političkih prava (400)***. U postupku povodom žalbe u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava riješene su ***142 žalbe***. Od zaprimljenih 135 žalbi koje se odnose na prava osoba s invaliditetom, u 2010. godini okončana je ***61 žalba***. Od zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje pritvorenika/zatvorenika, zaključno s 31. 12. 2010. okončano je ***38 žalbi***. Nadalje, u izvještajnom razdoblju u Uredu Sarajevu okončano je ***18 predmeta*** u Odjelu za praćenje prava djece, ***14 predmeta*** u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije, a ***dva predmeta*** u Odjelu za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina.

Zaprimljeni predmeti po odjelima za 2010. u Uredu Sarajevo (Dijagram 7.)**3.2.3. Protivna stranka po žalbama**

U bazu podataka Ombudsmana BiH unose se i podaci o „protivnoj stranci“, tj. o subjektu kojega je žalitelj označio kao kršitelja prava. Uvidom u ove podatke može se konstatirati da se određeni subjekti pojavljuju kao kršitelji prava u više pojedinačnih slučajeva registriranih u Ombudsmanu BiH. Stoga se u ovome Izvješću ukazuje na te subjekte kako bi se daljnjom analizom moglo utvrditi jesu li kršenja prava koje su počinili navedeni subjekti posljedica postojanja sustavnog uzroka kršenja prava, a koji zahtijeva širu društvenu akciju, posebno zakonodavnih tijela. Tako su se u 2010. godini kao „protivna stranka“ među ostalima pojavljivali sljedeći subjekti:

- centri za socijalni rad, posebice u Federaciji BiH (92 žalbe)
- Elektro distribucija (27 žalbe)
- Federalni fond mirovinsko-invalidskog osiguranja (132 slučaja) i Fond mirovinsko-invalidskog osiguranja RS-a (65 žalbi)
- Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (48 žalbi)
- Grad Banja Luka (21 žalba) i Grad Mostar (38 žalbi)
- Kanton Sarajevo (35 žalbi)
- kantonalni sudovi (151 žalba) i kantonalna tužiteljstva (33 žalbe)
- kazneno-popravni zavodi i okružni zatvori (78 žalbi)
- Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite RS-a i Komisija za implementaciju članka 182. (161 žalba)

- okružni sudovi (30 žalbi) i okružna tužiteljstva (7 žalbi)
- općinski sudovi (307 žalbi) i osnovni sudovi (209 žalbi)
- Vlada Brčko Distrikta BiH (79 žalbi).

Bitno je ukazati da je određeni broj žalbi podnesen i protiv policijskih uprava, općina, entitetskih i kantonalnih ministarstava, škola, javnih poduzeća, posebice onih koja obavljaju komunalnu djelatnost. Što se tiče institucija BiH, registriran je neznatan broj žalbi u kojima su kao protivne stranke navedeni: Ministarstvo financija i trezora BiH (pet žalbi), Ministarstvo civilnih poslova BiH (devet žalbi), Ministarstvo vanjskih poslova BiH (tri žalbe), Ministarstvo obrane BiH (10 žalbi), Ministarstvo pravde BiH (četiri žalbe), Ministarstvo sigurnosti BiH (10 žalbi), Ustavni sud BiH (25 žalbi), Sud BiH (22 žalbe), Tužiteljstvo BiH (četiri žalbe) itd.

Vezano uz predmete zaprimljene u Područnom uredu Brčko, potrebno je istaknuti da su u ukupnome broju predmeta obuhvaćeni i predmeti koji su zaprimljeni tijekom obavljanja uredovnih dana u Tuzli. Zahvaljujući razumijevanju i potpori Općine Tuzla koja je Ombudsmanu BiH stavila na raspolaganje poslovni prostor, u listopadu 2010. godine uspostavljena je praksa održavanja uredovnih dana u Tuzli svakoga četvrtka i petka. Ombudsmani su donijeli odluku o održavanju uredovnih dana cijeneći činjenicu da u Tuzlanskom kantonu živi preko 700.000 stanovnika i da se na teritoriju ovoga kantona još uvijek nalazi značajan broj raseljenih osoba i povratnika koji nisu ostvarili svoja prava. Broj zaprimljenih žalbi u kratkom razdoblju tijekom kojega su uredovni dani bili organizirani u Tuzli ukazuje na opravdanost donošenja ovakve odluke.

3.2.4. Postupanje po žalbama

Kako se u Ombudsmanu BiH još uvijek nalazi veliki broj predmeta iz proteklih godina koje su ombudsmani zatekli nakon imenovanja u prosincu 2008. i po kojima uglavnom nije postupano, utvrđeni su prioriteti u postupanju i to tako što se najprije postupa po novozaprimljenim predmetima, dok se stari predmeti rješavaju idući unatrag, od 2008. do 2004. godine. Primjena ove metode pokazala je da, iako su predmeti stari i po nekoliko godina, stranke nerijetko još nisu ostvarile svoje pravo, što ukazuje na punu opravdanost ovakvog rada Ombudsmana BiH.

Ombudsman BiH se i u 2010. godini susreo s velikim brojem neosnovanih žalbi koje su uglavnom posljedica nepoznavanja mandata ove institucije, osobito u segmentu djelovanja prema mehanizmima sudske zaštite, za što je shodno odredbi članka 4. Zakona o ombudsmanu utvrđeno sljedeće: „nadležnost Institucije sadržati će ovlasti za provođenje istrage u svim žalbama u vezi sa slabim funkcioniranjem sudskog sustava ili nepravilnim procesuiranjem pojedinačnih predmeta i za preporučivanje odgovarajućih pojedinačnih ili općih mjera i ombudsman se neće miješati u proces odlučivanja sudova, ali može pokrenuti sudske postupke ili intervenirati tijekom postupka koji se vodi kad god ustanovi da je takva aktivnost neophodna pri obavljanju svojih dužnosti“. Upravo su obraćanja građana Ombudsmanu BiH u vezi s funkcioniranjem pravosuđa često sadržavala zahtjev da Ombudsman BiH ulazi u osnovanost predmeta, tako da je donošenje odluke Ombudsmana BiH o neosnovanosti žalbe u ovim slučajevima kod građana nerijetko izazivalo nezadovoljstvo.

U 2010. godini u Ombudsmanu BiH ukupno je odbačeno 336 žalbi kao neosnovanih i to najviše u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava (198) i Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava (95). U praksi se često događa da stranke tijekom postupka iskažu nezainteresiranost za daljnje postupanje Ombudsmana BiH tako što ne odgovaraju na korespondenciju koju inicira Ombudsman BiH. Tako je u 2010. godini po ovoj osnovi zatvoreno 314 predmeta, od čega 187 u Odjelu za građanska i politička prava i 73 u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava.

Veliki je broj predmeta zatvoren u Ombudsmanu BiH i zbog činjenice što je stranka tijekom intervencije ombudsmana ostvarila svoje pravo/zaštitu prava. Prema statističkim podacima dostupnima u bazi podataka Ombudsmana BiH, na ovaj je način u 2010. godini završeno 334 predmeta, od kojih se 222 predmeta odnose na građanska i politička prava, a 80 na ekonomska, socijalna i kulturna prava.

Ostali predmeti u Ombudsmanu BiH riješeni su na druge načine kao što su: ustupanje predmeta ombudsmanu za potrošače jer se ne radi o povredi ljudskih prava, ustupanje predmeta drugim institucijama te institucijama za zaštitu ljudskih prava u susjednim zemljama.

Postupanje ombudsmana u velikoj mjeri ovisi o složenosti predmeta, ali i spremnosti kršitelja prava na suradnju, što se naročito može vidjeti kroz parametar realizacije izdanih preporuka ombudsmana. Jedna od bitnih karakteristika u 2010. godini vezana uz postupanje Ombudsmana BiH ogleda se u činjenici da su predmeti sve složeniji i često za posljedicu imaju sustavno kršenje ljudskih prava koje institucija kršiteljica nije u stanju otkloniti vlastitim djelovanjem. To se posebno odnosi na situacije u kojima su doneseni zakoni osnova za kršenje prava, kao što je to slučaj s pravima osoba s invaliditetom u Federaciji BiH, utvrđivanjem prava na otpremninu i isplatu otpremnine po osnovi članka 182. (152.) Zakona o radu RS i slično.

Složenost predmeta zahtijeva od Ombudsmana BiH dugotrajniju istragu i intenzivniju korespondenciju i s podnositeljem žalbe i s protivnom strankom, kojoj se često upućuju i požurnice. Upravo se broj požurnica može smatrati pokazateljem koji ukazuje na nespremnost potencijalnih kršitelja prava da surađuju s Ombudsmanom BiH.

3.3. Preporuke ombudsmana

U 2010. godini ombudsmani su nakon utvrđivanja povrede prava izdali 341 preporuku. U tim su preporukama naložili označenim kršiteljima prava da poduzmu mjere radi otklanjanja uzroka koji su doveli do kršenja ljudskih prava. Ombudsmani posebice žele ukazati na to da su preporuke donesene potkraj 2010. godine, a koje nisu realizirane, uvrštene u tablicu samo ako je prošao rok za njihovu realizaciju. Ovu činjenicu valja uzeti u obzir u kontekstu praksi da se institucije kojima su preporuke upućene često očituju o preporukama nakon proteka roka utvrđenog u preporuci.

U 2010. godini primijećena su sljedeća ponašanja kršitelja prava spram preporuka ombudsmana:

- provođenje preporuke i obavještanje ombudsmana o realizaciji,
- ignoriranje preporuka ombudsmana i neuspostavljanje bilo kakve korespondencije ni nakon što ombudsman pošalje požurnicu,
- očitovanje da preporuka neće biti realizirana,
- ostvarena suradnja, ali stranke odbijaju prihvatiti ponuđeno rješenje kršitelja prava.

1. Provođenje preporuke i obavještanje ombudsmana o realizaciji

Tijekom 2010. godine Ombudsman BiH zaprimio je veliki broj odgovora od institucija kojima su upućene preporuke. U 110 odgovora Ombudsman BiH obaviješten je da su preporuke u potpunosti realizirane, dok je u devet odgovora upućena informacija o djelomičnoj realizaciji preporuka. Također, Ombudsman BiH je u 38 slučajeva ostvario suradnju s institucijama kojima je upućena preporuka, ali po preporuci nije postupljeno na način kako je bilo određeno samom preporukom. Ovdje se uglavnom radi o situacijama kada institucija iz objektivnih razloga nije mogla realizirati preporuku, ali je ponudila neko drugo rješenje, zbog čega je Ombudsman BiH nastavio komunikaciju s institucijom kojoj je upućena preporuka. Kako se radi o pokazatelju da ove institucije ne samo što su spremne surađivati s Ombudsmanom BiH već i djelovati na otklanjanju utvrđenih povreda ljudskih prava, bitno je posvetiti posebnu pozornost isticanju ovih primjera jer ukazuju na institucionalno poštivanje načela vladavine prava.

2. Ignoriranje preporuka ombudsmana i neuspostavljanje bilo kakve korespondencije ni nakon što ombudsman pošalje požurnicu

Ovi slučajevi predstavljaju najdrastičnije primjere kršenja ljudskih prava reflektirane kroz činjenicu da institucije koje su prekršile pravo ne samo što nisu spremne poduzeti mjere za otklanjanje tih kršenja već ignoriraju i Ombudsmana BiH kao institucionalni mehanizam, što je simptomatično s obzirom na to da ova institucija nije represivno tijelo već preventivno. Ovakvo ponašanje ukazuje na izostanak moralne i društvene odgovornosti odgovornih osoba u tim tijelima i veoma često kolaborira s kršenjem zakona, što za posljedicu ima počinjenje prekršaja ili kaznenog djela, zbog čega Ombudsman BiH traži postupanje inspeksijskih tijela ili tužiteljstva. U 2010. godini ukupno je zabilježeno 29 ovakvih slučajeva.

3. Očitovanje da preporuka neće biti realizirana

Ombudsman BiH je u 2010. godini zaprimio 145 podnesaka od tijela kojima je upućena preporuka za poduzimanje mjera za otklanjanje kršenja ljudskih prava, u kojima su ta tijela obavijestila Ombudsmana BiH da nisu u mogućnosti ispoštovati preporuku. Za opravdanje su navedeni različiti razlozi, tako da ombudsmani u svakom pojedinačnom slučaju cijene njihovu opravdanost i shodno tome donose odluku o poduzimanju daljnjih radnji.

Općenito, neprovođenje preporuka ombudsmana ukazuje na još uvijek prisutno društveno neprihvatanje Ombudsmana BiH kao nacionalnog preventivnog mehanizma u slučajevima kršenja ljudskih prava i ukazuje na još uvijek nizak stupanj razvijenosti

demokratskih procesa, čiji je osnovni dio svakako osiguranje poštivanja ljudskih prava i uvažavanja mehanizama za zaštitu ljudskih prava. Ova pojava nije uočena samo u BiH, već je na koordinacijskim sastancima i djelovanjem unutar mreža nacionalnih institucija **za zaštitu** ljudskih prava utvrđeno da postoje istovjetni problemi u cijeloj regiji jugoistočne Europe, ali i šire. Pitanje definiranja međusobnog odnosa zakonodavnih tijela i nacionalnih mehanizama **za zaštitu** ljudskih prava jedan je od prioriteta regionalne suradnje, a koja bi uključivala i razmjenu dobrih praksi iz zemalja koje imaju dugu tradiciju glede postojanja institucije ombudsmana, pri čemu se se prije svega misli na Švedsku, Norvešku i Dansku. Nesporno je da je potpora parlamenata na razini BiH i entiteta preporukama Ombudsmana BiH ključni mehanizam za osiguranje poštivanja ljudskih prava i jamstvo za osiguranje institucionalnog djelovanja.

3.4. Posebna izvješća koja su ombudsmani sastavili u 2010. godini

U 2010. godini Ombudsman BiH sastavio je sedam posebnih izvješća u kojima su obrađena ljudska prava određenih kategorija. Odluka o izradi ovih izvješća donesena je jer se prava obuhvaćena izvješćem odražavaju na veći dio stanovništva BiH ili Ombudsman BiH ima veći broj zaprimljenih žalbi u odnosu na konkretna prava, što otvara pitanje postojanja sustavnog kršenja prava građana, a to traži širu akciju i niz koordiniranih mjera. Upravo su izvješća potvrdila ove činjenice, na temelju kojih je donesena odluka o njihovoj izradi. Važno je istaknuti da je tiskanje i publiciranje izvješća podržalo Veleposlanstvo Kraljevine Norveške u BiH i to: Posebnog izvješća o stanju prava djece s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u BiH, Posebnog izvješća o pravu na mirovinu; Posebnog izvješća o pravima osoba s invaliditetom i Posebnog izvješća o pravima starih osoba, dok je norveški *Save the Children* dao potporu izradi Posebnog izvješća o pravima djece smještene u ustanove s posebnim osvrtom na normative i standarde, te Posebnog izvješća o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama.

POGLAVLJE IV.

GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA

POGLAVLJE IV. GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA

4.1. Uvod

U Odjelu za građanska i politička prava Ombudsmana BiH u 2010. godini ukupno je zaprimljeno **1.861 žalbi**²⁰, od čega 895 u Uredu Sarajevo, 439 u Uredu Banja Luka, 189 u Uredu Brčko, 154 u Uredu Mostar i 184 u Uredu Livno. Iz 2009. godine preneseno je 160 predmeta²¹ tako da je 2010. u ovome Odjelu **ukupno bila u radu 2.021 žalba**. Najveći broj žalbi odnosio se na rad pravosuđa, uprave, policije, imovinska prava, izdavanje javnih isprava i dr. Kako je baza podataka u Ombudsmanu BiH uspostavljena 2010. godine, moguće je dati detaljan pregled žalbi samo za ovo razdoblje, dok se za predhodne godine podaci evidentiraju isključivo u krajnjem zbroju okončanih predmeta, bez analitičkih podataka. Sveobuhvatnost područja građansko-političkih prava ima za posljedicu da odjel zadužen za ovo područje ima najveći broj žalbi, zbog čega su ombudsmeni odlučili dio nadležnosti iz toga odjela povjeriti zaposlenicima odjela koji imaju znatno manji priljev žalbi.

Područje	Sarajevo	Banja Luka	Brčko	Mostar	Livno	UKUPNO
Policija	29	19	7	9	8	72
Imovinska prava	118	61	32	24	5	240
Javne isprave	10	6	1	-	-	17
Uprava	247	102	40	51	72	512
Pravosuđe	231	186	94	49	92	652
Sloboda pristupa informacijama i mediji	159	37	12	12	6	226
Vladina i ministarska imenovanja	101	28	3	9	1	142
UKUPNO	895	439	189	154	184	1861

Tablica 4. Prikaz zaprimljenih žalbi u Odjelu za građanska i politička prava za 2010. godinu

U Odjelu za građanska i politička prava **ukupno je riješeno 882 žalbi**, od čega je u najvećem broju slučajeva ostvarena zaštita prava nakon intervencije ombudsmana (213 žalbi) ili na drugi način (204 žalbi). Nažalost, na ovome je području i dalje prisutan veliki broj žalbi koje su neprihvatljive s obzirom na mandat ombudsmana (213), što je posebno karakteristično u slučajevima postojanja sumnje u povredu ljudskih prava od strane sudova, uprave i policije. Posljedica je to nerazumijevanja mandata ombudsmana jer, shodno odredbama Zakona o ombudsmanu, ombudsmeni ne mogu razmatrati sudske i druge odluke, a upravo se građani često obraćaju ombudsmanima nezadovoljni ovim odlukama. Iz područja građanskih i političkih prava doneseno je i 89 preporuka, od kojih se najveći broj odnosi na imovinska prava i upravu.

²⁰ Broj žalbi po kategorijama povreda prava.

²¹ Ovaj broj predmeta odnosi se na razdoblje od 2004. do 2009. godine, tako da je iz 2004., 2005., 2006. i 2008. preneseno 13 predmeta, a iz 2009. godine 147 predmeta. U 2010. godini od ukupnoga broja prenesenih predmeta iz prethodnih godina okončano je 102 predmeta (95 predmeta iz 2009. i 13 predmeta iz razdoblja 2004.-2008.). U 2011. godini preneseno je u rad 58 predmeta.

Način rješavanja predmeta	Policija	Imovinska prava	Javne isprave	Uprava	Pravosuđe	Sloboda pristupa informacijama	Vladina i ministarska imenovanja	Ukupno
Nakon traženja očiovanja i najave istraživanja	8	21	2	42	105	27	8	213
Doneseno preporuka	1	3	-	15	6	5	3	33
Doneseno posebno izvješće	-	-	-	-	-	-	-	-
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka	10	19	-	55	69	18	18	189
Ustupljen drugoj instituciji/ uredu	2	8	-	7	7	1	5	30
Drugi način	10	26	6	39	89	21	13	204
Neosnovanost/ neprihvatljivost žalbe	11	30	-	68	65	31	8	213
Ukupno	42	107	8	226	341	103	55	882

Tablica 5. Prikaz načina postupanja ombudsmana po žalbama zaprimljenima u 2010. godini u Odjelu za građanska i politička prava

4.2. Uprava

Područje upravnog postupka u BiH regulirano je u četiri zakona,²² kojima se u članku 1. definira da su prema odredbama navedenih zakona dužna postupati nadležna tijela uprave, poduzeća i ustanove koje provode javne ovlasti kada u upravnim stvarima, neposredno primjenjujući propise, rješavaju o pravima, obvezama i pravnim interesima građana, pravnih osoba ili drugih stranaka. Ovo je bitno naglasiti iz razloga što je u 2010. godini registriran veliki broj žalbi koje se odnose na ovo područje (512) u kojima su se građani žalili da se upravni postupci pokrenuti po njihovim zahtjevima pred tijelima uprave vode protivno odredbama zakona o upravnom postupku. Posebno je izražen problem *šutnje administracije* te, iako je shodno odredbama zakona o upravnom postupku i zakona o upravnom sporu kao i odredbama posebnih zakona kojima se uređuju pojedina upravna područja osiguran mehanizam pravne zaštite, i dalje je prisutan visok stupanj kršenja prava građana iz ovoga područja, pri čemu tijela uprave nerijetko postupaju suprotno načelima upravnog postupka, a osobito načelima učinkovitosti i ekonomičnosti. Upravo primjena ovih načela treba osigurati provođenje i okončanje upravnog postupka u zakonom utvrđenim rokovima.

²² Zakon o upravnom postupku Bosne i Hercegovine, Zakon o upravnom postupku Brčko Distrikta BiH, Zakon o upravnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Zakon o općem upravnom postupku Republike Srpske.

Najveći broj žalbi registriranih u Ombudsmanu BiH koje se odnose na upravu ukazuju na **dugo trajanje upravnog postupka** i **šutnju administracije**. Znatan broj žalbi ukazuje i na slučajeve kada **tijela u upravnim postupcima zahtijevaju od građana dodatnu dokumentaciju** koju su ta tijela dužna ili u mogućnosti pribaviti po službenoj dužnosti. Takvo postupanje nadležnih tijela ima za posljedicu odugovlačenje postupka te stvaranje dodatnih finansijskih troškova i opterećenja za građane. U ovakvim su slučajevima ombudsmeni nastojali otkloniti kršenje prava građana upućivanjem požurnica i preporuka nadležnim tijelima. Ombudsmeni posebice žele ukazati na učestalu pojavu koja dovodi do pravne nesigurnosti građana a vezana je za postupanje tijela u postupku po pravnim lijekovima. Drugostupanjska tijela, postupajući u predmetima po žalbama građana, često ukidaju prvostupanjske odluke i predmet vraćaju prvostupanjskom tijelu na ponovno odlučivanje, a ono često ne poštujući upute drugostupanjskog tijela donosi istu odluku koja je već bila predmetom žalbe, tako da se ponovno provodi postupak povodom žalbe u kojem čak i drugostupanjska tijela, iako imaju zakonsku mogućnost ne donositi konačnu odluku, odlučuju da predmet ponovno vrate prvostupanjskom tijelu. Ovakvo postupanje tijela uprave ima za posljedicu odugovlačenje i dugotrajnost postupka, propisane pravne lijekove čini nedjelotvornima i građane dovodi u stanje pravne neizvjesnosti, što u cjelini ugrožava pravni sustav i rezultira time da su građani prisiljeni tražiti zaštitu na sudu, čime se povećava i broj predmeta na sudovima i ugrožava njihova učinkovitost.²³

Postupajući po žalbama vezanima uz upravu, ombudsmeni su riješili 226 žalbi na način da je u 68 slučajeva donesena odluka kojom se utvrđuje neosnovanost žalbe. U 42 slučaja su podnositelji žalbe nakon intervencije ombudsmana ostvarili zaštitu prava, dok je 39 žalbi riješeno na drugi način, uključujući i postupak medijacije (posredovanja). U 55 slučajeva postupak je okončan jer je stranka izrazila nezainteresiranost za daljnje vođenje postupka pred Ombudsmanom BiH, dok je u 15 slučajeva donesena preporuka kao posljedica utvrđenog postojanja povrede ljudskog prava.²⁴

Uzimajući u obzir naprijed rečeno, ombudsmeni zaključuju da je sustav javne uprave u BiH opterećen dugotrajnošću postupaka, što upravu u cjelini čini neučinkovitom i u konačnici ugrožava građane u ostvarivanju njihovih ustavom zajamčenih prava, zbog čega ombudsmeni cijene da se moraju poduzeti urgentne mjere za pronalaženje načina za rješavanje problema sporosti u postupanju i neaktivnosti uprave na svim razinama vlasti.

²³ Registrirane žalbe u Ombudsmanu BiH: Ž-SA-05-579/10; Ž-SA-05-742/10; Ž-SA-05-1425/10; Ž-SA-05-573/10; Ž-SA-05-1032/10; Ž-SA-05-510/10; Ž-SA-05-279/10 i dr. Povjerenstvo za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH u svojoj odluci o prihvatljivosti i osnovanosti broj CH/02/9129 ističe: "... Međutim, stalno vraćanje na ponovni postupak može učiniti pravne lijekove iluzornim, a postupak beskonačnim i bespredmetnim."

²⁴ Neke od preporuka: Preporuka broj P-302/10 u predmetu broj Ž-SA-05-879/10, Preporuka broj P-303/10 u predmetu broj Ž-SA-04-274/10, Preporuka broj P-133/10 u predmetu Ž-SA-05-624/10, Preporuka broj P-83/10 u predmetu broj Ž-SA-05-459/10 i dr.

4.3. Imovinska prava

U Odjelu za građanska i politička prava u 2010. godini ukupno je zaprimljeno **240 žalbi koje se odnose na povredu imovinskih prava.**²⁵ Karakter i pravna priroda podnesenih žalbi tretira eventualna kršenja ljudskih prava i temeljnih sloboda iz domene Aneksa VII., te prava regulirana zakonima kojima se utvrđuju pitanja poput: restitucije, vlasničkopravnih odnosa, stvarnih prava, izvlaštenja, vrijednosnih papira, nasljeđivanja i dr.

U izvještajnom razdoblju ombudsmeni su, od ukupnoga broja zaprimljenih žalbi koje se odnose na imovinska prava, riješili **107** tako što su utvrdili da je 30 žalbi neosnovano, dok su u 19 predmeta donijeli odluku o zatvaranju predmeta jer su stranke izrazile nezainteresiranost za daljnje vođenje postupka pred Ombudsmanom BiH. U 21 slučaju ostvarena je zaštita nakon intervencije ombudsmana ili medijacijom (posredovanjem). Analiza podnesenih žalbi ukazuje na povredu članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a u vezi s člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Specifičnost povreda karakterizira dužina postupka i nepotrebno administrativno odugovlačenje, donošenje zakona i podzakonskih akata bez ugrađenih jasnih procedura i dr. U 11 slučajeva ombudsmeni su donijeli preporuke kojima se nastojala otkloniti povreda imovinskih prava za koja je istragom utvrđeno da su povrijeđena.²⁶

Određeni broj žalbi odnosio se na povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda iz domene Aneksa VII. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH.²⁷ Odredbe Aneksa VII., pitanje povratka izbjeglica i raseljenih osoba svojim kućama, tijesno su povezane s pitanjem zaštite privatnog vlasništva na način na koji je to predviđeno u Europskoj konvenciji. Dugi niz godina provedba imovinskih zakona praćena je opstrukcijama i kršenjem prava građana, prije svega raseljenih osoba i izbjeglica, na svim razinama vlasti. Istražujući slučajeve pokrenute na temelju žalbi građana i na vlastitu inicijativu, ombudsmeni su dolazili do saznanja o brojnim kršenjima prava, među kojima je i kršenje prava na dom i imovinu. Nakon 15 godina stvarno stanje provedbe Aneksa VII. nije zadovoljavajuće. Pormalno-pravno, imovina je vraćena, dok je stvarni povratak praćen nizom negativnih pojava. Pitanje obnove i rekonstrukcije nije do kraja i na jasan način definirano procedurama, što ostavlja prostora za moguće zlouporabe.

Ombudsmeni osobito žele ukazati na problem u vezi s funkcioniranjem Povjerenstva za imovinske zahtjeve raseljenih i izbjeglih osoba na razini BiH, čiji je rad blokiralo Vijeće ministara BiH, pri čemu još uvijek nije ustanovljen jasan pravni mehanizam zaštite kojim bi se trebali riješiti preostali slučajevi koji se odnose na provedbu imovinskih zakona.²⁸

²⁵ Pravo na imovinu članak 1. Protokola broj 1 uz EKLJP: „Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno i neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.“

„Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnima da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni“.

²⁶ Neke od donesenih preporuka su: P-1/10 u predmetu broj Ž-SA-05-4444/10; P-3/10 u predmetu broj Ž-BL-05-167/10; P-6/10 u predmetu broj Ž-SA-04-47/10; P-10/10 u predmetu broj BL 5141/06; P-72/10 u predmetu broj Ž-BR—102/09 i dr.

²⁷ Članak 1. “Sve izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo slobodno se vratiti svojim kućama. Imat će pravo na povrat imovine koja im je oduzeta tijekom neprijateljstva od 1991. godine, kao i nadoknadu imovine koja im se ne može vratiti. (...)

²⁸ Preporuka broj P-236/10 od 8. listopada 2010.

U sljedećem predmetu, koji je registriran u Ombudsmanu BiH, žalbom se obratio J. R. nezadovoljan radom Suda BiH i radom Vijeća ministara BiH po pitanju mandata i rada Povjerenstva za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo). U istražnom postupku kao suštinski problem pojavilo se pitanje što Sud BiH ne može postupati u predmetu dok ne dobije odgovor zajedno sa spisom upravne stvari od Povjerenstva, kao tužene stranke, jer je rad Suda uvjetovan dostavljanjem ovog odgovora. U istražnom postupku utvrđeno je da Povjerenstvu nije produljen mandat, što dovodi do ugrožavanja imovinskih prava raseljenih osoba i povratnika, posebno imajući u vidu činjenica da značajan broj postupaka vođenih pred ovim Povjerenstvom nije završen, čime se onemogućava i korištenje mehanizma sudske zaštite. Zbog toga su ombudsmeni svojom preporukom od 8. 10. 2010. godine ukazali Vijeću ministara BiH na nužnost poduzimanja potrebnih mjera i radnji kako bi se riješio problem predmeta koji nisu završeni pred Povjerenstvom, kao i problem određivanja nadležnoga tijela koje bi dostavljalo spise Sudu BiH. Istodobno su ombudsmeni preporučili Sudu BiH da poduzme sve neophodne radnje u cilju donošenja odluke po zahtjevu stranke. Nakon izdane preporuke Sud BiH je dopisom od 24. 11. 2010. godine obavijestio Ombudsmena BiH da je Apelacijsko upravno vijeće Suda BiH donijelo presudu. Dakle, jasno je da je Sud BiH ispoštovao preporuku i postupio u skladu s njom, dok se Vijeće ministara BiH nije očitovalo o preporuci, te ombudsmeni izražavaju zabrinutost zbog nespremnosti ovoga tijela na suradnju s Ombudsmanom BiH i njegovo ignoriranje.

Ovaj je primjer naveden radi ukazivanja na pojavu da je građanima uskraćena primjerena pravna zaštita, što za posljedicu ima višestruko kršenje ljudskih prava i temeljnih sloboda i to: prava na dom, prava na imovinu, prava na pristup javnim službama, prava na pristup sudu, odnosno kršenje odredaba Europske konvencije²⁹. Iako je pravo na zdravstvenu i socijalnu zaštitu univerzalno, kada se govori o pravima raseljenih osoba i povratnika, ombudsmeni žele ukazati na to da ova prava koja su uređena entitetskim zakonodavstvom nisu riješena tako da prate stvarne potrebe povratničke populacije. Slična je situacija i s obrazovanjem gdje pitanje školskih programa, prava na uporabu jezika i pisma nije odgovarajuće riješeno, a prisutno je i isticanje vjerskih obilježja u školama. Sve navedeno u velikoj mjeri otvara pitanje usklađenosti prava na obrazovanje s međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. U pojedinačnim slučajevima ombudsmeni su nastojali otkloniti kršenje prava intervencijama i izdavanjem preporuka, međutim **izostanak sustavnih mjera** ima za posljedicu širi kontekst kršenja prava raseljenih osoba i povratničke populacije. Ombudsmeni su u izvještajnom razdoblju zaprimili i određeni broj žalbi koje se odnose na pitanje obnove i rekonstrukcije porušenih objekata.³⁰

Posebno su simptomatična kršenja ljudskih prava i temeljnih sloboda u segmentu imovinskih prava povratničke populacije kroz rad pravosudnih tijela. Nerijetko se događa da **sudovi u istim ili sličnim slučajevima donose različite odluke** ili ista razina sudova u istom slučaju, a postupajući u predmetima vezanim uz Aneks VII., donose dijametralno različite odluke, što za posljedicu ima nekonzistentnost u radu sudova, stvara pravnu nesigurnost i u

²⁹ Predmet broj Ž-SA-05-541/09

³⁰ Donesene preporuke: P-301/10 u predmetu broj Ž-SA-04-1185/10; P-269/10 u predmetu broj Ž-SA04-1200/10; predmet broj Ž-SA-05-616/09 i dr.

konačnici često rezultira povredom ljudskih prava. U postupcima pred sudovima nerijetko su imovinska prava, pravo vlasništva i pravo na dom potvrđena relevantnim odlukama tijela ustanovljenih Općim okvirnim sporazumom za mir u BiH (CRPC) i odlukama sudova, a nakon vođenja dugotrajnih postupaka, u određivanju osnovanosti bivaju na drukčiji način riješena. Sudovi protivno odredbama Aneksa VII. donose odluke kojima poništavaju pravo povratnika na povrat njegove imovine, u postupku ponovnog izvršenja *deložiraju* povratnika, stvarnog vlasnika imovine.

Nadalje, prisutne su i situacije u kojima se odlukom suda povratak imovine vlasniku uvjetuje obeštećenjem privremenog korisnika na ime njegovih ulaganja u imovinu, bez obzira što su ta ulaganja bila bez suglasnosti vlasnika, a često i bez odobrenja nadležnoga tijela za urbanizam kada je u pitanju izgradnja novog objekta na imovini koja je vlasništvo povratnika. U takvim slučajevima sudovi donose odluke kojima prihvaćaju tužbene navode tužitelja (bivšeg privremenog korisnika tuđe imovine) radi naknade štete, a po osnovi ulaganja u tuđu (povratničku) imovinu. Novčani iznosi postavljeni u tužbenim zahtjevima u najvećem broju slučajeva bivaju prihvaćeni od sudova, bez obzira na činjenicu što je visina često izvan svake razumne mjere (između 100.000 i 200.000 KM). Uvođenje u posjed imovine povratniku je često uvjetovano isplatom naknade privremenom korisniku na ime ulaganja u imovinu koju je koristio u uvjetima kada su takva ulaganja izvršena bez bilo kakve odluke nadležnoga tijela uprave (*nelegalna gradnja*).³¹

Postupanje na naprijed navedeni način, po ocjeni Ombudsmana BiH, predstavlja nastavak opstrukcije i kršenje imovinskih prava povratničke populacije zajamčenih domaćim zakonodavstvom i međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

4.4. Policija

Ombudsmanu BiH u 2010. godini obratio se određeni broj građana, ali i pripadnika policijskih snaga, žalbom na rad policije. Žalbe su se uglavnom odnosile na: neučinkovitost postupanja policije u slučajevima prijave građana, prekomjernu uporabu sile od strane policije, rad unutarnje kontrole, povredu prava pri zasnivanju radnih odnosa u policijskim tijelima, te kršenje natječajnih postupaka. Od ukupnoga broja zaprimljenih žalbi (72), 11 su žalbi ombudsmani ocijenili neosnovanima, u osam je slučajeva ostvarena zaštita tijekom intervencije ombudsmana ili medijacijom (posredovanjem), dok je u jednom slučaju donesena odluka o povredi prava. Stranke su u 10 slučajeva izrazile nezainteresiranost za daljnje vođenje postupka pred Ombudsmanom BiH, zbog čega su ovi predmeti odlukom ombudsmana zatvoreni.

Ombudsmani su glede rada policije donijeli i određeni broj preporuka, a u vezi s provođenjem natječajnih postupaka kod prijma u radni odnos policijskih službenika.³²

³¹ Iznesena zapažanja i ocjene posebno su vidljive u predmetu koji je kod Ombudsmana BiH registriran pod brojem Ž-SA-05-350/09 i predmet pod brojem 1070/07

³² Predmeti: Ž-SA-06-585/0, Ž-SA-06-376/10 i Ž-SA-06-377/10

U ovome Izvješću ombudsmani žele ukazati na slučaj u kojemu su se nadležna tijela očitovala da neće ispoštovati preporuku ombudsmana, a slučaj zbog svoje specifičnosti zaslužuje dodatnu pozornost.

Ombudsman BiH zaprimio je žalbu stranke H. S. stoga što je njegova prijava podnesena na javni oglas za popunu upražnjenih radnih mjesta policijskih službenika na neodređeno vrijeme u činu mlađeg inspektora u Upravi policije MUP-a Unsko-sanskog kantona odbačena kao nepotpuna jer nije dostavio izvod iz kaznene evidencije. Ombudsmani su razmatrajući navode žalbe, potrebne uvjete za sudjelovanje na natječaju i mogućnosti pribavljanja potrebnih dokumenata uočili postojanje razlika glede traženja i pribavljanja podataka iz kaznene evidencije za fizičke osobe rođene na teritoriju Republike Srpske i Federacije BiH, što rezultira time da kandidati imaju različit odnosno nejednak tretman u mogućnosti ostvarivanja prava iz radnog odnosa. Fizičke osobe rođene na teritoriju Republike Srpske, prema važećem zakonodavstvu, ne mogu pribaviti uvjerenje o osuđivanosti ili neosuđivanosti, osim ako im je taj podatak potreban radi ostvarivanja njihovih prava u inozemstvu. Dakle, u konkretnom slučaju žalitelj kao fizička osoba rođena na teritoriju Republike Srpske ne može dobiti traženi dokaz, zbog čega je automatski drukčije tretiran u odnosu na ostale kandidate. Imajući u to vidu, ombudsmani su preporučili MUP-u Unsko-sanskog kantona, odnosno Povjerenstvu za izbor policijskih službenika, da omogući svim kandidatima, a samim time i podnositelju žalbe, pravo da pod jednakim uvjetima sudjeluju na objavljenom natječaju te da po službenoj dužnosti pribave izvode iz kaznenih evidencija za osobe/kandidate rođene na teritoriju Republike Srpske, sukladno važećim zakonskim propisima, te da, nakon što pribave podatke, postupe sukladno Zakonu o policijskim službenicima Unsko-sanskog kantona. Povjerenstvo za izbor policijskih službenika i MUP Unsko-sanskog kantona su dopisima od 22. 11. 2010. i 13. 12. 2010. godine obavijestili Ombudsmana BiH da nisu u mogućnosti postupiti u skladu s preporukom, odnosno smatraju da nisu prekršili nijedan zakonski propis koji se primjenjuje na teritoriju Federacije BiH. Ombudsmani ističu da u konkretnom slučaju nije ni ustanovljeno kršenje odredaba pojedinih zakona, već kršenje prava podnositelja žalbe da pod jednakim uvjetima sudjeluje na objavljenom natječaju, zbog čega se smatra da je žalitelj diskriminiran iz razloga što je rođen na teritoriju Republike Srpske i što nije u mogućnosti pribaviti uvjerenje o svojoj neosuđivanosti odnosno osuđivanosti.

Ombudsmani posebice žele ukazati na pitanje funkcioniranja odjela za unutarnju kontrolu rada policije, gdje određeni pokazatelji ukazuju kako su to više formalna tijela koja nisu postigla dovoljnu učinkovitost da bi suštinski realizirala svoj mandat. Ovakvo stajalište ombudsmana posebno je utemeljeno na predmetu broj Ž-SA-05-1386/10, u kojemu je donesena i preporuka broj P-335/10.

4.5. Pravosuđe

Ombudsman BiH u 2010. godini zaprimio je 652 predmeta koji se odnose na rad sudova u BiH i, u odnosu na 2009., broj žalbi vezanih uz ovo područje je udvostručen. Problem evidentiranja žalbi koje se odnose na rad pravosuđa u Ombudsmanu BiH umnogome je složen

jer se u određenome broju žalbi građani obraćaju zbog povrede prava iz nadležnosti drugih odjela, kako bi se tijekom istrage o kršenju prava utvrdilo da su u tim slučajevima građani okončali sve postupke pred nadležnim tijelima i da su se za zaštitu svoga prava obratili sudovima. To ukazuje da je broj žalbi koji se odnose na rad pravosuđa znatno veći od broja stvarno registriranih žalbi iz ovoga područja.

Zaprimljene žalbe u Ombudsmanu BiH vezane uz rad pravosuđa mogu se razvrstati u nekoliko skupina:

- žalbe u kojima se stranke žale na neuzimanje predmeta u rad od strane prvostupanjskih sudova i nezakazivanje glavnih rasprava. Obrazloženja sudova za ovakvo stanje su različita, ali je ipak potrebno ukazati na problem velikoga broja sudova koji imaju izražene probleme u postizanju ažurnosti uslijed neprimjerene popunjenosti, odnosno neimenovanja svih sudaca i dopusta sudaca iz opravdanih razloga;
- žalbe u kojima se stranke žale na drugostupanjska pravosudna tijela zbog dugotrajnog donošenja odluke po žalbi;
- žalbe zbog dužine postupka pred entitetskim vrhovnim sudovima;
- žalbe koje se odnose na nemogućnost izvršenja sudskih presuda.

Nažalost, žalbe koje se odnose na rad pravosuđa najčešće su opravdane i ukazuju na to da prava stranaka krše razine vlasti koje se smatraju najjačim mehanizmom zaštite u jednom demokratskom društvu. Ova činjenica do koje su ombudsmeni došli ipak se ne smije promatrati odvojeno od niza čimbenika koji su doveli do takvog stanja i ukazuje na nužnost poduzimanja urgentnih mjera na području pravosuđa radi podizanja njegove učinkovitosti. Sudovi u komunikaciji s Ombudsmanom BiH uglavnom izvijeste o tome kada će sud uzeti u rad konkretni predmet za koji je podnesena žalba, uz istodobno isticanje objektivnih čimbenika koji su sud doveli u stanje neažurnosti.

Ombudsmeni su posebno zabrinuti činjenicom što se neažurnost u sudovima nastavlja kod zaprimanja svakog novog predmeta, što postavlja ozbiljno pitanje ispunjavanja obveza vlasti u BiH utvrđenih člankom 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ombudsmeni su stajališta da je potrebno poduzeti dodatne napore kako bi se zaustavilo daljnje kršenje ljudskih prava u slučajevima novoregistriranih predmeta u sudovima na način da se ti predmeti uzimaju odmah u rad, a ranije zaprimljeni predmeti uzimaju u rad kronološki, kako su i registrirani, uz angažiranje određenoga broja dodatnih sudaca.

Ombudsmeni su stajališta da će i sustav upravljanja predmetima u sudovima (CMS)³³ značajno pridonijeti postizanju veće učinkovitosti i transparentnosti u sudovima jer strankama omogućava da sami provjere stanje svoga predmeta u sudu.

Žalbe koje su građani podnijeli zbog neizvršenja sudskih odluka mogu se razdvojiti u više podskupina. Prvu podskupinu čine **žalbe koje se odnose na nemogućnost izvršenja presuda kada je izvršitelj općina, kanton ili entitet.** Ovo neizvršenje sudskih odluka utemeljeno je na

³³ Case Management System

zakonu jer je, prema odredbama Zakona o ovršnom postupku³⁴, ovrha moguća samo nad sredstvima koja su predviđena za tu namjenu, a kako postoje stalne restrikcije u korištenju proračunskih sredstava, izdvajanja za ovu namjenu u proračunima stalno se umanjuju, što dovodi u pitanje pravnu sigurnost građana.³⁵

Drugu podskupinu čine **žalbe stranaka koje su dobile postupke protiv Republike Srpske i Federacije BiH, a način isplate obveza reguliran je Zakonom o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza FBiH i Zakonom o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjeg duga RS**. Stranke su u svojim obraćanjima vrlo često izražavale nezadovoljstvo načinom plaćanja – obveznicama - navodeći da su nezadovoljne rokovima i drugim okolnostima.

Treću podskupinu čine **žalbe vezane uz ovršni postupak kada građani ne mogu ostvariti svoje tražbine uslijed nelikvidnosti poduzeća** u kojima su radili. Ovi slučajevi imaju dodatnu ljudsku dimenziju jer se najčešće radi o strankama u poodmakloj dobi, lošega zdravlja, bez ikakvih primanja i minimuma socijalne sigurnosti koju je država dužna osigurati građanima shodno međunarodnim standardima kojima se uređuje ovo područje, a posebice shodno odredbama Europske socijalne povelje. U vezi s tim, Ombudsman BiH u idućem će razdoblju što češće pozivati vlasti u BiH da ratificiraju članak 25. Europske socijalne povelje, kojim se jamči pravo radnika na zaštitu njihovih tražbina u slučaju nesolventnosti poslodavca, što smatramo najboljim načinom zaštite njihovih tražbina.

Četvrtu podskupinu čine **žalbe vezane uz izvršenje sudskih odluka kada podnositelji žalbi pripadaju posebno ranjivim skupinama**, a to su prvenstveno roditelji koji se obraćaju zbog nemogućnosti ovrhe tražbina po osnovi neplaćanja uzdržavanja od drugoga roditelja. Taj je problem dodatno usložen činjenicom što vrlo često jedan od roditelja živi u inozemstvu i nema imovinu u BiH.

U dijelu rada pravosuđa u BiH, posebno sa stajališta pristupa sudu, veoma je bitno pitanje **osiguranja pravne pomoći građanima**. Iako su u BiH na svim razinama vlasti uspostavljeni različiti mehanizmi pravne pomoći, te iako se određeni broj udruga građana opredijelio za pružanje ovakvoga servisa, iz prakse Ombudsmana BiH može se zaključiti da je uspostavljena pravna pomoć nedovoljna i nedjelotvorna. Ombudsmani su uslijed specifičnosti svoga mandata prisiljeni stranke, za koje se ukaže potreba za pravnom pomoći, uputiti u institucije i nevladine organizacije koje imaju organiziran ovaj oblik pomoći građanima. Nažalost, građani se veoma često vraćaju Ombudsmanu BiH s informacijom da im pravna pomoć nije pružena, a za razloge navode da ne spadaju u kategoriju za koju je predviđena pravna pomoć, da već postoji veliki broj predmeta i slično.

U Ombudsmanu BiH zaprimljen je i određeni broj žalbi za koje je **otvoreno pitanje pristranosti postupajućeg suca**. U ovim slučajevima Ombudsman BiH predmet prosljeđuje Uredu disciplinskog tužitelja koji djeluje pri Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću BiH kako bi ispitao navode žalbe.

³⁴ "Službene novine FBiH", br. 32/03, 52/03, 33/06, 39/06 i 39/09

³⁵ Ombudsman BiH zaprimio je predmet broj Ž-SA-05-138/10 u kojem će tražitelju ovrhe biti potrebno oko 70 godina za izvršenje presude.

Ombudsmeni žele ukazati da u području pravosuđa na razini određenoga broja sudova postoje i pozitivni pomoci koji se manifestiraju kroz povećanje ažurnosti sudova, čak i rješavanje većega broja predmeta od zaprimljenih.

Ombudsmanu BiH u različitim se razdobljima od 2005. do kraja 2009. godine obratilo nekoliko stranaka vezano uz povredu članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (suđenje u razumnom roku) pred Sudom BiH, kao i uz nepravilnost već donesenih odluka Suda BiH u pojedinim postupcima koje su podnositelji žalbe pokrenuli protiv Uprave za neizravno oporezivanje BiH (u daljnjem tekstu: Uprava). Tijekom postupka povodom navedenih žalbi pred Ombudsmanom BiH Sud BiH u većini je slučajeva donio pravomoćne presude kojima su podnositelji žalbi postigli djelomičan uspjeh u radnim sporovima pokrenutim protiv Uprave jer je Sud BiH poništio rješenja kojima se regulira radno-pravni status žalitelja u Upravi, dok se istodobno odbijaju njihovi zahtjevi za vraćanjem na posao i isplatom zaostalih plaća i ostalih naknada na koje imaju pravo po osnovi rada. Odugovlačenje provođenja ove sudske odluke rezultiralo je time što su ombudsmeni, a nakon sastavljanja posebnog izvješća, donijeli preporuku da Uprava za neizravno oporezivanje ponovno razmotri status zaposlenika na raspolaganju kroz provedeni postupak organizacijskog restrukturiranja, s obzirom na presude Suda BiH kojima se poništavaju rješenja. Do izrade [ovoga izvješća](#) Ombudsman BiH nije dobio nikakve povratne informacije odnosno obavijest o učinku preporuke.

4.6. Javne isprave

U Odjelu za građanska i politička prava u 2010. godini ukupno je zaprimljeno 17 žalbi vezanih uz pravo na javnu ispravu. U dva je slučaja pravo ostvareno tijekom intervencije ombudsmana, dok je u jednom slučaju donesena preporuka.³⁶ Ombudsmeni su šest žalbi riješili na drugi način.

4.7. Imigracije i azil

Kretanje i boravak stranaca te pitanje azila u BiH regulirani su Zakonom o kretanju i boravku stranaca i azila u BiH. U sklopu aktivnosti Odjela za građanska i politička prava u 2010. godini obavljeni su posjeti Imigracijskom centru u Istočnom Sarajevu, Azilantskom centru u Rakovici i Izbjegličkom centru u Salakovcu. Posjeti su obavljeni s ciljem ocjene napretka u poboljšanju stanja u tim ustanovama, osobito nakon okončanja izgradnje i adaptacije prostorija spomenutih centara. Ocjena stanja ljudskih prava u ovim ustanovama bit će obuhvaćena posebnim izvješćem koje ombudsmeni planiraju sastaviti u 2011. godini.

Ombudsman BiH je u 2010. godini zaprimio devet žalbi koje se odnose na pitanje prava imigranata, tražitelja azila i izbjeglica. Žalbe osoba smještenih u centre koji su obuhvaćeni posjetima Ombudsmana BiH uglavnom su se odnosile na: dugotrajnost njihova boravka, nedonošenje odluke po osnovi podnesenog zahtjeva za azil, odlazak u treće zemlje, pitanja

³⁶ Preporuka broj P-299/10 u predmetu broj Ž-BL-04-516/10 (problematika državljanstva)

revizije državljanstva, odobrenja privremenog boravka i slično. Osobe smještene u Imigracijski centar u Istočnom Sarajevu žalile su se ombudsmanima na kršenje prava na slobodu kretanja, na dužinu trajanja sudskih postupaka u vezi s rješavanjem pitanja nadzora, azila i državljanstva, kao i na nedorečenosti zakonskih odredaba.

Ombudsman BiH nije zaprimio niti jednu žalbu u vezi s uvjetima smještaja korisnika centara i njihovom unutarnjom funkcionalnom organizacijom.

4.8. Sloboda pristupa informacijama

Pitanje slobode pristupa informacijama uređeno je setom zakona donesenima na razini BiH i entiteta.³⁷ Prve izmjene Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH usvojene su 2006. godine³⁸ i njima je utvrđena obveza javnih tijela da donose rješenja o pristupu informaciji, bilo djelomičnoj ili cijeloj, ili u slučaju kada je pristup informaciji odbijen djelomično ili u cijelosti, ili kada je utvrđena nemogućnost postupanja, ili je utvrđena iznimka. Ovom je izmjenom Zakona podnositelju zahtjeva za pristup informacijama dana mogućnost da uloži žalbu i da ju razmatra drugostupanjsko tijelo.

Nepostojanje sankcija u Zakonu u velikoj se mjeri odrazilo na neučinkovitost u primjeni ovog pravnog instrumenta, zbog čega je Parlamentarna skupština BiH 15. prosinca 2009. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH³⁹, ugradivši novi odjeljak u Zakon kojim se propisuju kaznene odredbe.

U 2010. godini u Odjelu za građanska i politička prava zaprimljeno je 226 žalbi koje se odnose na slobodu pristupa informacijama, od čega je najveći broj zaprimljen u Uredu Sarajevo (159), dok je u Uredu Banja Luka zaprimljeno 37 žalbi, u Uredu Brčko 12, u Uredu Mostar 12 i u Uredu Livno šest.

Zaključno s 31. 12. 2010. ukupno je okončano 103 predmeta koja se odnose na ovo područje i to: u Uredu Sarajevo 71, u Uredu Banja Luka 16, u Uredu Brčko pet, u Uredu Mostar šest i u Uredu Livno pet. Najveći je broj žalbi riješen tako što je povreda prava otklonjena tijekom intrevencije ombudsmana (27), dok je u 18 slučajeva predmet okončan zbog nezainteresiranosti stranke za daljnje vođenje postupka i 31 zbog neprihvatljivosti žalbe.

Od ukupnoga broja zaprimljenih žalbi u Ombudsmanu BiH u 2010., a koje se odnose na slobodu pristupa informacijama, u 2011. godinu preneseno je 123 žalbi, od čega je najveći broj u Uredu Sarajevo - 88 žalbi.

Najčešći slučajevi kršenja prava iz područja slobode pristupa informacijama su: ***nepostupanje tijela u zakonskom roku od 15 dana, nepoštivanje zakonske odredbe o obliku***

³⁷ Zakon o slobodi pristupa informacijama u BiH („Sl. glasnik BiH“, broj 28/00); Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH („Sl. novine FBiH“, broj 32/01), Zakon o slobodi pristupa informacijama RS („Sl. glasnik RS“, broj 20/01)

³⁸ Zakon o izmjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH („Sl. glasnik BiH“, broj 45/06)

³⁹ Zakon o izmjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH („Sl. glasnik BiH“, broj 102/09)

⁴⁰ Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Ministarstvo sigurnosti BiH, Odbor državne službe za žalbe, Ured za veterinarstvo BiH i Vanjskotrgovinska komora BiH

odluke (pisano rješenje sa svim elementima shodno odredbama zakona o upravnom postupku), **akt koji sadrži odluku ne sadrži odredbe o mogućnosti ulaganja žalbe i naziv drugostupanjskog tijela koji odlučuje po žalbi**. Također, odbijeni zahtjevi za pristup informacijama često ne sadrže obrazloženje razloga odbijanja niti obrazloženje testa javnog interesa, nego najčešće sadrže samo konstataciju da se, radi zaštite privatnosti trećih osoba, odbija dati informacija.

U 2010. godini nakon intervencije ombudsmana, od četiri javna tijela na državnoj razini⁴⁰ koja u 2009. nisu ispunila obvezu imenovanja službenika za informiranje, ovu obvezu nisu ispoštovali Ured za veterinarstvo BiH i Vanjskotrgovinska komora BiH. Određeni pozitivan pomak ombudsmani zapažaju i kada se radi o izradi i dostavi vodiča o pristupu informacijama za građane i indeksa registra. U usporedbi sa statističkim podacima iz 2009., u 2010. godini ovu je obvezu ispunilo 58 javnih tijela, dok tri javna tijela nisu ispunila ovu zakonsku obvezu⁴¹. Međutim, kada je riječ o dostavi statističkih podataka po tromjesečnom prikazu koji se odnose na: vrstu traženih informacija, utvrđene iznimke, odluke koje se donesu tijekom postupka i konačne odluke, ombudsmani primjećuju negativan trend u ispunjavanju ove obveze. U 2009. godini ovu je obvezu nakon pisanog upozorenja Ombudsmana BiH ispunilo 75% javnih tijela, a u 2010. samo 47%. Ovaj podatak ukazuje na činjenicu da je jedna od slabosti javnih tijela upravo prikupljanje, sistematiziranje i vođenje statističkih podataka.

Također je i dalje prisutan problem razlike između službenika ili stručnog suradnika za odnose s javnošću i službenika za informiranje, kojemu je Zakonom o slobodi pristupa informacijama u BiH, prije svega, utvrđena obveza obrađivanja zahtjeva sastavljenih sukladno tome zakonu, a takav službenik treba biti imenovan od javnog tijela. Imenovanje službenika za informiranje osigurava brzu i učinkovitu obradu zahtjeva za pristup informacijama, ali i dosljedno vođenje i dostavljanje statističkih podataka o broju, vrsti i načinu postupanja po takvim zahtjevima.

Kao i u prethodnoj godini, uočeno je da veliki broj javnih tijela u svojim odgovorima naglašava kako je usmeno ili putem telefona učinilo dostupnima određeni broj informacija, ali o tome ne vode evidenciju niti su svjesni da je to protivno uspostavljenim i jasnim procedurama koje treba poštivati sukladno zakonu. U dostavljenim statističkim podacima Ombudsmanu BiH vrlo često nedostaje opis zahtjeva i provedenog postupka, pogotovo u slučajevima kada su zahtjevi odbijeni, što bi ujedno bio pokazatelj Ombudsmanu BiH te bi on bio u mogućnosti poduzeti određene mjere po službenoj dužnosti i sukladno zakonu.

Objedinjavanjem institucija ombudsmana u BiH u svibnju 2010. godine prestale su s radom entitetske institucije ombudsmana. Sukladno entitetskim zakonima o slobodi pristupa informacijama, javna tijela na razini entiteta, kantona i općina bila su obvezna imenovati službenika za informiranje, dostaviti vodič, indeks registra i tromjesečne statističke podatke.

⁴⁰ Ministarstvo sigurnosti BiH, Odbor državne službe za žalbe, Ured za veterinarstvo BiH i Vanjskotrgovinska komora BiH

⁴¹ Javna tijela koja nisu ispunila obvezu izrade vodiča o pristupu informacijama i indeksa registra: Odbor državne službe za žalbe, Vanjskotrgovinska komora BiH i Ured za zakonodavstvo BiH

Međutim, Ombudsman BiH nema dovoljno mjerodavne parametre na temelju kojih bi procijenio primjenu Zakona o slobodi pristupa informacijama na ovoj razini. U 2010. godini samo je sedam javnih tijela⁴² na entitetskoj razini Ombudsmanu BiH dostavilo statističke podatke. U odnosu na lokalnu razinu vlasti (općina), Ombudsman BiH je u ovoj godini zaprimio statističke podatke od 41 javnog tijela. Ombudsmani zaključuju da na lokalnoj razini nema saznanja o objedinjavanju institucija ombudsmena u BiH. Stoga je jedna od planiranih aktivnosti u 2011. prikupljanje podataka o primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama te podizanje svijesti o ispunjavanju njihovih obveza prema Ombudsmanu BiH. Kako bi se otklonile eventualne dvojbe glede zakona, potrebno je međusobno uskladiti zakone kojima se uređuje područje slobode pristupa informacijama.

Detaljna analiza prikupljenih podataka kao i zabilježen 61 telefonski poziv koji su javna tijela uputila Ombudsmanu BiH u vezi sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama ukazuju da su i dalje javna tijela i službenici za informiranje nedovoljno educirani o značaju i primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama.

Ombudsmani još jednom žele naglasiti da je cilj donošenja ovoga zakona promicanje veće transparentnosti i odgovornosti javnih tijela te omogućavanje neometanog pristupa informacijama kao javnom dobru, što je ujedno i jedan od preduvjeta za daljnje unapređenje procesa demokratizacije svakog društva. Koliko je značajan ovaj pravni instrument u osiguranju transparentnosti, potvrđuje i činjenica da ovaj zakon ima prioritet u odnosu na druge zakone, odnosno da je *lex specialis*, tako da svi **zakoni koji se usvoje nakon donošenja Zakona o slobodi pristupa informacijama, a čija svrha nije izmjena ili dopuna ovoga zakona, ni na koji način ne mogu ograničiti prava i obveze utvrđene ovim zakonom.**⁴³

Uočeno je kako je u ovom izvještajnom razdoblju veći broj zahtjeva za pristup informacijama koje su uputili fakultetima njihovi zaposlenici i profesori, pa zabrinjava činjenica da fakulteti, kao javne ustanove i nositelji znanstvenoistraživačke djelatnosti,⁴⁴ nisu, a trebali bi biti, nositelji sveukupnog gospodarskog i društvenog razvitka i stvaranja društva zasnovanog na informaciji i znanju. Ovo je posebno bitno promatrati u kontekstu zakonodavstva o visokom obrazovanju prema kojemu: "akademska autonomija i akademske slobode fakulteta uključuju i odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluju, te trebaju očitovati otvorenost prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici, promicati poštivanje i afirmaciju ljudskih prava, te razvijati osjećaj društvene odgovornosti studenata, akademskog osoblja i drugih zaposlenika".⁴⁵

Kako se u zakonodavstvu o visokom obrazovanju naglašava društvena odgovornost fakulteta, nedopustivo je da fakulteti kao javna tijela postupaju protivno donesenim zakonima u BiH.

⁴² Federalni hidrometeorološki zavod, Povjerenstvo za vrijednosne papire FBiH, Služba za zajedničke poslove organa i tijela FBiH, Vlada FBiH, Vrhovni sud BiH, Fond zdravstvenog osiguranja RS, Fond mirovinskog i invalidskog osiguranja RS

⁴³ Članak 25. točka 3. Zakona o slobodi pristupa informacijama

⁴⁴ Npr. članak 24. Zakona o znanstvenoistraživačkoj djelatnosti KS

⁴⁵ Članak 5. i članak 41. Zakona o visokom obrazovanju KS

Posebno zabrinjava činjenica što se netransparentno provode postupci imenovanja u zvanja profesora, docenata i doktora znanosti te nespremnost na trajno čuvanje i pohranu arhive koja se odnosi na znanstvene radove i njihovo objavljivanje. Također je izražena pojava da zaposlenici nisu informirani o svim aktivnostima na fakultetu, da nema razmjene informacija niti zapisnika sjednica vijeća/odsjeka fakulteta, što stvara prostor za moguće manipulacije, zlouporabe, sumnje na ovjere neistinitih sadržaja i druge radnje koje se mogu karakterizirati kao radnje prekršaja ili počinjenja određenih kaznenih djela. Kada se tome doda značaj djelatnosti koju obavljaju fakulteti i njihov utjecaj za razvoj društva u cjelini, potreba da svatko ima pristup informacijama je nužnost, a ne slobodna procjena pojedinaca o tome hoće li dostaviti informaciju ili ne. Uslijed navedenih pojava ombudsmeni su donijeli određeni broj preporuka kojima su nalagali dekanima fakulteta hitno donošenje odluka o zahtjevima za pristup informacijama kao i poduzimanje mjera radi osiguranja transparentnosti i odgovornosti rada, te osiguranja javnosti i otvorenosti provođenja svih procedura i postupaka koji se odnose na rad fakulteta.

4.9. Vladina i druga imenovanja

Donošenjem Zakona o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima BiH, Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima FBiH i Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima RS⁴⁶ (u daljnjem tekstu: zakoni) od strane Visokog predstavnika za BiH željelo se osigurati uvođenje otvorenog postupka izbora kojim se obavlja konačno imenovanje i ponovno imenovanje na pozicije u reguliranim tijelima na razini države BiH, Brčko Distrikta BiH, Federacije BiH i Republike Srpske.

Zakonima se želio osigurati kvalitetan, višenacionalni izbor osoba u upravne organe javnih poduzeća u državnom vlasništvu, odnosno ukloniti praksa koja je rezultirala time da se na mjesta članova upravnih odbora u javnim poduzećima imenuju osobe bez odgovarajućih kvalifikacija, osobe u sukobu interesa, da je pri imenovanju prisutan nepotizam i korupcija i da se ne poštuju načelo zastupljenosti po svim osnovama.

Zakonima je stvoren pravni okvir koji osigurava transparentan postupak u kojemu se sve zainteresirane osobe mogu prijaviti na upražnjene pozicije u reguliranim tijelima, objavljene putem javnog oglasa u dnevnom listu i službenom glasilu, te koje se, ovisno o traženim kvalifikacijama i drugim sposobnostima, u otvorenoj konkurenciji među prijavljenim kandidatima natječu za imenovanje na određene pozicije.

Zakonima je određeno da procjenu prijavljenih kandidata obavlja prethodno imenovano povjerenstvo koje će, na temelju načela utvrđenih u zakonu i prema ranije utvrđenim kriterijima, sastaviti listu s imenima kandidata koji su ušli u uži izbor i koji ispunjavaju kriterije za imenovanje. Nijedan kandidat neće biti uvršten u listu s imenima kandidata koji su ušli u uži izbor ako nije povoljno ocijenjen prema kriterijima za imenovanje. Pri tome, sve odluke, uključujući i one koje sadrže odbijenice, moraju biti u potpunosti dokumentirane i moraju se

⁴⁶“Službeni glasnik BiH”, broj 7/03, “Službene novine FBiH”, broj 34/03, “Službeni glasnik RS”, broj 25/03

čuvati u ministarstvu ili tijelu u čijoj je nadležnosti regulirano tijelo. Svi kandidati s liste kandidata koji su ušli u uži izbor pozivaju se na intervju. Prilikom pozivanja kandidata na intervju, svaki kandidat koji je ušao u uži izbor mora dobiti obrazac u kojemu će iznijeti bilo koje pitanje koje bi moglo dovesti do sukoba interesa u slučaju njegova imenovanja. Sve odluke koje su donesene nakon intervjuja, uključujući i one s odbijenicom, moraju se u potpunosti dokumentirati.

Nakon intervjuja i na temelju potpuno dokumentiranih odluka svakog člana, povjerenstvo će u obliku pisane preporuke predložiti rang-listu najboljih kandidata odgovornom javnom službeniku na daljnje razmatranje. Smatra se da je kandidat koji je prvi na rang-listi i kojega je preporučila većina članova povjerenstva za izbor najuspješnije prošao otvoreni [natječaj](#).

Odgovorni javni službenik odnosno ministar ili drugo ovlašteno tijelo (vlada ili parlament) provesti će konačno imenovanje poštujući redoslijed na rang-listi, osim u slučaju kad mora odstupiti od toga redoslijeda iz opravdanih razloga. Za takav slučaj odgovorni javni službenik mora imati valjane dokaze.

Nesporno je da se zakonima osigurava poštivanje **načela zakonitosti, kvalitete, neovisne provjere, otvorenosti i transparentnosti, te zastupljenosti** u postupku imenovanja, što su europska načela kojima se osigurava transparentan rad vlade odnosno ministara, te jača njihova odgovornost prema javnosti.

U slučaju kada postoje dokazi da načela i postupci utvrđeni ovim zakonima nisu ispoštovani, bilo koji član javnosti može podnijeti prigovor na konačno imenovanje odgovornom javnom službeniku i Ombudsmanu BiH.

Ombudsmanu su ovim zakonima dane široke ovlasti u ocjeni njihove primjene, budući da mogu poduzimati istražne radnje po podnesenim prigovorima u kojima su **ministri ili drugi odgovorni javni službenici dužni surađivati**, što uključuje dostavu očitovanja, mjerodavne dokumenatacije i spisa vezanog uz konkretno imenovanje ili razrješenje i to u zakonom utvrđenom roku od 14 dana. Ako većina dokaza upućuje na to da je konačno imenovanje provedeno protivno zakonom utvrđenim načelima, ombudsman je dužan pisano obavijestiti nadležnog javnog službenika o svim nepravilnostima koje su proizašle iz postupka imenovanja. U slučaju nalaza o nepoštivanju zakonskih odredaba kod provedenog konačnog imenovanja, ombudsman daje preporuku odgovornima da ponište provedeno imenovanje ili razrješenje i ponove postupak. Ako odgovorni ne ispoštuju danu preporuku iz nalaza ombudsmana, o tome se obaveštava nadležni parlament.

U ovome Izvješću ombudsmani žele ponovno ukazati na zakonom propisani postupak. Ako se on poštuje, ne može doći do kršenja prava u ovome postupku. Nažalost, broj zaprimljenih žalbi, a osobito njihova kompleksnost, ukazuju **na postojanje visokog stupnja izostanka primjene zakona** koji se odnose na imenovanja, što može biti uzrokovano nepoznavanjem zakona ili nespremnošću za pravilnu primjenu zakona.

U 2010. godini Ombudsmanu BiH **podneseno je 142 prigovora na imenovanja** koja su proveli Vijeće ministara BiH, federalna i kantonalna tijela vlasti i vlasti u Republici Srpskoj, od čega je riješeno 55 žalbi. Najveći broj žalbi podnesen je Uredu Sarajevo (101), od čega je riješeno 42, dok je Uredu Banja Luka podneseno 28 žalbi, od čega je riješeno 10. Uredu Mostar podneseno je devet žalbi, od kojih su riješene dvije, dok su Uredu Brčko podnesene tri žalbe i jedna žalba Uredu Livno.

Povodom podnesenih prigovora ombudsmeni su donijeli 17 nalaza i zaključaka s preporukama da se ponište provedena imenovanja i pristupi novom postupku imenovanja. Razlozi za donošenje nalaza i zaključka s preporukama da se ponište provedena imenovanja sadržani su u utvrđenim činjenicama koje su pokazale da prilikom imenovanja, najčešće članova upravnih i nadzornih odbora u gospodarskim društvima i javnim poduzećima, nisu poštivana temeljna zakonska načela ili nije proveden pravedan i propisani postupak za imenovanja.

Povreda temeljnih načela odnosila se na nepoštivanje **načela zakonitosti**, prema kojemu se pri imenovanju na određene pozicije moraju poštivati odredbe važećih zakona, propisa i pravila, zatim **načela kvalitete**, jer je konstatirano da nisu imenovani kandidati koji po svojim kvalifikacijama, sposobnostima i iskustvu najbolje odgovaraju potrebama mjesta na koje se provodi imenovanje.

Povrede propisanog postupka najčešće su se odnosile na **nepoštivanje utvrđenog redoslijeda** s predložene rang-liste za imenovanje, koja kao rezultat svih prethodnih provjera treba osigurati imenovanje najkvalitetnijih kandidata.

Imajući uvidu društveni značaj vladinih imenovanja i sve izraženiju potrebu za konačnim unapređenjem stanja u ovome segmentu, ombudsmeni ukazuju na neke od slučajeva u kojima je donesen nalaz i zaključak s preporukom da se poništi imenovanje, kao i slučajeve u kojima je donesen nalaz i zaključak kojim je utvrđeno da nije bilo povrede odredaba zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima.

A. Neki slučajevi u kojima je donesen nalaz i zaključak s preporukom da se poništi imenovanje

Preporuka broj P-78/10 u predmetu broj Ž-SA-05-61/10

Podnositeljica prigovora obratila se Ombudsmanu BiH, sukladno Zakonu o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima FBiH, ukazujući na navodne nepravilnosti prilikom imenovanja predsjednika i članova upravnih odbora i to:

- JU Zavod za sportsku medicinu Sarajevo;
- JU Zavod za hitnu medicinsku pomoć Kantona Sarajevo;
- JU Zavod za medicinu rada Kantona Sarajevo;
- JU Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva Kantona Sarajevo.

Nakon razmatranja spisa i provedenog istražnog postupka ombudsmeni su utvrdili da postupak provedenog imenovanja predsjednika i članova navedenih upravnih odbora nije osigurao poštivanje načela zastupljenosti, koje podrazumijeva nastojanje odgovornog javnog službenika da osigura da imenovanja na javne pozicije u pravilu odražavaju sastav naroda i građana BiH. Ombudsmeni su preporučili Vladi Kantona Sarajevo da poništi navedena imenovanja i otkloni uočene nepravilnosti.

Preporuka je djelomično ispoštovana.

Preporuka broj P-338/10 u predmetu broj Ž-SA-05-174/10

U postupku povodom prigovora na imenovanje Upravnog odbora Agencije za privatizaciju u FBiH, koje je provela Vlada FBiH, ombudsmeni su dali preporuku Vladi da poništi provedena imenovanja jer su konstatirane povrede zakona koje su se odnosile na nepoštivanje redoslijeda predloženih kandidata koji je dostavilo Povjerenstvo za izbor, nego su, protivno zakonu, provedena imenovanja bila rezultat "usuglašavanja na razini Vlade".

Nema odgovora na preporuku.

Preporuka broj P-233/10 u predmetu broj Ž-SA-05-437/10

U postupku povodom prigovora na imenovanje predstavnika Ministarstva obrazovanja i znanosti Kantona Sarajevo u Školskom odboru JU „Srednjoškolski centar Vogošća” ombudsmeni su utvrdili nepravilnosti kod predmetnog imenovanja i preporučili Vladi Kantona Sarajevo da poništi predmetno imenovanje i provede imenovanje članova Školskog odbora JU "Srednjoškolski centar Vogošća" u skladu s rang-listom uspješnih kandidata.

Preporuka je ispoštovana.

Preporuka broj P-208/10 u predmetu broj Ž-SA-05-605/10

U postupku povodom prigovora podnesenih na Odluku Općinskog vijeća Bosanski Petrovac o razrješenju članova Nadzornog odbora u ime osnivača d.o.o. "Komunalno" nakon provedene istrage ombudsmeni su Općinskom vijeću Bosanski Petrovac preporučili da preispita navedenu odluku. Ombudsmeni su izrazili zabrinutost što razrješenje članova Nadzornog odbora nije bilo motivirano učinkovitošću rada poduzeća, nego s ciljem postavljanja podobnih kadrova.

Preporuka je ispoštovana.

Preporuka broj P-228/10 u predmetu broj Ž-SA-05-232/10

Rješavajući po prigovorima na imenovanje Upravnog odbora Agencije za privatizaciju u FBiH, ombudsmeni su Vladi FBiH preporučili da poništi navedeno imenovanje jer su utvrdili da je povrijeđeno načelo zakonitosti.

Nema odgovora na preporuku.

Preporuka broj P-211/10 u predmetu broj Ž-SA-05-1044/10

Povodom podnesenog prigovora na imenovanje ravnatelja Agencije za rad i zapošljavanje BiH, ombudsmeni su Vijeću ministara BiH preporučili da poništi predmetno imenovanje jer je utvrđena povreda načela zakonitosti, pošto nije imenovana kandidatkinja koja je ispunjavala sve uvjete stručnosti, sposobnosti i iskustva, iako je Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH utvrđena obveza vlasti da osigura sudjelovanje žena u procesima odlučivanja i upravljanja u svim sferama društvenog života.

Preporuka nije prihvaćena.

Preporuka u predmetu broj Ž-BL-05-547/10

U postupku povodom prigovora na imenovanje direktora JP „Banijapromet“ iz Kostajnice ombudsmeni su utvrdili nepravilnosti kod predmetnog imenovanja i preporučili Nadzornom odboru JP „Banijapromet“ Kostajnica da poništi Javni natječaj za izbor i imenovanje direktora poduzeća, te da se opredijeli hoće li raspisati natječaj i provesti postupak sukladno Zakonu o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Republike Srpske ili Zakonu o javnim poduzećima.

Preporuka nije prihvaćena.

B. Neki slučajevi u kojima je donesen nalaz i zaključak kojim je utvrđeno da nije bilo povrede zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima***Nalaz i zaključak u predmetu broj Ž-SA-05-1240/10***

Povodom podnesenog prigovora na imenovanje direktora JP NIO Službeni list BiH, nakon provedenih istražnih radnji, ombudsmeni su utvrdili da nije bilo nepravilnosti u postupku predmetnog imenovanja, odnosno podnositelj prigovora ni na koji način nije opravdao tvrdnju da je diskriminiran u ovome postupku.

Nalaz i zaključak u predmetu broj Ž-SA-05-962/10

Rješavajući po podnesenom prigovoru na imenovanje ravnatelja Federalnog zavoda za zapošljavanje, ombudsmani su nakon provedenih istažnih radnji i svih provedenih dokaza ocijenili da u postupku naprijed navedenog imenovanja nisu povrijeđena ljudska prava podnositelja prigovora pa samim time nema ni osnove za primjenu članka 16. Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Federacije BiH, budući da je imenovanje provedeno po propisanom postupku.

Nalaz i zaključak u predmetima br. Ž-SA-05-234/10; Ž-SA-05-406/10 i Ž-SA-05-412/10

Povodom podnesenih prigovora na Odluku Skupštine JKP „Komb“ d.o.o. Bužim o imenovanju Povjerenstva za provođenje postupka izbora Nadzornog odbora, ombudsmani su sastavljenim nalazom i zaključkom konstatirali da je imenovanje Povjerenstva za izbor provedeno pravedno i po propisanom postupku.

Uzimajući u obzir da je u svibnju 2010. godine završeno spajanje entitetskih ombudsmana s Ombudsmanom BiH, nužno se nameće potreba da entiteti u što kraćem roku izmijene odredbe članka 16. stavka 2. zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima tako da glasi:

„Prigovor se podnosi odgovornom javnom službeniku, a preslika se dostavlja Ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine,„

PRAVA POGLAVLJE V.

EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

PRAVA POGLAVLJE V. EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA

5.1. Uvod

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava Ombudsmana BiH u 2010. godini ukupno je zaprimljeno **962 žalbi**, od čega 346 u Uredu Sarajevo, 344 u Uredu Banja Luka, 151 u Uredu Brčko Distrikt, 77 u Uredu Mostar i 44 u Uredu Livno. Iz 2009. godine preneseno je 147 predmeta⁴⁷ tako da je 2010. u ovom Odjelu ukupno bilo u radu 1.061 žalba i najveći broj se odnosio na pravo na rad i prava iz radnog odnosa (488), pravo na mirovinsko i invalidsko osiguranje (171), prava iz područja socijalne skrbi (112) i dr.

Kako je baza podataka u Ombudsmanu BiH uspostavljena u 2010. godini, detaljan pregled žalbi iz područja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava moguće je prikazati samo za ovo razdoblje, dok se za prethodne godine podaci evidentiraju isključivo u krajnjem zbroju okončanih predmeta, bez analitičkih podataka. Sveobuhvatnost područja ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava ima za posljedicu da odjel zadužen za ovo područje ima veliki broj žalbi, zbog čega su ombudsmeni odlučili dio nadležnosti toga odjela povjeriti zaposlenicima odjela koji imaju znatno manji priljev žalbi, a prvenstveno zaposlenicima Odjela za praćenje prava djece i Odjela za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina.

Uredi	Zaprimljeni predmeti	Predmeti u radu	Arhivirani predmeti
Ured Banja Luka	344	101	243
Ured Brčko	151	75	76
Ured Livno	44	9	35
Ured Mostar	77	39	38
Ured Sarajevo	346	204	142
UKUPNO	962	428	534

Tablica 6. Prikaz zaprimljenih i riješenih žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava

Od ukupnoga broja zaprimljenih žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava riješeno je 534, od čega se 288 odnosi na područje radnih odnosa. U ovome segmentu najviše je predmeta okončano na način da je pravo ostvareno intervencijom ombudsmana, a veliki broj predmeta je zatvoren iz razloga što je tijekom istrage utvrđeno da žalbe nisu osnovane.

Iz područja mirovinskog i invalidskog osiguranja riješene su 94 žalbe, a među njima je najveći broj riješen na način da je stranka ostvarila svoje pravo nakon intervencije ombudsmana. Slična je i situacija u postupanju po žalbama zbog kršenja prava iz područja socijalne skrbi, u kojem je riješeno 60 žalbi.

⁴⁷ Ovaj broj predmeta odnosi se na razdoblje od 2004. do 2009. godine, tako da je iz 2004., 2005., 2006. i 2008. preneseno 13 predmeta, a iz 2009. godine 147 predmeta. U 2010. godini od ukupnoga broja prenesenih predmeta iz proteklih godina okončano je 102 predmeta (95 predmeta iz 2009. i 13 predmeta iz razdoblja od 2004. do 2008. godine). U 2011. godini preneseno je u rad 58 predmeta.

5.2. Pravo na mirovinu

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava u 2010. godini ukupno je zaprimljena 171 žalba, a odnosile su se na kršenje prava vezanih uz mirovinsko i invalidsko osiguranje.

Mirovinsko i invalidsko osiguranje u BiH regulirano je na entitetskoj razini i to u Federaciji BiH Zakonom o mirovinsko-invalidskom osiguranju, Zakonom o doprinosima, Zakonom o matičnoj evidenciji o osiguranicima i korisnicima prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja i Zakonom o Poreznoj o upravi FBiH, a u Republici Srpskoj Zakonom o mirovinsko-invalidskom osiguranju, Zakonom o doprinosima i Zakonom o Poreznoj upravi RS.

S obzirom na specifičnost ovoga područja i veliki broj zaprimljenih individualnih žalbi građana u vezi s ostvarivanjem prava na mirovinu, donesena je odluka o izradi Posebnog izvješća o pravu na mirovinu u BiH, objavljenog u prosincu 2010. godine, te su zaključci i preporuke iz toga izvješća upućene vlastima. Posebno izvješće o pravu na mirovinu u BiH prikazuje zašto je pravo na mirovinu upitno, koje su to povrede prava koje onemogućavaju mirno uživanje mirovine i što je to što doprinosi povredama.⁴⁸

Preporuke iz Posebnog izvješća o pravu na mirovinu u BiH ukazuju na potrebu uspostavljanja **učinkovitijeg sustava naplate obračuna i uplate doprinosa**, zbog čega Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite RS, Federalna porezna uprava, Porezna uprava RS, Federalna inspekcija rada i Inspekcija rada RS trebaju preispitati postojeći zakonski okvir, a osobito dio koji se odnosi na definiranje termina „isplaćena plaća“.

Nužno je osigurati da Ministarstvo financija RS i Federalno ministarstvo financija **razmotre mogućnost jačanja kapaciteta poreznih uprava**, osobito u segmentu stvaranja uvjeta za učinkovitiji nadzor nad uplatom doprinosa, te da porezne uprave **pravovremeno poduzmu mjere u cilju ispunjenja obveze obavješćavanja osiguranika o statusu uplate doprinosa** i to najkasnije do kraja prvog polugodišta za prethodnu godinu. Na taj će se način osigurati informiranost osiguranika o njihovom statusu te steći uvjeti za pravovremeno preveniranje kršenja njihovih prava.

Završetak započetog procesa reforme mirovinsko-invalidskog osiguranja značajan je razvojni iskorak u ovome području i potvrda pristupa vlasti ovome pitanju kao progresivnom pravu, zbog čega je nužno da Parlament FBiH ubrza postupak usvajanja Strategije za reformu mirovinskog sektora u FBiH, a Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite RS i Federalno ministarstvo rada i socijalne politike ubrzaju postupak usvajanja zakonodavnog okvira, sukladno usvojenim strategijama, uz osiguranje stalnih konzultacija s udrugama i institucijama koje djeluju na ovome području.

Ombudsmani podupiru sve napore u cilju uspostave sustava koordinacije i razmjene informacija i podataka kao značajnog segmenta u razvoju svakog područja, a osobito

⁴⁸ <http://www.ombudsman.gov.ba>

mirovinsko-invalidskog osiguranja. To je važno s obzirom na broj građana koji ostvaruju pravo u ovom sustavu te imajući u vidu njihovu potrebu za kretanjem. Stoga je suradnja između različitih subjekata prioritet kako bi se osigurala realizacija prava umirovljenika. Ombudsmeni su stajališta da Ministarstvo civilnih poslova BiH treba uložiti dodatne napore na jačanju Sektora za mirovine, a posebice na jačanju kapaciteta osoblja Sektora kako bi u potpunosti mogli obavljati svoju koordinacijsku ulogu u punom značenju ovoga termina, pri čemu entitetske vlasti trebaju podržati unapređenje mehanizama koordinacije i suradnje.

5.3. Prava na rad

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava u 2010. godini ukupno je zaprimljeno 488 žalbi koje se odnose na kršenja prava na rad i prava iz radnog odnosa.⁴⁹ Najveći broj zaprimljenih žalbi odnosio se na neprijavlivanje radnika zavodu/fondu za mirovinsko-invalidsko osiguranje, neosiguravanje zdravstvenog i socijalnog osiguranja od strane poslodavaca odnosno neuplaćivanje doprinosa, neisplaćivanje naknada za prekovremeni rad, neisplaćivanje otpremnine po okončanju radnog odnosa, interni prjemještaj koji obavlja poslodavac i dr.

Bitne povrede prava radnika vezane su i uz prestanak radnog odnosa iz razloga otkaza koji poslodavci uručuju zaposlenicima pozivajući se na članak 87. Zakona o radu FBiH i članak 124. Zakona o radu RS u slučajevima kada se zaposlenik proglašava tehnološkim viškom ili uručuju otkaz uslijed nemogućnosti zaposlenika da izvršava svoje radne obveze.

Iz zaprimljenih žalbi u 2010. godini primjetan je priljev žalbi koje ukazuju na kršenje članka 16. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu FBiH i članka 17. Zakona o radu RS, prema kojima se poslodavac i radnik mogu sporazumjeti o tome da se važnost ugovora o radu na određeno vrijeme, jednom ili više puta, produlji za određeno razdoblje, ali najdulje do dvije godine od dana zaključivanja ugovora o radu na određeno vrijeme. U ovo se razdoblje uračunavaju i prekidi koji su trajali do dva tjedna. Ako radnik nakon isteka ugovora o radu u trajanju od više do dvije godine, uz izričitu ili prešutnu suglasnost poslodavca, nastavi raditi, smatrat će se da je radnik zasnovao radni odnos na neodređeno vrijeme. Dakle, veoma su česti slučajevi da **poslodavci prekidaju radni odnos** u trajanja od dva tjedna kako bi **izbjegli prelazak ugovora na određeno vrijeme u ugovor na neodređeno vrijeme**, što evidentno dovodi zaposlenike u stanje neizvjesnosti i ekonomske nesigurnosti.

Uvidom u prošlogodišnji rad i tematiku uložених žalbi ombudsmeni primjećuju da veliki broj žalbi iz područja rada i radnih odnosa ukazuje na **nezakonitost natječajnog postupka prilikom prijma u radni odnos**. U žalbama podnositelji ističu da natječajni postupak nije transparentan, da primljeni kandidati ne ispunjavaju tražene uvjete natječaja, da po završetku natječajnog postupka kandidati nemaju mogućnost uložiti žalbu, odnosno mogućnost koristiti pravne lijekove. Kako je u ovim slučajevima osim povrede ljudskih prava nerijetko riječ i o kršenju zakona iz područja rada, ombudsmeni su uspostavili suradnju s inspeksijskim tijelima

⁴⁹ Ekonomska, socijalna i kulturna prava pripadaju tzv. pravima druge generacije, za razliku od građanskih i političkih prava, kao 'prava prve generacije.' Riječ je o nizu prava kao što su: a) pravo na rad i prava iz radnog odnosa (pravo na rad, pravo na pravedne i povoljne uvjete rada, sindikalna prava), b) prava iz socijalnog osiguranja, pravo na dostojan životni standard, pravo na zdravlje, pravo na posebnu zaštitu majki i djece i prava invalidnih osoba.

kako bi se osiguralo otklanjanje kršenja zakona. U ovim žalbama ombudsmanima su svakako bitni nalazi i mišljenja inspektora koji su neposrednim uvidom u dokumentaciju, ali i radom na terenu, u mogućnosti utvrditi sve sporne činjenice mjerodavne za utvrđivanje postojanja povrede ljudskih prava. Nažalost, u zadnje je vrijeme sve primjetnija pojava da su podnositelji žalbi prisiljeni tražiti zaštitu svojih prava iz područja rada na sudu. Takva je praksa postala pravilo, a ne iznimka kao u većini demokratskih društava. ***Pokretanje radnih sporova pred sudovima dodatno opterećuje sudski sustav***, te iako su ovi sporovi hitne naravi, njihovo rješavanje na sudovima u nekim slučajevima traje i po nekoliko godina, čime se gubi smisao sudske zaštite. Prilikom pokretanja radnih sporova, podnositelji žalbe kao dokaze koriste dokumentaciju prikupljenu tijekom istrage Ombudsmana BiH jer je to često jedina dokumentacija kojom stranka raspolaže, a zbog netransparentnosti postupka vezanog uz provođenje natječaja i zasnivanje radnog odnosa.

Još jedan od problema na području radnih odnosa, koji se uslijed višegodišnje prisutnosti i neotklanjanja uzroka može nazvati i kontinuiranim, jesu ***žalbe vezane uz primjenu članka 182. (152.) Zakona o radu RS i članka 143. Zakona o radu FBiH***, a odnose se na obvezu uspostavljanja radno-pravnog statusa radnika čiji je radni odnos prestao uslijed ratnih djelovanja. Rad povjerenstava od samoga se osnivanja pokazao sporim i neučinkovitim. Ogroman broj žalbi koje odnose na ovu tematiku ukazuju da se stanje nije znatno poboljšalo u odnosu na 2009. godinu, a na to su ombudsmani posebno skrenuli pozornost u Godišnjem izvješću za 2009.⁵⁰ Posebno su česta obraćanja ponositelja žalbi kojima ukazuju da nakon višegodišnjeg obraćanja nadležnim povjerenstvima, unatoč brojnim požurnicama, podnositelji nisu primili nikakve povratne informacije. Ombudsmani ukazuju da je u ovim predmetima prisutno sustavno kršenje ljudskih prava, posebice načela *ex aequo et bono* (pravde i pravednosti) koji zahtijeva od nadležnih tijela konačno rješavanje u ovim predmetima.

Ombudsman BiH se već dulje vrijeme bavi problemima građana koji su se obratili Komisiji za implementaciju članka 182. Zakona o radu RS zahtjevom za priznavanje prava na otpremninu. Prema podacima koji se odnose na Republiku Srpsku, ogroman broj žalbi upućenih tijekom 2010. ukazuju na to da se stanje neznatno poboljšalo u odnosu na prethodne godine, no značajnijih pomaka i rezultata u radu Komisije u 2010. godini nije bilo. Tako je, prema podacima Komisije, u listopadu 2010. evidentirano još 43.000 neriješenih zahtjeva. Potrebno je naglasiti i da je u 2010. godini ostvarena suradnja Komisije s Ombudsmanom BiH u smislu pisane korespondencije i dostavljanja statističkih podataka. Ombudsmani su u 2010. godini bili primorani donijeti 146 preporuka povodom žalbi građana, kojima preporučuju Komisiji da poduzme neophodne mjere i odluči o zahtjevima podnositelja žalbe. Nakon izdavanja preporuke Komisija dostavlja podatke o podnositeljima zahtjeva i to tako što obavještava Ombudsmana BiH o tome da pojedini podnositelji žalbe nisu registrirani u bazi podataka ili da je o pojedinim zahtjevima riješeno, dok se u najvećem broju slučajeva čeka na rješavanje zahtjeva, s tim što je većina zahtjeva neuredna, nepotpuna i po njima se ne može postupati. Ombudsman BiH svakog je podnositelja žalbe ponaosob obavijestio o njegovom stanju predmeta i pozvao da

⁵⁰ Godišnje izvješće o rezultatima aktivnosti Ombudsmana za ljudska prava BiH, veljača 2010. godine

ili Komisiji podnese dokaz o tome da je predao zahtjev u zakonskom roku ili da upotpuni svoj zahtjev.

Dopisom broj 16-126-363-9/10 od 21. 12. 2010. godine Komisija je obavijestila Ombudsmana BiH o tome da je u razdoblju od siječnja do rujna 2010. obrađeno 4.803 zahtjeva u kojima je doneseno 1.352 rješenja o priznavanju prava na otpremninu, dok je u 643 slučaja zahtjev za otpremninu odbijen, u 180 slučajeva zahtjev je odbačen i 52 zahtjeva su prosljeđena na postupanje Federaciji BiH. Komisija je uputila i 2.192 dopisa kojima se traži dopuna dokumentacije, u 238 predmeta obavila je pripreme za upućivanje predmeta povodom žalbe drugostupanjskom tijelu, te pripremila 101 odgovor povodom tužbe.

U očitovanju Komisije o pitanju dinamike postupanja po zahtjevima za otpremninu istaknuto je da Komisija godišnje u prosjeku obrađuje oko 3.000 zahtjeva te je prema dosadašnjoj praksi teško utvrditi dinamiku, budući da ona ovisi o stupnju cjelovitosti predmeta za rad.

Kada je riječ o pravu na otpremninu, uz postupak za utvrđivanje ovog prava javljaju se i određeni problemi vezani uz provedbu rješenja kojima je to pravo priznato, posebice s obzirom na nedostatak novčanih sredstava za isplatu otpremnina. Tako je Vlada RS-a za 2010. godinu predvidjela iznos od 2.000.000,00 KM, s tim što je do 21. 12. 2010. isplaćeno 588.084,00 KM. Ova su sredstva utrošena za provođenje 300 rješenja, dok je preostali dio planiranih sredstava (1.411.916,00 KM) trebao biti utrošen za isplatu još oko 720 otpremnina po rješenjima. Za 2011. godinu, a prema informaciji koju su ombudsmani dobili od Komisije, za ove se namjene planira izdvojiti 2.000.000,00 KM.

Ombudsmanima je posve jasno da Komisiji nedostaju ljudski i materijalni resursi kako bi se o svim zahtjevima odlučilo, odnosno u slučaju priznavanja prava i isplate otpremnine, no sve to ne umanjuje obvezu i dužnost osiguranja pune primjene Zakona o radu RS. U vezi s tim, ombudsmani ponovno ukazuju na daljnja kršenja prava radnika, odnosno nepostupanje Komisije za imlementaciju članka 182. Zakona o radu RS.

Ombudsmanu BiH obratio se i određeni broj građana nezadovoljnih nepostupanjem po rješenjima, odnosno neisplaćivanjem otpremnina koje su im priznate rješenjem. Pojedini podnositelji žalbe inzistirali su na dostavljanju popisa redosljeda isplate otpremnina kako bi ustanovili kada se može očekivati isplata po njihovim rješenjima. U vezi s tim, podnositeljima žalbe pojašnjeno je da Ombudsman BiH ulaže napore u cilju rješavanja zahtjeva za priznavanje prava na otpremninu. Veliki broj predmeta uvjetovao je uspostavljanje stalnih kontakata s nadležnom Komisijom radi rješavanja spornih zahtjeva te im je ukazano na članak 184. Zakona o radu RS: „Otpremnina iz članka 183. ovoga zakona isplaćuje se na teret fonda formiranog za tu svhu iz sredstava osiguranih od prodaje državnog kapitala i drugih izvora u skladu sa zakonom”.

Iz citirane zakonske odredbe proizlazi, kako je tumače nadležni, da zakonom nije propisan rok u kojemu bi predmetna otpremnina trebala biti isplaćena, već je određeno da se ona isplaćuje na teret fonda formiranog u tu svrhu, tako da ni Komisija kao prvostupanjsko tijelo ni ministar kao drugostupanjsko tijelo nemaju obvezu niti mogu odrediti rok za isplatu otpremnine. Također, nadležna Komisija ima bazu podataka i sastavljaju se popisi za isplatu

otpremnine, a prioritet u isplati imaju osobe čija su rješenja ranije donesena kao i osobe u izvanrednim situacijama (teža bolest, smrt u obitelji itd.), pri čemu podnositelji zahtjeva trebaju dostaviti mjerodavnu dokumentaciju. S obzirom na veliki broj zaprimljenih predmeta koji se odnose na samo rješavanje zahtjeva za ostvarivanje prava na otpremninu, ombudsmeni, bez obzira na tumačenje i značenje članka 183. Zakona o radu RS, prije svega smatraju da je u dogledno vrijeme potrebno prioritarno odlučiti o svim zahtjevima za priznavanje prava na otpremninu i osigurati provođenje ovih rješenja na način da vlasti u Republici Srpskoj osiguraju izvršenje planiranih sredstava za ovu namjenu.

5.4. Prava na socijalnu skrb

Iz područja socijalnih prava, odnosno prava koja trebaju osigurati socijalnu i društvenu sigurnost, Ombudsman BiH je tijekom 2010. godine zaprimio i postupao po 112 žalbi.

Jedno od bitnijih pitanja koja su ombudsmeni razmatrali u 2009. godini vezano uz područje socijalne skrbi jest **pravo na naknadu za vrijeme korištenja porodiljnog dopusta** za zaposlenice institucija BiH, o čemu je doneseno i Posebno izvješće s preporukom. Ombudsmeni su donošenjem toga izvješća nastojali zaustaviti kršenje ljudskih prava zaposlenica institucija BiH za vrijeme korištenja porodiljnog dopusta, čime bi se izbjegao sudski postupak. Nepoštivanje preporuka ombudsmana BiH u konačnici je rezultiralo time da je Ustavni sud BiH, a na temelju prijedloga⁵¹ za ocjenu ustavnosti članka 35. Zakona o plaćama i naknadama u institucijama BiH⁵² i Odluke Vijeća ministara BiH o načinu i postupku ostvarivanja prava na naknadu za porodiljni dopust u institucijama BiH, donio Odluku broj 12/09 kojom je utvrđena povreda prava zaposlenica u institucijama BiH na naknadu za vrijeme korištenja porodiljnog dopusta.

U vezi s pitanjem **naknada za vrijeme nezaposlenosti**, odnosno žalbi koje su se odnosile na tu tematiku, ombudsmeni su u predmetu broj Ž-SA-04-1279/10 donijeli preporuku pod brojem P-332/10, koja je izrađena nakon ulaganja žalbe D. G. koja se obratila Ombudsmanu BiH kao osoba s prebivalištem u Republici Srpskoj, dok je u isto vrijeme radni odnos obavljala u Federaciji BiH. Po prestanku radnog odnosa ona nije mogla ostvariti naknadu za vrijeme nezaposlenosti. Nakon istražnih radnji ombudsmeni su utvrdili postojanje neusklađenosti entitetskih propisa koji se odnose na uplatu doprinosa za slučaj nezaposlenosti.

U Federaciji BiH, prema Pravilniku o načinu uplate javnih prihoda proračuna i izvanproračunskih fondova na teritoriju FBiH, propisano je da su poslodavci čije je sjedište u Federaciji BiH dužni jedan dio doprinosa (tj. 70%) uplaćivati u Republici Srpskoj za radnike koji žive na teritoriju Republike Srpske, a ostatak doprinosa u Federaciji BiH.

S druge strane Zakonom o doprinosima RS uopće nije propisana mogućnost da poslodavci iz Federacije BiH uplaćuju samo jedan doprinos (a pogotovo ne dio doprinosa) u Republici Srpskoj, osim za zdravstveno osiguranje, o čemu postoji sporazum između entiteta.

⁵¹ Ovaj prijedlog podnijela su 23 zastupnika u Zastupničkom domu i pet izaslanika u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH

⁵² „Službeni glasnik BiH“, br. 50/08 i 35/09

Iz svega nevedenog očito je da su u entitetima na snazi propisi koji ne samo da nisu međusobno usklađeni već nisu usklađeni ni s načelima utvrđenima međunarodnim standardima. Upravo koordinacija na području socijalnih prava nadležnost je Ministarstva civilnih poslova BiH, shodno odredbama Ustava BiH, zbog čega su ombudsmeni u konkretnom slučaju izradili preporuku Ministarstvu civilnih poslova BiH da pokrene postupak usklađivanja entitetskih zakona, uz aktivno sudjelovanje Federalnog zavoda za zapošljavanje i Zavoda za zapošljavanje RS.

U odgovoru na ovu preporuku Ministarstvo civilnih poslova BiH obavjestilo je Ombudsmana BiH da u granicama svoje nadležnosti poduzima aktivnosti potrebne za usuglašavanje propisa na entitetskoj razini, s ciljem postizanja sporazuma između zavoda za zapošljavanje. Ombudsman BiH u 2011. godini nastavit će pratiti realizaciju ove preporuke.

5.5. Pravo na obrazovanje

U Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava evidentirano je 25 žalbi koje se odnose na prava iz područja obrazovanja. Većina žalbi ukazuje na povrede prava prilikom zapošljavanja u osnovnim i srednjim školama, a što neizravno utječe na kvalitetu obrazovnih usluga.

Na području obrazovanja i dalje je prisutan problem nostrifikacije stranih diploma. Naime, u predmetu žaliteljice M. G., registriranog pod brojem Ž-SA-04-707/10, koja se Ombudsmanu BiH obratila zbog tvrdnji o nepravilnosti i nezakonitosti natječajnog postupka u Jedinstvenom tijelu uprave Općine Sanski Most, pri čemu se kao dodatno pitanje pojavilo pitanje nadležnosti tijela koje bi se bavilo nostrifikacijom i ekvivalencijom stranih diploma, neke od nadležnih ustanova pozivale su se na Zakon o nostrifikaciji i ekvivalenciji inozemnih školskih svjedodžbi⁵³ prema kojemu *nostrifikaciju i ekvivalenciju svjedodžbi o višem i visokom obrazovanju, stručnom i znanstvenom stupnju, kao i o završenim pojedinim godinama, semestrima, trisemestrima ili položenim ispitima obavlja odgovarajuća viša škola, fakultet ili umjetnička akademija*, a druge na Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini⁵⁴ kojim se nadležnost nostrificiranja stranih diploma prenosi na kantonalna ministarstva koja bi trebala formirati povjerenstva. Mišljenje Ministarstva civilnih poslova BiH o ovom pitanju je da, prema članku 45. stavku (1) alineji 7. Okvirnog zakona o visokom obrazovanju u BiH, Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz područja visokog obrazovanja ... „u skladu s Lisabonskom konvencijom i njezinim pratećim dokumentima, donosi preporuke ministarstvu Republike Srpske, kantonalnim ministarstvima i Brčko Distriktu BiH o priznavanju diploma stečenih izvan BiH s ciljem zaposlenja, nastavka obrazovanja i ostvarivanja drugih prava koja proizlaze iz stečene kvalifikacije“. Podnositeljica žalbe u konkretnom se slučaju za ostvarivanje zaštite obratila Općinskom sudu u Sarajevu.

Radeći tijekom 2010. godine Ombudsman BiH registrirao je veliki broj žalbi koji se odnose na prijam u radni odnos u osnovnim i srednjim školama, u kojima podnositelji žalbi

⁵³ „Službeni list SRBiH“, broj 07/88

⁵⁴ „Službeni glasnik BiH“, br. 59/07 i 59/09

ukazuju na nepravilnost i nezakonitost natječajnih postupaka kao i na nepotizam i protekcije prilikom prijma kandidata u radni odnos, što ima utjecaja na kvalitetu obrazovanja i nastavnog procesa u školama. Kao izrazit primjer nepotizma prilikom prijma u radni odnos nastavnika u srednjoj školi mogu se navesti žalbe podnositeljica⁵⁵ koje se tiču ravnateljice Mješovite srednje ekonomsko-ugostiteljske škole „Travnik“ koja je u radni odnos primila svoga sina. Pritom je bitno istaknuti i činjenicu da je u istoj školi zaposlen i njezin suprug. U ovom slučaju Ombudsman BiH izradio je preporuku kojom je od škole zatraženo da poništi dio natječaja koji se odnosi na to radno mjesto i da se prilikom provođenja novoga natječaja kandidatima osigura objektivan izbor tijekom kojega će svi sudionici imati jednake uvjete, bez favoriziranja po rodbinskoj osnovi. Škola nije prihvatila preporuku pravdajući taj postupak činjenicom da su se žaliteljice za ostvarivanje svojih prava obratile sudu. Ovakvo je postupanje problematično iz razloga što je natječaj koji je bio predmetom razmatranja u Ombudsmanu BiH raspisan za popunu radnog mjesta na određeno vrijeme tako da će, dok sud donese odluku, primljeni kandidat ostvarivati prava iz radnog odnosa.

5.6. Pravo starih osoba

Ombudsmani su u 2010. godini sastavili Posebno izvješće o pravima starih osoba, s posebnim težištem na prava starih osoba smještenih u ustanove. U tome se izvješću ukazuje na potrebu i značaj osiguranja prava starih ljudi – osoba „treće životne dobi“. Demografske statistike o trendu starenja društva ukazuju na aktualnost i značaj osiguranja prava ove kategorije osoba. Taj fenomen uzrokovan je razvojem društva, a sam po sebi izražava mnoge socijalne, psihološke, medicinske, ekonomske i druge probleme. U BiH je i dalje prisutan trend starenja društva, a mnogi pokazatelji ukazuju da će se ovaj tren nastaviti i u budućnosti, te stoga postoji potreba za osiguranjem veće brige i boljom organiziranošću u rješavanju problema starih osoba.

Naprijed navedeni trend neminovno je teret za sustav socijalne skrbi i to posebno u vrijeme gospodarske i financijske krize kada nedovoljno izdvajanje sredstava izlaže starije, često siromašne ljude, riziku da postanu ugrožena grupacija.

Iz iskustava ombudsmanu u radu po žalbama, te rezultata posjeta institucijama za smještaj i zbrinjavanje starih osoba i konzultativnih razgovora u tijelima i institucijama u čijoj je nadležnosti rješavanje prava ove kategorije, kao i na temelju općepoznatih činjenica u javnosti vezanih uz položaj starih ljudi, ***zapaža se nedostatak društvene pažnje*** spram prava ove kategorije stanovništva koji se očituje u zanemarenosti i uskraćivanju njihovih ljudskih prava. Posebno je to izraženo u slučajevima kada su stare osobe iznemogle, napuštene od obitelji, siromašne, ekonomski neosigurane i ugrožene.

Nepostojanje primjerenog normativnog okvira za potporu starim osobama u ostvarivanju njihovih ljudskih prava, te činjenica da se društvo putem socijalne pomoći brine o relativno malome broju i to uglavnom osoba smještenih u ustanove za zbrinjavanje starih osoba

⁵⁵ Ž-SA-04-1234/10 i Ž-SA-04-1541/10

ukazuje na **izostanak sustavnog pristupa uređenju njihovih prava**. Kada je riječ o ustanovama, nužno je istaknuti da su njihovi kapaciteti nedostatni, a veliki broj ustanova nije u sustavu socijalne skrbi, što stvara percepciju o društvenoj isključivosti jednog broja starih osoba.

Ombudsmani su došli do saznanja da je u ustanovama u kojima se zbrinjavaju stare osobe, a osobito u nadležnim tijelima odgovornima za položaj i ostvarivanje prava ove kategorije, vlada zabrinutost zbog postojanja brojne staračke populacije u BiH. Među tom populacijom veliki je broj siromašnih i oni su u velikoj mjeri zapostavljeni, prvenstveno uslijed loših ekonomskih prilika, posljedica rata, raseljavanja i brojnih neriješenih društvenih pitanja. Upravo ova saznanja ukazuju na potrebu podizanja svijesti o nužnosti osiguranja pomoći starim osobama u cilju osiguranja bržeg i učinkovitijeg ostvarivanja njihovih ljudskih prava.

Ombudsmani su općenito zabrinuti zbog nedostatka strategije i odgovarajućih propisa kojima bi bila uređena prava starih osoba, a što je i obveza koja proizlazi iz odredaba Europske socijalne povelje. Preduvjet je to koji bi trebao omogućiti starijim osobama da ostanu punopravni pripadnici društva i spriječi njihovo društveno odbacivanje, socijalno otuđenje i slično. Nužno je uspostaviti mjere koje će osigurati da mirovine i druga socijalna primanja budu dostatne za pristojan životni standard kao i uspostavu sustava stambenog zbrinjavanja, zdravstvene i socijalne skrbi, uključujući ustanove za smještaj starih osoba, posebnu medicinsku njegu i lijekove, uspostavu klubova i ustanova za dnevni boravak, domove i pristupačne cijene te uvjete u ovim ustanovama, kvalitetu i standard ovih ustanova, a posebice nepostojanje dnevne njege, kao zakonskog prava socijalnog osiguranja, koju bi pružale javne i privatne ustanove koje bi financiralo društvo uz odgovarajući doprinos korisnika, te društvena pomoć obiteljima koje brinu o dementnim i na drugi način zavisnim starim osobama.

U Posebnom izvješću o stanju ljudskih prava starih osoba ombudsmani su preporučili Ministarstvu civilnih poslova BiH, Ministarstvu zdravlja i socijalne skrbi RS, Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike i Vladi Brčko Distrikta BiH, kao nadležnim tijelima i institucijama, da odmah poduzmu mjere u cilju osiguranja i poboljšanja života starih osoba i spriječe njihovu socijalnu i društvenu otuđenost, te da poduzmu aktivnosti na izradi strateškog dokumenta i odgovarajućih propisa radi uređivanja prava starih osoba.

Kako je od prezentiranja posebnih izvješća Ombudsmena BiH proteklo kraće vrijeme, veoma je važno osigurati da preporuke ombudsmana predstavljene uz ova izvješća budu ispoštovane, imajući u vidu brojnost stanovništva na koje se ona odnose. Iz izvješća je vidljivo kako se one uglavnom odnose na ekonomsko-socijalna prava koja su progresivnog karaktera i samim time je jasno da ne mogu biti trenutačno zadovoljena, ali je veoma važno osigurati političku suglasnost za kreiranje reformskih mjera na područjima obuhvaćenim izvješćima i što bi dugoročno trebalo dovesti do unapređenja prava kategorija građana obuhvaćenih izvješćima.

Ombudsmani će nastaviti pratiti stanje na područjima obuhvaćenim posebnim izvješćima jer se radi o pravima najugroženijih kategorija građana, kojima je veoma otežan pristup pravu i pravdi.

POGLAVLJE VI.

PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

POGLAVLJE VI. PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM

6.1. Uvod

U Odjelu za praćenje prava osoba s invaliditetom u 2010. godini **ukupno je zaprimljeno 147 žalbi**, pri čemu osam u Uredu Banja Luka, 135 u Uredu Sarajevo, tri u Uredu Mostar i jedna u Uredu Brčko. Iz 2009. godine preneseno je 85 žalbi tako da je u 2010. godini u ovome Odjelu **ukupno bilo u radu 234 žalbi**. Najveći broj žalbi odnosi se na neisplaćivanje dospjelih tražbina korisnika prava u duljem vremenskom razdoblju (od jedne do šest godina).⁵⁶ Razlog tome je, prema očitovanju Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, nedostatak financijskih sredstava u proračunu Federacije BiH.

Zbog velikoga broja žalbi koje ukazuju na kršenja prava osoba s invaliditetom, sastavljeno je Posebno izvješće o pravu osoba s invaliditetom u BiH, koje sadrži preporuke nadležnim tijelima i organima upućene radi osiguranja jednakih mogućnosti u ostvarivanju prava osoba s invaliditetom te utvrđivanja obveze striktnog poštivanja postojećih zakonskih rješenja i njihove dosljedne primjene.⁵⁷

Ombudsmani također preporučuju **ujednačavanje prakse u primjeni zakona** i jasno definiranje djelokruga javnih tijela na različitim razinama vlasti, te u vezi s tim sugeriraju donošenje zakona i podzakonskih akata kojima će se sveobuhvatno i kvalitetno urediti ovo područje. Stalna briga o osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima prepoznata je kao obveza tijela vlasti BiH na svim razinama. Preporučuje se **uključivanje lokalne zajednice** radi ostvarivanja kvalitetnijeg života ove kategorije stanovništva.

U cilju ostvarivanja prava na novčanu naknadu i poboljšanja položaja invalida, ombudsmani preporučuju nadležnim tijelima da se **isplata svih naknada invalidima odvija redovito**, bez bilo kakvih zastoja, da se preraspodijele sredstva u proračunima koja se izdvajaju za potrebe osoba s invaliditetom i pronađu dodatni izvori financiranja za potrebe osoba s invaliditetom, kao i da se razmotri ponovna uspostava prava osobama s invaliditetom kojima je priznato tjelesno oštećenje ispod 90%. U vezi s tim, a kako bi se spriječila diskriminacija, jedna od preporuka odnosi se na ujednačavanje kriterija za dodjelu naknada u svim oblicima.

Budući da je u 2010. godini u Ombudsmanu BiH uspostavljena baza podataka, detaljan pregled žalbi moguć je samo za razdoblje od 2010. godine, dok se za prethodne godine podaci evidentiraju isključivo u krajnjem zbroju okončanih predmeta, bez analitičkih podataka.

⁵⁶ Žalbe koje se odnose na dužinu čekanja isplate invalidnine registriane su pod sljedećim brojevima: Ž-SA-02-502/10, Ž-SA-02-271/10, Ž-SA-02-254/10, Ž-SA-02-190/10, Ž-SA-02-83/19, Ž-SA-02-667/10, Ž-SA-02-655/10, Ž-SA-02-586/10, Ž-SA-02-584/10, Ž-SA-02-877/10, Ž-SA-02-834/10, Ž-SA-02-794/10, Ž-SA-02-1272/10, Ž-SA-02-793/10, Ž-SA-02791/10, Ž-SA-02-705/10, Ž-SA-02-1034/10, Ž-SA-02-996/10, Ž-SA-02-792/10, Ž-SA-02-817/10.

⁵⁷ http://www.ombudsman.gov.ba/materijali/publikacije/Invaliditet_BOS.pdf

Uredi Ombudsmana BiH	Broj žalbi prema uredima	Broj okončanih žalbi
Ured Banja Luka	8	6
Ured Sarajevo	135	61
Ured Mostar	3	2
Ured Brčko	1	-
Ukupno:	147	69

Tablica 7. Prikaz zaprimljenih i riješnih žalbi u Odjelu za praćenje prava osoba s invaliditetom po uredima

Od 234 žalbe koje su bile u radu, tijekom 2010. godine ukupno je riješeno **69 žalbi**, pri čemu je najveći broj arhiviran u Posebnom izvješću s preporukama (24) i sve su registrirane u Uredu Sarajevo. Ombudsman BiH za 11 je žalbi utvrdio da su neosnovane, u jednoj žalbi da nije nadležan za postupanje, dok je u 10 žalbi ostvarena zaštita prava intervencijom ombudsmana. Nezainteresiranost stranke bila je razlogom donošenja odluke o zatvaranju predmeta u 17 predmeta.

Uredi Ombudsmana BiH	Neosnovanost	Nenadležnost	Tijekom intervencije ombudsmana	Na drugi način	Nezainteresiranost stranke	Posebno izvješće	Ukupno
Ured Banja Luka			2	1	3		6
Ured Sarajevo	11	1	6	5	14	24	61
Ured Mostar			2				2
Ukupno:	11	1	10	6	17	24	69

Tablica 8. Prikaz postupanja ombudsmana po žalbama u Odjelu za praćenje prava osoba s invaliditetom po uredima i načinu okončanja predmeta

Pitanje prava osoba s invaliditetom predstavlja spektar prava koja uključuju građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna, a često zahtijevaju od Ombudsmana BiH multidisciplinarni pristup. Ipak, postoje određene specifičnosti koje zahtijevaju da ih se posebno naglasi radi unapređenja položaja osoba s invaliditetom, a što se osobito odnosi na osiguranje načela nediskriminacije kao apsolutnog prava.

6.2. Diskriminacija osoba s invaliditetom

Unatoč međunarodnim dokumentima, ustavima u BiH i donesenome Zakonu o zabrani diskriminacije,⁵⁸ *osobe s invaliditetom u BiH višestruko su diskriminirane.*

⁵⁸ „Službeni glasnik BiH“, broj 59/05

Postojećim zakonima na različit se način uređuju prava vojnih invalida, civilnih žrtava rata i mirnodopskih invalida, različiti su i postupci i uvjeti za stjecanje statusa invalida i različiti su iznosi proračunskih sredstava za ostvarivanje prava po osnovi invalidnosti, pri čemu su naknade i izdvajanja za vojne invalide znatno viša od izdvajanja za civilne invalide.

Primjetna je diskriminacija osoba s invaliditetom **prema mjestu boravišta odnosno prebivališta**, a to posebice dolazi do izražaja jer su prava osoba s invaliditetom koja utvrde nadležna tijela jednog entiteta neprenosiva na teritorij drugog entiteta u slučaju promjene prebivališta osobe s invaliditetom.

Glede ostvarivanja prava civilnih žrtava rata, posebno zabrinjava **nemogućnost ostvarivanja prava zbog postojanja zakonskih prepreka**. Tako je u Republici Srpskoj na snazi **Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata**⁵⁹, donesen 1993. godine, kojim se utvrđuje da se status civilne žrtve rata može ostvariti samo ako se osoba prijavi u roku od pet godina od dana početka primjene zakona, odnosno od dana kada je osoba zadobila oštećenje organizma ili je ubijena, poginula, umrla ili nestala. Kako su ovi rokovi prošli, a uslijed niza objektivnih čimbenika, osobe se nisu mogle u zakonom utvrđenim rokovima obratiti nadležnim tijelima za ostvarivanje prava, na što su ukazali i UN-ovi odbori, to je 2007. godine donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata kojim je utvrđen **naknadni rok od šest mjeseci** u kojemu su građani mogli podnijeti zahtjev za utvrđivanje statusa civilne žrtve rata. Međutim, ni ovaj naknadni rok nije bio dovoljan da sve osobe koje polažu prava i podnesu zahtjeve jer je veliki broj osoba raseljen, a informacije o izmjenama zakona i rokovima nisu primjereno prezentirane i učinjene dostupnima javnosti.

U Federaciji BiH primjetan je **nesrazmjer u izdvajanjima za osobe s invaliditetom** ovisno o kantonu u kojemu žive osobe s invaliditetom, budući da se ova prava ostvaruju na kantonalnoj razini.

Diskriminacija se u Federaciji BiH ogleda i u postotku oštećenja tako da samo osobe s postotkom oštećenja od 100% i 90% mogu ostvariti prava propisana **Zakonom o osnovama socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom u FBiH**⁶⁰, dok su osobe s invaliditetom s postotkom oštećenja manjim od 90% ta prava izgubile. I dalje se ne poštuju preporuke UN-ovih odbora, osobito Odbora protiv mučenja, koji vlastima BiH preporučuje da se prava osoba s invaliditetom utvrđuju na temelju potreba, a ne na temelju pripadanja određenim kategorijama i skupinama.

6.3. Isplata naknada po osnovi invaliditeta

Budući da se najveći broj žalbi u ovome Odjelu odnosi na neisplaćivanje dospjelih tražbina korisnika prava u Federaciji BiH u duljem vremenskom razdoblju, Ombudsman BiH

⁵⁹ „Službeni glasnik RS“, br. 25/93, 32/94, 37/07 i 60/07

⁶⁰ „Službene novine FBiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09

primjećuje da realiziranje naplate dugujućih iznosa sudskim putem ostaje bezuspješno. Razlog tome leži **u različitom tumačenju zakona od strane sudova i pristupa sudova ovom pravnom pitanju**. Sudovi smatraju da rješenja centara za socijalni rad nisu ovršne isprave u smislu članka 23. točka 2. Zakona o ovršnom postupku, temeljem kojega se može tražiti ovrha. Mišljenja sudova su da oštećenik u parničnom postupku može tražiti utvrđivanje obveze isplate na temelju priznatog prava, pa bi takva pravomoćna presuda predstavljala ovršni naslov. Dakle, stranke se upućuju da pokreću sudske postupke za ostvarivanje prava koje je već zakonom priznato, a čija primjena očito nije učinkovita.

Istodobno različite formulacije u Zakonu o pravima branitelja i članova njihovih obitelji u FBiH⁶¹ i Zakonu o osnovama socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom u FBiH⁶² koje se odnose na isplatu invalidnina ukazuju na daljnje različito tretiranje vojnih invalida i osoba s invaliditetom. Tako je u članku 3. Zakona o pravima branitelja i članova njihovih obitelji u FBiH propisano da rješenja o pravima na naknade iz toga zakona po službenoj dužnosti provodi nadležno prvostupanjsko tijelo. Ovakva zakonska odredba nije utvrđena u Zakonu o osnovama socijalne skrbi, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom u FBiH zbog čega su osobe s invaliditetom uskraćene u uživanju svoji priznatih prava i po više godina.

Takvi propusti ukazuju da ne postoji učinkovit mehanizam koji bi osigurao korisnicima prava isplatu dospjelih a neizmirenih tražbina iz osnova osobne invalidnine i prava na tuđu njegu i pomoć, a sredstva za to treba osigurati Vlada FBiH u proračunu za svaku kalendarsku godinu.

6.4. Ocjenjivanje stupnja oštećenja organizma

Veliki broj žalbi u Ombudsmanu BiH odnosi se na dugo razdoblje **čekanja na provedbu vještačenja zdravstvenog stanja** u Institutu za medicinsko vještačenje (u daljnjem tekstu: Institut) ili na okončanje postupka povodom žalbe uložene na rješenje Instituta o ocjeni invalidnosti.⁶³ Postupak revizije traje neopravdano dugo, bez obavještanja korisnika i javnosti o tome kada će se biti okončan. Ovakvo postupanje smatra se nedopustivim, budući da je Institut za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja **ustanova od javnog značaja**, što ga obvezuje na poduzimanje mjera za informiranje građana o svim relevantnim činjenicama koje se odnose na njegov rad, a osobito na način rješavanja pojedinačnih predmeta.

Posebno zabrinjava činjenica što u postupku revizije zdravstvenih stanja korisnika Institut donosi nalaze i mišljenja na temelju kojih se ranije utvrđeni postotak invalidnosti od 100% smanjuje na postotke ispod 90%, a što za posljedicu ima **gubitak ranije stečenih prava**. Kako reviziju provodi isto tijelo koje je donosilo i prethodnu ocjenu, a to je Institut, zabrinjavajuće je što Institut, bez obrazloženja razloga i egzaktnih podataka, smanjuje stupnje

⁶¹ „Službene novine FBiH“, br. 33/04 i 56/05

⁶² „Službene novine FBiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09

⁶³ Ž-SA-02-464/10, Ž-SA-02-54/10, Ž-SA-02-533/10, Ž-SA-02-519/10, Ž-SA-02-717/10, Ž-SA-02-924/10, Ž-SA-02-533/10

invalidnosti. Ovakvo postupanje ostavlja prostora za sumnje u kompetentnost osoba koje ocjenjuju zdravstveno stanje, za pitanje postojanja pritiska vlasti usmjerenih na smanjenje broja korisnika, odnosno smanjenje troškova u proračunu za ovu namjenu, što iz perspektive zaštite ljudskih prava ukazuje na **nedostatak i nespremnost države da osigura zaštitu građanima** sukladno međunarodnim dokumentima koje je ratificirala i obvezala se na njihovu primjenu.

Zbog svega navedenoga, Ombudsman BiH stajališta je da **sve razine vlasti u BiH**, a s obzirom na svoje ustavne nadležnosti, **trebaju poduzeti mjere za osiguranje uživanja prava svih osoba s invaliditetom** na svojem teritoriju, na osnovama jednakih mogućnosti i bez diskriminacije, što se, prema međunarodnim standardima za ljudska prava, smatra apsolutnim pravom. Te mjere trebaju otkloniti sve probleme u uživanju prava osoba s invaliditetom koje su posljedice mjesta prebivališta odnosno boravišta, kao osnove za stjecanje invalidnosti, te trebaju uspostaviti jedinstven pristup egzistencijalnim pitanjima osoba s invaliditetom. Kako bi se osobama s invaliditetom osigurao pristup javnim objektima, ombudsmani posebno žele ukazati na nužnost poduzimanja mjera na području prostornog planiranja i urbanizma radi preveniranja gradnje objekata koji imaju fizičke barijere za osobe s invaliditetom.

POGLAVLJE VII. PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA

POGLAVLJE VII. PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA

7.1. Uvod

U 2010. godini u Odjelu za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina ukupno je zaprimljeno **osam žalbi**, od čega tri u Uredu Sarajevo i pet u Uredu Banja Luka. Kako je tijekom 2010. godine u Ombudsmanu BiH bio registriran veliki priljev žalbi iz nadležnosti drugih odjela, u cilju ekonomičnijeg i racionalnijeg korištenja ljudskih resursa odlučeno je da po ovim žalbama postupaju pravnici iz Odjela za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina.

Relativno mali broj zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina u usporedbi s drugim odjelima posljedica je niza čimbenika među kojima je svakako bitno istaknuti sljedeće:

- **Pripadnici manjina još uvijek nisu upoznati s postojanjem odjela** u Ombudsmanu BiH koji ima isključivu nadležnost štititi i promicati međunarodnim standardima i mjerodavnim zakonodavstvom zajamčena prava.
- Znatan broj **obraćanja koja su se odnosila na kršenje prava pripadnika manjina registrirana su u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije**, jer česte povrede prava u sebi sadrže i diskriminatorna ponašanja. Tako su u ovom Odjelu registrirane žalbe koje se odnose na nemogućnost izbora za članove Predsjedništva BiH i Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH,⁶⁴ kao i na neravnomjenu zastupljenost pripadnika manjina i ostalih u javnim službama, a sukladno posljednjem popisu.
- Žalbe koje su pripadnici manjina upućivali Ombudsmanu BiH u 2010. godini odnosile su se na zaštitu njihovih **prava iz područja socijalnog osiguranja i zdravstvene zaštite**, dok u njima nije navedena povreda prava po osnovi pripadnosti manjinama, zbog čega su ove žalbe registrirane u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava.

U Godišnjem izvješću za 2010. **ombudsmeni ukazuju na nužnost osiguranja izvršenja presude Europskog suda za ljudska prava** donesene u predmetu *Sejdić i Finci protiv BiH* jer neizvršenje ove presude i dalje za posljedicu ima povredu prava manjina i ostalih, ali otvara i pitanje nepostojanja učinkovitih mehanizama za osiguranje vladavine prava u BiH, a što je jedno od temeljnih načela svakog demokratskog društva.

Iako je relativno mali broj žalbi vezan uz prava pripadnika nacionalnih manjina, Odjel je radeći na terenu došao do saznanja o činjenicama koje imaju utjecaja na učinkovito ostvarivanje prava manjina. Bitno je istaknuti problem predstavljanja manjina zbog strukture njihovih udruživanja, pri čemu je potrebno organizirati udruživanja koja će olakšati komunikaciju,

⁶⁴ Žalba broj Ž-SA-06-1610/10

olakšati iznošenje problema s kojima se suočavaju i što će olakšati njihovo rješavanje. Pitanje samoorganiziranja manjina i pitanja organiziranja tijela koja se bave pitanjima zaštite prava manjina ukazuju na potrebu unapređenja ovih procesa.⁶⁵

Drugi problem, koji je mnogo složeniji, jest **nemogućnost uživanja prava koja im pripadaju zbog neinformiranosti o pravima** ili nemogućnosti ispunjenja uvjeta potrebnih za ostvarivanje tih prava. Prije svega se to odnosi na Rome kao pripadnike najbrojnije nacionalne manjine u BiH. Pripadnici ove manjine i dalje imaju problem pri dobivanju identifikacijskih isprava, a što im otežava pristup ostvarivaju drugih prava, uključujući pravo na prijavu prebivališta, pravo na zdravstvenu i socijalnu skrb i obrazovanje.

U radu po žalbama predstavnika manjina ukazano je i na **problem korištenja prava Roma utvrđenih Programom za njihovo stambeno zbrinjavanje**.⁶⁶ U BiH su u 2010. entiteti i općine izgradili ili rekonstruirali 210 stambenih jedinica za Rome, a isti broj stambenih jedinica predviđen je i za 2011. godinu. U praksi Romi vrlo često nisu u mogućnosti na vrijeme skupiti potrebnu dokumentaciju za podnošenje zahtjeva za stambeno zbrinjavanje, što im u značajnoj mjeri ograničava pristup ovom pravu i otvara pitanje potrebe da nadležna tijela pribave potrebnu dokumentaciju po službenoj dužnosti.

Ovaj problem valja sagledati i u kontekstu **neprimjereno uređenog pitanja pružanja besplatne pravne pomoći u BiH** koja, prema informacijama kojima raspolažu ombudsmeni, nije osigurana na jednakim načelima i kriterijima, a stranke često moraju dokazati da su socijalno ugrožene kako bi im bio osiguran ovaj oblik pomoći i priložiti niz dokumenata za čije pribavljanje moraju platiti različite pristojbe, a za što nemaju finansijskih sredstava.

U rujnu 2010. godine ratificirana je Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima i nastavljene su druge aktivnosti za poboljšanje uvjeta u kojima žive pripadnici manjina, prije svih Romi, odnosno poboljšana je provedba akcijskih planova za Rome koji se tiču zdravstva, zapošljavanja i stanovanja.

Jednim od većih problema s kojima se Romi suočavaju svakako valja istaknuti i dalje postojanje određenih stereotipa o Romima, izvješćivanje u negativnom kontekstu i slično.

Ombudsman BiH je nakon zaprimanja žalbe Udruge Turaka u 2010. godini proveo istragu o tome koji su kantoni u Federaciji BiH uredili pitanje prava pripadnika manjina sukladno članku 23. Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u FBiH.⁶⁷ Ovom je istragom utvrđeno da je to pitanje uređeno isključivo u Tuzlanskom i Kantonu Sarajevo, dok su aktivnosti izostale u ostalim kantonima, što se može pravdati činjenicom da je na području tih kantona registriran mali broj udruga koje okupljaju pripadnike manjina, te je za pretpostaviti da im pitanje prava manjina stoga nije prioritet.

Na lokalnoj je razini primijećeno da brojne općine u BiH pomažu udruge nacionalnih manjina pri organiziranju kulturnih manifestacija i za te se namjene redovito izdvajaju sredstva

⁶⁵ Žalba broj Ž-SA-06-3/10

⁶⁶ Žalba broj Ž-SA-03-1310/10

⁶⁷ "Službene novine FBiH", broj 70/08

iz proračuna, što se može smatrati određenim napretkom usmjerenim na unapređenje položaja nacionalnih manjina.

Neprovođenje popisa na prostoru BiH utječe i na stupanj zaštite i prava koji ostvaruju manjine, a prema podacima kojima raspolažu udruge, može je reći da je, od 17 nacionalnih manjina navedenih u Zakonu o zaštiti prava osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama, najbrojnija manjina Romi, koji su ujedno u najlošijem položaju, počevši od zdravlja, obrazovanja, stambenog zbrinjavanja i slično.

Najveću pozornost i dalje privlači diskriminacija nad pripadnicima manjina po pitanju mogućnosti izbora na određene političke funkcije, a što je utvrdio i Europski sud za ljudska prava.

POGLAVLJE VIII.

PRAVA ZATVORENIKA/PRITVORENIKA

POGLAVLJE VIII. PRAVA ZATVORENIKA/PRITVORENIKA

8.1. Uvod

U Odjelu za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika Ombudsmana BiH (u daljnjem tekstu: Odjel) u 2010. godini ukupno je zaprimljena **101 žalba**, a odnose se na prava zatvorenika i pritvorenika, od čega u Uredu Sarajevu 82, u Uredu Banja Luka 15 i Uredu Brčko četiri žalbe. Odjel je iz proteklih godina prenio 72 predmeta, tako da je u radu ukupno bilo 170 žalbi. Osnovni razlozi za obraćanje pritvorenika/zatvorenika Ombudsmanu BiH su: pravo na zdravstvenu zaštitu, izvanzavodske pogodnosti, uvjetni otpust i pravo na posjet.

U izvještajnom razdoblju riješeno je **110 žalbi**, od čega **52 žalbe** iz 2010. godine, dok je iz proteklih godina riješeno **58 žalbi**. Način rješavanja žalbi osuđenih osoba nužno je promatrati u svjetlu specifičnosti razloga zbog kojih se žalitelji obraćaju Ombudsmanu BiH. Uvjetni otpust ili korištenje izvanzavodskih pogodnosti najčešći je razlog podnošenja žalbi, što ukazuje na postojanje određenih problema vezanih uz kriterije i metodologiju koja se koristi kod ostvarivanja ovih prava, a što će biti detaljnije objašnjeno u izvješću. U istrazi koja uključuje komunikaciju s različitim subjektima, osobito kada je u pitanju korištenje izvanzavodskih pogodnosti, odgovori subjekata imaju presudan utjecaj i na samo ostvarivanje prava.⁶⁸

Način rješavanja predmeta	2006.	2008.	2009.	2010.	Ukupno
Nakon traženja očitovanja i najave istraživanja			6	2	8
Donesena preporuka			1	3	4
Doneseno posebno izvješće					
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka		1	12	11	24
Ustupljen drugoj instituciji/uredu			1	3	4
Drugi način	2		33	26	61
Neosnovanost/neprihvatljivost žalbe			2	7	9
Ukupno	2	1	55	52	110

Tablica 9. Prikaz postupanja ombudsmana po žalbama u Odjelu za praćenje prava pritvorenika/zatvorenika po godinama i načinu okončanja predmeta

8.2. Stanje u zatvorima

Ombudsmani su u rujnu 2009. godine objavili Posebno izvješće o stanju ljudskih prava u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija u BiH (u daljnjem tekstu: Posebno izvješće) s preporukama čija realizacija treba pridonijeti unapređenju stanja u ovim ustanovama. U ovome

⁶⁸ Ovo odgovori obuhvaćaju prije svega stajalište okoline

dijelu Godišnjeg izvješća za 2010. ombudsmeni daju ocjenu ostvarenog napretka nakon obavljenih posjeta ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija u 2010., a koji su bili usredotočeni na utvrđivanje provedbe preporuka ombudsmana donesenih u 2009. godini. Ta je ocjena utemeljena i na zaprimljenim žalabama i pritužbama u Odjelu, ali i na nadzoru i analizi stanja na terenu. Ombudsmeni u ovome Izvješću daju prikaz stanja, pregled podataka o poštivanju ljudskih prava pritvorenika i zatvorenika, te ocjenu i prijedlog mjera za daljnje poboljšanje postojećeg stanja na ovome području.

Izvješće o stanju u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija za 2010. godinu koncipirano je na način da sadrži informacije o posjetima obavljenim svim kazneno-popravnim ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija u BiH. Na opservacije Ombudsmana BiH dostavljene nakon posjeta upravama kazneno-popravnih ustanova nije bilo značajnijih primjedaba, što ukazuje na njihovu objektivnost i nepristranost. Transparentnost i javna kontrola uprave sastavni su dio bilo kojeg sustava utemeljenog na načelima demokracije i vladavine prava, a što je osobito važno kada se radi o nadzoru ovlasti koje država primjenjuje kada odobu lišava slobode.

Posjeti ombudsmana ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija imaju nekoliko značajnih aspekata, među kojima su svakako najvažniji:

Preventivna funkcija: činjenica da netko izvana redovito ulazi u zatvorsku ustanovu sama po sebi pridonosi zaštiti osoba koje su tu smještene. To znači da je uprava ustanove prihvatila izvanjsku kontrolu i prepoznaje korisnost ovog mehanizma zaštite.

Izravna zaštita: posjeti na licu mjesta pružaju mogućnost brzog reagiranja na probleme koji pogađaju pritvorenike i zatvorenike, a koje ne rješavaju za to zadužene osobe.

Dokumentacija: tijekom obilaska moguće je ispitati materijalne uvjete u pritvoru i/ili zatvoru i ocijeniti njihovu primjerenost. Prikupljene informacije čine osnovu za formiranje stajališta koje će potom biti dokumentirano i korišteno kao osnova za predlaganje kazneno-popravnih mjera.

Potporna pritvorenicima ili osuđennicima: izravan kontakt s osobama lišenima slobode sam je po sebi oblik moralne potpore. Obilasci ustanova također mogu poslužiti za uočavanje i pokrivanje materijalnih potreba koje nadležna tijela nisu zadovoljila ili za osiguranje pravne pomoći na individualnoj osnovi.

Osnova za dijalog s upravom ustanove: posjeti omogućuju uspostavljanje izravnog dijaloga s upravom i zaposlenicima ustanove. Ako je dijalog utemeljen na obostranom poštivanju, on vodi k razvoju konstruktivnih odnosa i tada se mogu čuti i stavovi nadležnih osoba o njihovim uvjetima rada i problemima koje su uočili.

8.2.1. Zapažanja i zabrinutosti ombudsmana

a) Pozitivna zapažanja

Uvažavajući više puta ponavljanu činjenicu da je prenapučenost glavni uzrok ograničavanju ili kršenju prava osoba lišenih slobode, ombudsmeni posebno pohvalnim ocjenjuju izgradnju

novih objekata u Federaciji BiH i to: **KPZ-a Tuzla na Kozlovcu**, paviljona za posebni nadzor u KPZ-u Zenica, izgradnju i opremanje odjela u Ustikolini i Orašju, planove za izgradnju novih objekata u KPZ-u Mostar na lokaciji nekadašnje vojarne Heliodrom.

U **Odjelu Orašje** bilo je planirano do kraja 2010. godine staviti u funkciju novi objekt u koji će se izmjestiti knjižnica, sala za obuku, čitaonica, kuhinja i dnevni boravak, što bi omogućilo proširenje kapaciteta ustanove za dodatna 34 mjesta. Nažalost, ovaj je proces odgođen za početak 2011. godine.

Korištenjem određenih novčanih sredstava u Federaciji BiH učinjen je značajan napredak u Forenzično-psihijatrijskom odjelu **KPZ-a Zenica**. Ovaj je odjel izmješten iz zatvorenog kruga Zavoda u vanjski paviljon i to u odvojenu zgradu koja je potpuno adaptirana i opremljena u skladu s potrebnim standardima za osiguranje boljih uvjeta smještaja osoba koje su počinile kazneno djelo u stanju mentalne neubrojivosti. Ovaj novi odjel ima šest spavaonica, blagovaonicu, ambulantu, sanitarni čvor i jednu dvokrevetnu sobu za izolaciju, te veliko dvorište za šetnju i tjelovježbu pacijenata. Objekt pruža smještaj manjim skupinama, što je ključni moment u očuvanju pacijentova ugleda, kao i njegovu psihološku i socijalnu rehabilitaciju. Međutim, ombudsmani ponovno ukazuju da aktualni objekt predstavlja samo privremeno rješenje i da je nužno pristupiti konačnom rješavanju ovog problema u Federaciji BiH

U Republici Srpskoj također su izdvojena značajna sredstva za poboljšanje uvjeta u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija i to izgradnjom novih objekata te adaptacijom, sanacijom i rekonstrukcijom postojećih. Tako je u **KPZ-u Bijeljina**, na prostoru bivše vojarne u Patkovači - Golo brdo, izgrađen ogradni betonski zid i novi odjel pritvorske jedinice čiji je kapacitet 60 mjesta, s mogućnošću proširenja. Planirano je da ovaj objekt bude stavljen u funkciju krajem 2010. ili početkom 2011. godine. Na ovom prostoru u planu je i izgradnja osuđeničkog dijela s kapacitetom od 150 mjesta.

U **KPZ-u Doboj** dograđeni objekt u funkciji je od kolovoza 2010. godine, čime je došlo do znatnog proširenja kapaciteta i to sa 120 na 188 ležajeva, od čega je 66 pritvorskih mjesta, zatim jedan stacionar s četiri ležaja, prijamna soba s 10 ležajeva te dnevni boravak. U **KPZ-u Foča** stavljen je u funkciju novi objekt za specijalni nadzor, kapaciteta 50 mjesta.

Kada je u pitanju podnošenje pritužbi i žalbi bilo osuđenika ili zaposlenika, ističemo primjer **KPZ-a Mostar** gdje je uprava ustanove postavila kutije za ovu namjenu. Tako je otkriven slučaj voditelja Prijamno-otpusnog odjela koji je primao mito od zatvorenika. Pozitivnim je ocijenjena i inicijativa za pronalaženje novih mogućnosti za radni angažman osuđenika u KPZ-u Mostar izgradnjom travnatih terena za nogomet koji će se iznajmljivati i na taj način omogućiti jednom broju osuđenika radnu terapiju.

Ombudsmani posebice žele ukazati na **profesionalnu suradnju uprave ustanova za izvršenje kaznenih sankcija s Ombudsmanom BiH**, što se naročito odnosi na pružanje traženih informacija, omogućavanje posjeta ombudsmana svim dijelovima ustanova, uvid u dokumentaciju kao i kontakt s osobama s kojima su željeli razgovarati. U cilju provjere učinkovitosti funkcioniranja sustava izvršenja kaznenih sankcija u BiH, ombudsmani će u idućem

razdoblju nastojati obaviti veći broj nenajavljenih posjeta ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija.

Ombudsmani posebno pohvalnim ocjenjuju završetak projekta “Učinkovito upravljanje zatvorima u BiH”, koji je proveden uz sudjelovanje stručnjaka Vijeća Europe te stručnjaka i profesionalaca iz zatvorskih sustava iz cijele BiH. Ovaj je projekt uključivao i obuku 460 službenika iz ustanova za izvršenje kaznenih sankcija. Svakako će rezultati toga rada pomoći uvođenju u BiH modernih europskih standarda u upravljanju zatvorskim sustavima, odnosno postavljanju osnova za ambicioznija očekivanja i dobre rezultate na ovome području.

b) Opća zabrinutost

Ombudsmani i dalje prepoznaju problem **neujednačenosti zakonodavstva iz kaznenopravnog područja**, uslijed čega je osobama lišenim slobode uskraćeno pravo izdržavanja zatvorske kazne pod jednakim uvjetima.⁶⁹ Istodobno ombudsmani primjećuju česte izmjene zakonskih propisa iz ovoga područja, bez donošenja pročišćenog teksta, što otežava primjenu zakona, te da se ne poduzimaju dovoljno učinkovite mjere za donošenje provedbenih akata.

1. Smještaj pritvorenika/zatvorenika

Nepostojanje ustanove za izvršenje kaznenih sankcija na razini BiH kao i nepostojanje ustanove za smještaj osoba koje su počinile kazneno djelo u stanju neubrojivosti u znatnoj mjeri umanjuju učinkovitost sudskog sustava, osobito u segmentu izvršenja kaznenih sankcija. Istodobno otvaraju pitanje odgovornosti vlasti u BiH u vezi s osiguranjem primjene članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Što se tiče smještajnih kapaciteta, država BiH raspolaže samo Pritvorskom jedinicom Suda BiH, što je nedovoljno s obzirom na ograničenost kapaciteta na samo 21 pritvorsko mjesto jer je trenutačno 78 osumnjičenih ili optuženih osoba kojima je Sud BiH izrekao mjeru pritvora. Ministarstvo pravde BiH najavljuje da bi izgradnja državnog zatvora, odnosno zavoda za izvršenje kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera, trebala uskoro početi.

⁶⁹ Kazneni zakon Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 08/10), Kazneni zakon Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 36/03, 37/03 i 21/04), Kazneni zakon Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj 49/03), Kazneni zakon Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik BD“, br. 10/03, 45/04 i 06/05).

Zakon o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine („Službene glasnik BiH“, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 12/09 i 16/09), Zakon o kaznenom postupku Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07 i 64/07), Zakon o kaznenom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, br. 50/03, 111/04, 115/04 i 29/07), Zakon o kaznenom postupku Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik BD“, br. 10/03, 48/04, 06/05, 12/07, 14/07 i 21/07).

Zakon Bosne i Hercegovine o izvršenju kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera („Službeni glasnik BiH“, br. 13/05, 53/07, 97/07 i 37/09), Zakon o izvršenju kaznenih sankcija u Federaciji BiH („Službene novine FBiH“, br. 44/98, 47/99 i 12/09), Zakon o izvršenju kaznenih i prekršajnih sankcija Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, br. 64/01, 24/04 i 68/07), Zakon o izvršenju kaznenih i prekršajnih sankcija Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik BD“, br. 08/00, 01/01, 19/07 i 36/07).

U državnom zatvoru kapaciteta oko 300 mjesta, čija je izgradnja planirana, trebali bi biti smješteni pritvorenici i osuđenici po odlukama Suda BiH. Iz Suda BiH upozoravaju da nepostojanje ovakve ustanove predstavlja veliki problem, kako s aspekta sigurnosti tako i ekonomičnosti, te se ističe da bi se izgradnjom državnoga zatvora rasteretili postojeći zatvori i poboljšali uvjeti u svim ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija.

Prema podacima Ministarstva pravde BiH, u Pritvorskoj jedinici Suda BiH trenutačno je smješteno 20 pritvorenika, dok podaci Federalnog ministarstva pravde ukazuju da je u šest kazneno-popravnih ustanova u Federaciji BiH, uključujući i tri odjela, smješteno 1.671 osuđenika i pritvorenika. Ministarstvo pravde RS bilježi da je u šest kazneno-popravnih ustanova ukupno smješteno 1.058 osoba, od kojih 861 osuđenika i 197 pritvorenika. Brčko Distrikt BiH nema ustanovu za izvršenje kaznenih sankcija pa se osuđene osobe s teritorija Brčko Distrikta, na temelju memoranduma o razumijevanju, upućuju na izdržavanje kazne u ustanove u Republici Srpskoj ili Federaciji BiH.

Broj Ustanova		Broj smještenih osoba	Zatvorenici	Pritvorenici
FBiH	6 KPZ-a	1.671	-	-
	3 odjela			
RS	6 KPZ-a	1.058	861	197

Tablica 10. Prikaz smještajnih kapaciteta kazneno-popravnih ustanova u BiH

Za vrijeme posjeta ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija obavljenih u 2010. godini utvrđeno je da je u Federaciji BiH prenapučenost i dalje najveći problem zatvorskog sustava i generator većine ograničenja ili kršenja prava osoba lišenih slobode. Općenito, u svim ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija prisutan je **nedostatak primjerenog tretmana osuđenika koji pripadaju nekoj od osjetljivih kategorija**, kao što su maloljetnici, ovisnici o drogama, osobe s invaliditetom, kronični bolesnici, žene. Jednako kao i u prošlom izvješću, ombudsmeni smatraju potrebnim ponovno naglasiti da je prenapučenost odavno prestala biti isključivo organizacijski problem zatvorskog sustava. Nesumnjivo se radi o problemu koji država mora sustavno rješavati uz izradu dugoročnog plana.

Ombudsmeni ponovno ukazuju da je po pitanju kapaciteta ustanova teže stanje u Federaciji BiH. Prema podacima Federalnog ministarstva pravde, čak **932 osuđenika** čekaju na izvršenje kazne jer u zatvorima nema mjesta. U Republici Srpskoj situacija je nešto bolja, a u kazneno-popravnim zavodima ima **200 slobodnih mjesta**.

U ovome Izvješću ombudsmeni žele ukazati na iskustva brojnih zemalja koja pokazuju da izgradnja novih zatvora i povećanje kapaciteta ne rješava problem prenapučenosti, već je neophodno postupati u skladu s Preporukom R (99) 22 Vijeća Europe, prema kojoj bi oduzimanje slobode trebalo biti posljednje sredstvo i iznimka. Stoga je nužno afirmirati alternativne kazne te određivati što rjeđe i kraće trajanje pritvora.

U nekim kazneno-popravnim ustanovama (npr. KPZ-u Bijeljina, KPZ-u Sarajevo) utvrđeno je da **uvjeti smještaja ne odgovaraju higijenskim i zdravstvenim standardima**. U osuđeničkim

sobama hrana se drži na podu, nerijetko zajedno s obućom, što sve skupa ostavlja dojam neurednosti i zapuštenosti. U sobama nema dovoljno mjesta za stolove i stolce pa se hrana konzumira na krevetima, a loše higijenske standarde dodatno otežava činjenica da su sanitarni uređaji dotrajali i oštećeni, dok se na podu nalaze drvene grede koje su natopljene vodom, što sve skupa ostavlja dojam sumornosti.

Ozbiljan problem i dalje je činjenica što **na istom mjestu zatvorsku kaznu izdržavaju osobe koje su počinile najteža kaznena djela** (kao što su teški slučajevi razbojništva, trgovina drogom ili ljudima, ratni zločini, teški oblici ubojstva, otmice, ucjene ili organizirani kriminal) **zajedno s osobama koje izdržavaju zatvorsku kaznu zbog počinjenja lakših kaznenih djela**. Jasno je da je ovakvo stanje u kazneno-popravnim ustanovama neodrživo na dulje vrijeme, posebno imajući u vidu da se na isti način ne mogu uspješno reintegrirati u društvenu zajednicu počinitelji lakših i težih kaznenih djela. Dakle, u sustavu izvršenja kaznenih sankcija nisu poduzete učinkovite mjere za unapređenje provedbe preporuka ombudsmana u vezi s pitanjem smještaja osuđenika koji su počinili različita kaznena djela i za otklanjanje evidentnih slabosti.

2. Uvjetni otpust

Ombudsmani su naročitu pozornost posvetili analizi primjene instituta uvjetnog otpusta zatvorenika u Federaciji BiH iz razloga što se Ombudsmanu BiH obratila skupina osuđenika iz KPZ-a Mostar (114 osuđenika) i iz KPZ-a Sarajevo - Objekt Igman (50 osuđenika) žalbama na praksu primjene instituta uvjetnog otpusta koji se, prema žalbenim navodima, daje samo u iznimnim slučajevima i to privilegiranim osobama.

Ombudsmani podsjećaju da je učestalija primjena uvjetnog otpusta jedan od identificiranih prioriteta u Strategiji za reformu sektora pravde u BiH te, prema stanovištu Vijeća Europe i većine zemalja Europske unije, predstavlja jedan od najdjelotvornijih instituta za unapređenje rehabilitacije i resocijalizacije osuđenih osoba, za smanjenje recidivizma u društvu i za kontrolu zatvorske populacije.

Jedan od ključnih problema koji je identificiran u sustavu uvjetnog otpusta je **nepostojanje institucioniziranog sustava nadzora**, što zahtijeva poduzimanje određenih izmjena u zakonodavstvu. Te izmjene trebaju osigurati uspostavu sustava uvjetnog otpusta na način da on bude jedan od najdjelotvornijih i najkonstruktivnijih sredstava za sprečavanje recidivizma i unapređenja rehabilitacije i resocijalizacije koji omogućavaju zatvoreniku reintegraciju u zajednicu uz pomoć nadzora.

Zakonske izmjene trebaju obuhvaćati:

- Obvezu upravnika zavoda da, po službenoj dužnosti, uputi prijedlog za uvjetni otpust povjerenstvu za uvjetni otpust (u daljnjem tekstu: povjerenstvo) za sve zatvorenike koji se mogu uzeti u razmatranje, odnosno koji ispunjavaju zakonom predviđene uvjete za uvjetni otpust, i to u roku od 30 dana prije dana isteka dvije trećine izrečene kazne;

- Unapređenje primjene kriterija predvidljivosti, pravovremenosti, transparentnosti i objektivnosti, što zahtijeva standardizaciju oblika i sadržaja informacija koje zavodi dostavljaju povjerenstvu, redovite sastanke povjerenstva i predstavnika kazneno-popravnih ustanova u vezi s molbama, uvođenje prakse periodičnog sastajanja s odabranim osuđenima. Rad povjerenstva potrebno je preciznije normativno urediti poslovnikom, a prijedlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju kaznenih sankcija BiH ili u FBiH nužno je precizirati podatke i činjenice na temelju kojih povjerenstvo treba donijeti odluku o uvjetnom otpustu;
- Osiguranje kriterija transparentnosti na način da rješenja povjerenstva moraju biti obrazložena, posebno u dijelu ključnih činjenica na kojima se temelji odluka o uvjetnom otpustu;
- Uspostavu tehničkog tajništva u sektoru izvršenja kaznenih sankcija za potporu radu povjerenstva koje treba: voditi evidencije i statističke analize, obavljati periodične evaluacije primjene instituta uvjetnog otpusta, osiguravati dostupnost tih podataka svim zainteresiranim pojedincima i institucijama, razvijati i provoditi programe redovite edukacije i usavršavanja članova povjerenstva itd.;
- Proširenje unutarnje sistematizacije radnih mjesta u resornim ministarstvima kako bi se osiguralo učinkovito funkcioniranje tajništva povjerenstva.

Ombudsmani su obaviješteni da se prilikom prijma, kao i prilikom odlučivanja o izvanzavodskim pogodnostima, za svakog osuđenika procjenjuje visina rizika za zajednicu u slučaju bjekstva osuđenika i stupnja vjerojatnoće da će takva osoba pokušati pobjeći samo ili uz pomoć izvana. U ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija uglavnom se sustavno i permanentno primjenjuje standardizirani obrazac za procjenu rizika i potreba osuđenih osoba u suradnji sa sektorom za poslove osiguranja. U tom smislu svaka dva mjeseca (reklasifikacijsko razdoblje) osuđene osobe se klasificiraju prema kriteriju vladanja i ponašanja osuđenika u ustanovi. Međutim, pritužbe koje ombudsmani prikupljaju za vrijeme posjeta ovim ustanovama jasno ukazuju da osuđenici smatraju kako je u praksi evidentna proizvoljnost i izostanak osiguranja načela jednakog tretmana, tako da i dalje inzistiraju na rješavanju ovog problema.

3. Sigurnost i održavanje reda u ustanovama

U ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija ***prisutan je problem nasilja među zatvorenicima***, što u znatnoj mjeri otežava održavanje reda, posebno s obzirom na činjenicu da je u ustanovama koje su bile obuhvaćene posjetima u 2010. godini utvrđen problem nepostojanja odgovarajućeg smještaja za ugrožene zatvorenike, kao i za one kojima treba viši stupanj sigurnosti. U KPZ-u Zenica i KPZ-u Foča imaju odjele s pojačanim mjerama sigurnosti, što se pokazalo opravdanim imajući u vidu da osuđenici u svojim žalbama često ističu kako su razlozi za određivanje i produljenje smještaja u odjelima pojačanog nadzora stereotipni i da se ponavljaju bez dovoljne procjene potrebe u svakom pojedinom slučaju. Tijekom posjeta KPZ-u Foča ombudsmani su obavili razgovor sa zatvorenicima koji se u odjelu pojačanog nadzora nalaze dulje od 10 mjeseci, a s njima se ne provodi nikakav poseban tretmanski program. Zbog

složenosti problematike, a u cilju smanjenja rizika od ponavljanja nasilničkog ponašanja odnosno ispunjavanja svrhe izvršavanja zatvorske kazne, ombudsmeni su stajališta da bi s ovom kategorijom osuđenika trebao raditi multidisciplinarni tim, sastavljen od sociologa, pedagoga i psihologa, i jasno definirati pravila postupanja.

Ombudsmeni su također zabrinuti brojem neočekivanih smrti u KPZ-u Zenica, točnije dva smrtna slučaja u dva dana (8. i 9. ožujka 2010.) i trećim smrtnim slučajem koji se zbio u srpnju 2010. godine. Prvi slučaj je samoubojstvo A. S.-a koji je pronađen mrtav u zahodu u noći 8. ožujka 2010., dok se dan kasnije dogodio drugi slučaj samoubojstva A. Č.-a koji se nalazio na izdržavanju zatvorske kazne od jedne godine. Treći smrtni slučaj dogodio se u srpnju 2010. kada je osuđenik S. H. zapalio madrac u sobi a potom podlegao od zadobivenih opekline.

Ombudsmeni su u sva tri slučaja zatražili provođenje istraga o njihovoj smrti, te dostavljanje rezultata tih istraga kako bi se isključile tvrdnje članova obitelji da su ovi slučajevi posljedica nemara zbog odsutnosti nadzora nad ovim osobama.

Zabrinjava i slučaj koji se dogodio u KPZ-u Tuzla, Odjel Orašje, gdje je u 2010. godini u kratkom vremenskom razdoblju od predoziranja drogom prvo umro zatvorski čuvar, a potom i osuđenik.

4. Osoblje u ustanovama

Većina kazneno-popravnih ustanova učinila je značajne pomake u provođenju preporuke ombudsmena u vezi s popunjavanjem postojeće sistematizacije radnih mjesta, pogotovo u dva ključna sektora: sektoru za poslove osiguranja (zatvorske straže) i sektoru za poslove odgoj-tretmana osuđenih osoba. Tako je u KPZ-u Zenica primljeno prvo 30 a potom i 50 novih stražara, no to još uvijek nije potreban broj ljudi jer je pravilnikom o sistematizaciji predviđeno 300 mjesta, a sada je zaposleno 253 stražara, od kojih 50 pripravnika. Trenutačno stanje u KPZ-u Zenica je 3,1 osuđenika na jednog stražara. Slično stanje je i u ostalim kazneno-popravnim ustanovama.

Europski standard za zatvor zatvorenog tipa je dva osuđenika na jednog stražara, dok je za zatvor poluotvorenog tipa standard od četiri do sedam osuđenika na jednog stražara.

Primjera radi, u Sektoru za poslove osiguranja KPZ-a Mostar primljeno je 10 novih stražara (devet osoba muškog spola i jedna osoba ženskog spola), a u Sektoru za poslove tretmana u radni je odnos primljena socijalna djelatnica (stručni suradnik – psiholog) kao i odgajatelj za obrazovne, kulturne i sportske aktivnosti. Iako su u realizaciji ove preporuke učinjeni značajni pomaci, ombudsmeni i dalje inzistiraju na preispitivanju i popuni postojeće sistematizacije radnih mjesta u ustanovama, te njihovo usklađivanje s uspostavljenim standardima.

To je posebno bitno budući da su ombudsmeni obavljajući posjete u 2010. godini evidentirali i pojavu da u posjećenim kazneno-popravnim ustanovama **u pravilu nisu popunjena sva sistematizirana radna mjesta**, a u nekim je ustanovama prisutna i pojava da se ne

popunjavaju ni upražnjenja radna mjesta u slučaju kada su izvršitelji otišli u mirovinu.⁷⁰ Ombudsmeni su mišljenja da ovakvo postupanje ima značajan utjecaj na ostvarivanje prava osoba koje se nalaze na izvršavanju kaznenih sankcija u ustanovama, a otvara i pitanje zakonitosti s obzirom na to da su za ova radna mjesta osigurana sredstva u proračunu, dok poslove obavljaju osobe angažirane po ugovoru o djelu.

Kada je riječ o kadrovskoj popunjenosti u Ministarstvu pravde BiH, ombudsmeni ukazuju da je od posjeta u 2009. godini ona poboljšana jer su primljena dva izvršitelja, i to jedan inspektor za nadzor nad radom kazneno-popravnih ustanova i jedan stručni savjetnik za obuku zavodskih službenika, tako da Sektor za izvršenje kaznenih sankcija i rad kaznene ustanove Ministarstva pravde BiH ima osam izvršitelja. U Federalnom ministarstvu pravde također su primljena dva nova izvršitelja i to pomoćnik ministra za izvršenje kaznenih sankcija i jedan stručni suradnik, te Sektor za izvršenje kaznenih sankcija ima pet izvršitelja. U Ministarstvu pravde Republike Srpske zaposlen je stručni suradnik za normativno-pravne poslove tako da Sektor za izvršenje kaznenih sankcija trenutačno ima sedam izvršitelja. Ombudsmeni cijene da su prijimima novih zaposlenika svakako učinjeni koraci u pravom smjeru, smatrajući da je to podstrek koji ne treba izgubiti.

U većini kazneno-popravnih ustanova stručno osoblje pohađa seminare, tečajeve, stručne obuke i radionice koje organizira ustanova, iako ne postoji plan niti je organiziran sustavni kontinuirani program u svrhu stručnog usavršavanja o pitanjima ljudskih prava. U ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija također nije izrađen ni program prevencije sindroma „sagorjevanja“ osoblja. Prema ocjeni ombudsmana, stručno usavršavanje zaposlenika kazneno-popravnih ustanova treba slijediti proaktivni pristup koji čine konkurentni proces zapošljavanja za zavodske službenike na temelju strogih kriterija odabira, tečaj za sve novozaposlene te redovito osiguravanje specifičnih tečajeva sposobnosti za stražare u službi, radi unapređenja njihovih vještina i znanja te usvajanja novih sposobnosti. Dakle, nužno je kontinuirano i sustavno provoditi stručno usavršavanje, te poduzimati odgovarajuće korake kako bi se u praksi osiguralo strogo poštivanje spomenutih pravila.

5. Smještaj nebrojivih počinitelja kaznenih djela

Poseban problem uočen je kod **smještaja osoba koje su počinile kazneno djelo u stanju mentalne nebrojivosti**. Ombudsmeni su ozbiljno zabrinuti nastalim produljenjem neprimjerene brige o ovoj kategoriji osoba. Veličinu ovoga problema moguće je sagledati u konkretnom slučaju registriranom u Ombudsmanu BiH, a koji je razmatrao pitanje prisilnog smještaja T. P.-a koji je počinio niz kaznenih djela, uključujući i višestruko ubojstvo u stanju nebrojivosti, i koji je nakon isteka pritvora trebao biti premješten na Psihijatrijsku kliniku u Tuzli. Osnova ovakvog postupanja bila je Odluka Vrhovnog suda FBiH kojom se ovoj osobi određuje prisilni smještaj u psihijatrijsku zdravstvenu ustanovu u trajanju od šest mjeseci.⁷¹

⁷⁰ Tako su u KPZ-u Sarajevo u mirovinu otišli liječnik i pravnik, a za ova upražnjena radna mjesta nije raspisan natječaj.

⁷¹ Odluka Vrhovnog suda FBiH broj 03 0 K 000619 09 Kžk od 29. 3. 2010. godine kojom se utvrđuje da je optuženi T. P. počinio šest protupravnih djela – ubojstava iz članka 166. stavak 2. točka b), kazneno djelo – ubojstvo u pokušaju iz članka 166. stavak 2.

Predstavnici Univerzitetsko-kliničkog centra u Tuzli izrazili su zabrinutost glede smještanja T. P.-a na Neuropsihijatrijsku kliniku u Tuzli, obrazlažući da ova klinika nije specijalizirana niti registrirana ustanova za smještaj osoba koje su počinile kazneno djelo u stanju nebrojivosti, već se radi o ustanovi otvorenog tipa u kojoj se pacijenti zadržavaju samo kratko vrijeme. Istodobno su ukazali na vrlo bitnu okolnost kada je u pitanju konkretan slučaj, a to je da na Neuropsihijatrijskoj klinici u Tuzli među zaposlenim osobljem rade i osobe koje pripadaju obiteljima oštećenih protupravnim djelom koje je počinio T. P. Ova činjenica ukazuje na mogućnost da bi se smještanjem T. P.-a u ovu ustanovu otvorilo pitanje njihove sigurnosti, kao i sigurnosti bolesnika koji su smješteni u bolnicu a s istoga su područja kao i T. P.

Ombudsmeni su prepoznali da je slučaj T. P.-a slučaj visokog rizika kojemu cijela društvena zajednica mora posvetiti posebnu pozornost tako što se mora uspostaviti prikladna psihijatrijska ustanova u koju bi se on mogao smjestiti. S obzirom na ovu ocjenu, ombudsmeni su izdali preporuku da Ministarstvo pravde BiH, Federalno ministarstvo pravde i Federalno ministarstvo zdravstva **bez daljnjeg odgađanja poduzmu sve potrebne aktivnosti u cilju određivanja ustanove u koju će T. P. biti smješten radi liječenja, a nakon pravomoćnosti rješenja Vrhovnog suda FBiH kojim je određen njegov prisilni smještaj u psihijatrijsku zdravstvenu ustanovu.**

Nakon protivljenja zaposlenika UKC-a Tuzla i javnosti Vlada FBiH donijela je odluku da se T. P., do stavljanja u funkciju Psihijatrijske bolnice "Podromanija" Sokolac, smjesti na Forenzični odjel KPZ-a Zenica gdje će mu, uz ostalo, biti pružene medicinska njega i stručna pomoć.

Ombudsmeni ocjenjuju da je problem smještaja nebrojivih osoba u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu posljedica loše koordinacije nadležnih ministarstava koja do danas nisu osigurala uvjete smještaja, liječenja, boravka i čuvanja osoba kojima je izrečena sigurnosna mjera prisilnog smještaja u zdravstvenu ustanovu.

Ombudsmeni posebice žele ukazati na potrebu konačnog rješavanja smještaja osoba koje su počinile kazneno djelo u stanju mentalne nebrojivosti na području Federacije BiH, jer svako daljnje odgađanje rješavanja ovog problema povećava broj žalbi koje se upućuju i Ustavnom sudu BiH i Sudu za ljudska prava u Strasbourgu, a po čijim presudama Federacija BiH uredno plaća znatna obeštećenja ovim osobama zbog povrede njihovih prava. Nesumnjivo da prioritet treba biti ulaganje sredstava u otklanjanje uzroka koji dovode do kršenja ljudskih prava, a ne plaćanje odšteta kao posljedice ovih kršenja.⁷²

točka b) u vezi s člankom 28. i kazneno djelo – oštećenje tuđe stvari iz članka 293. stavak 1. Kaznenog zakona Federacije BiH u nebrojivom stanju.

⁷² Presuda od 24. 11. 2009. godine, *Halilović protiv BiH*, Zahtjev br. 23968/05 prema kojem je tužena država dužna podnositelju zahtjeva isplatiti iznos od 22.500 eura (dvadesetdvijetisućpetsto eura) na ime nematerijalne štete, koje treba preračunati u konvertibilne marke po tečaju važećem na dan isplate, uvećanih za sve poreze koji bi se mogli zaračunati na taj iznos.

6. Pravna pomoć i zaštita

Prema žalbenim navodima i podacima prikupljenim tijekom posjeta, utvrđeno je kako u pojedinim kazneno-popravnim ustanovama⁷³ postupajući sudac ne obilazi pritvorenike kako bi ih uputio u njihova prava, usprkos zakonskoj obvezi. Ombudsmeni podsjećaju na preporuke Europskog odbora za sprečavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) da nadležne sudbene vlasti trebaju češće obilaziti i razgovarati s osuđenima, a ne samo postupati kada im se osuđenici izričito obrate.

U nekim kazneno-popravnim ustanovama⁷⁴ nema pravnika tako da osuđene osobe u ostvarenje njihovih prava upućuju odgajatelji koji u tom smislu nemaju potrebna znanja, ali ulažu dodatne napore kontaktirajući nadležno ministarstvo pravde i tražeći upute o tome kako u konkretnim slučajevima pomoći osuđeniku u ostvarivanju njihovih prava.

Posebnu zabrinutost izazivaju usmene pritužbe zatvorenika da su nakon podnošenja pritužbi ombudsmanima izloženi određenoj vrsti šikaniranja ili vrijeđanja uz opaske da im u tom slučaju „pomognu ombudsmeni ako mogu“.

Izražava se zabrinutost ne samo stoga što je Zakonom o izvršenju kaznenih sankcija BiH ili u FBiH propisano da se kazna zatvora izdržava na način da se zatvoreniku jamči poštivanje ljudskog dostojanstva, već se tu radi o ustavnom pravu zatvorenika na podnošenje pritužbe. U tom smislu CPT u svojim preporukama navodi kako se ne može tolerirati svaki oblik prijetnje ili zastrašivanja zatvorenika zbog podnošenja pritužbe i podliježe sankcioniranju.

7. Koordinacija

Ombudsmeni su u Posebnom izvješću o stanju u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija za 2009. godinu ukazali na potrebu uspostavljanja koordinacije stvaranjem baze podataka o osuđenim osobama i kapacitetima u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija, te osnivanjem trijažnih centara na entitetskoj razini kroz koji bi prolazili svi osuđenici. To bi unaprijedilo i učinilo učinkovitijim sustav za izvršenje kaznenih sankcija. Nažalost, do realizacije ove preporuke ombudsmana nije došlo, ali sve kazneno-popravne ustanove svakog radnog dana nadležnome ministarstvu pravde e-poštom podnose dnevno izvješće sa svim statističkim podacima o brojnom stanju pritvorenika i osuđenika.

8. Radna terapija

Ombudsmeni su zabrinuti činjenicom što su u gotovo svim ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija učinjene samo minimalne promjene od prethodnog posjeta glede pronalaženja mogućnosti za radni angažman osuđenika. Razlog takvome stanju je nedostak odgovarajućeg i raspoloživog radnog prostora unutar ustanova. Što se tiče rada osuđenika izvan ustanova, trenutačno ih je angažiran veoma mali broj, a njihovo zapošljavanje provedeno je

⁷³ KPZ Bijeljina

⁷⁴ Jedan od primjera je Odjel Orašje, KPZ Sarajevo.

prema zakonskim propisima, mada su ombudsmeni i dalje zabrinuti za kriterije po kojima se odobrava ovaj oblik radnog angažmana, posebice imajući u vidu činjenicu da ti osuđenici uglavnom rade u poduzećima i tvrtkama u kojima su radili i prije upućivanja na izdržavanje zatvorske kazne.

9. Obrazovanje

Kada je u pitanju uspostavljanje pravila za obrazovanje zatvorenika u cilju otklanjanja nejednakog postupanja na terenu i prepuštanja da o ovom pravu odlučuje isključivo uprava ustanove, uočeno je da nisu uloženi dovoljni naponi. Ombudsmeni cijene da obrazovanje zatvorenika treba biti osigurano u suradnji s entitetskim odnosno kantonalnim ministarstvima obrazovanja i znanosti, uz uključivanje stručnog kadra za provođenje različitih obrazovnih programa za zatvorenike. Također smatraju da odgajatelji za obrazovni, kulturni i sportski rad osuđenih osoba trebaju uspostavljati prikladniji i svrsishodniji program obrazovnih i kulturnih aktivnosti osuđenika imajući u vidu njihove obrazovne, kulturološke, vjerske i druge specifičnosti i potrebe.

10. Problem ovisnosti

Kada je u pitanju izrada procedura za postupanje s osuđenima koji su ovisnici o drogama, uključujući i postupanje u slučajevima unošenja, konzumiranja i raspačavanja droge u ustanovama, ombudsmeni su uočili da većina ustanova nije ništa uradila po tom pitanju. Iznimka je KPZ Bijeljina gdje je tijekom dva mjeseca proveden grupni terapijski rad s osuđenima o temi "Rad na osobnoj odgovornosti počinitelja kaznenog djela nedopuštene proizvodnje i prometa opojnih droga uz shvaćanje društvene opasnosti počinjenog kaznenog djela i rad na primarnoj i tercijarnoj prevenciji narkomanije". Ombudsmeni inzistiraju na popuni predviđenog broja stručnih kadrova u sektoru za poslove tretmana (socijalni djelatnik, psiholog i odgajatelj) koji će pokrenuti prikladan program i rad s ovisnicima o drogama, ali i pospiješiti rješavanje mogućih zlouporaba unošenja, konzumiranja i raspačavanja narkotika u ustanovama kroz savjetodavne, preventivne, ali i represivne mehanizme.

11. Zaključak

Posjeti ustanovama koje su ombudsmeni obavili u 2010. godini jasno pokazuju da veliki dio preporuka iz Posebnog izvješća nije ispoštovan. Može se zaključiti da su uprave kazneno-popravnih ustanova usvojile samo određene ograničene mjere kao odgovor na dane preporuke.

8.2.2. Preporuke

Osim sveobuhvatne analize stanja u ustanovama za izvršenje kaznenih sankcija, ombudsmeni su djelovanjem u pojedinačnim slučajevima u 2010. godini nastojali otkloniti uzroke koji dovode do kršenja ljudskih prava, te su u ovim slučajevima donosili preporuke. Tako su u četiri slučaja izdane preporuke nadležnim tijelima i, uslijed specifičnosti slučajeva i potrebe za poduzimanjem daljnjih aktivnosti od strane šire društvene zajednice, ombudsmeni ukazuju na ove preporuke.

Preporuka broj P-106/10

Povodom slučaja stranke T. P., kojemu je izrečena mjera prisilnog smještaja u psihijatrijsku zdravstvenu ustanovu, ombudsmeni su po službenoj dužnosti izdali preporuku Ministarstvu pravde BiH, Federalnom ministarstvu pravde i Federalnom ministarstvu zdravstva da bez daljnjeg odgađanja poduzmu sve potrebne aktivnosti u cilju određivanja ustanove u koju će T. P. biti smješten radi liječenja. **Preporuka je ispoštovana.**

Preporuka broj P-142/1075

U postupku povodom žalbi podnesenih od zatvorenica koje izdržavaju kaznu u KPZ-u Tuzla ombudsmeni su utvrdili povredu prava na očuvanje tjelesnog i duševnog zdravlja podnositeljica žalbi i preporučili upravniku KPZ-a Tuzla da preispita odluke o boravku svih osuđenica u zatvorenom odjelu, te da bez daljnjeg odgađanja poduzme sve mjere za otklanjanje mogućih negativnih posljedica uslijed boravka na ovom odjelu. **Preporuka je djelomično prihvaćena.**

- Navedena preporuka ukazuje da u Federaciji BiH još uvijek nije sustavno, kvalitetno i sukladno međunarodnim standardima uređeno pitanje izvršavanja kaznenih sankcija nad ženama tako da, iako su izvršena određena ulaganja u adaptaciju Odjela za izvršenje kaznenih sankcija nad ženama KPZ-a Tuzla, posjetom tome odjelu ombudsmeni su utvrdili da zatvorenice borave u dnevnom boravku bez prirodne svjetlosti i da su zajedno s majkama koje se nalaze na izdržavanju kazne i dvije bebe.⁷⁵ Uspoređujući uvjete za smještaj osoba muškog spola upućenih na izdržavanje kazne, može se zaključiti da se osuđenice nalaze u lošijim uvjetima te samo zbog činjenice što su smještene u zatvoreni odjel, koji postoji samo u KPZ-u Tuzla, ne mogu biti čak ni premještene. Nadležna tijela u Federaciji BiH moraju hitno poduzeti mjere u cilju osiguranja jednakog tretmana svih osuđenih osoba, bez obzira na njihov spol.
- Pravo na radni angažman osuđenica u znatnoj je mjeri ograničeno i uglavnom uključuje poslove čišćenja, a za svoj rad osuđenice nisu plaćene, što ih stavlja u stanje socijalne ugroženosti jer je nekima od njih to jedini izvor prihoda. Neke od njih nemaju novca za održavanje osobne higijene, što je posebno bitno kada se uzme u obzir da se radi o osobama ženskog spola.

⁷⁵ Ova se preporuka odnosi na predmete br. Ž-SA-07-280/10, Ž-SA-07-219/10 i Ž-SA-318/10

⁷⁶ Obrazloženje koje je ombudsmanima dano tijekom posjeta KPZ-u Tuzla je da je pri projektiranju zaboravljeno planiranje prozorskih otvora u dnevnom boravku, a koji je za ovu namjenu preuređen od hodnika koji vodi u spavaonice.

- Onemogućen radni angažman osuđenica također za sobom povlači nemogućnost korištenja pogodnosti poslijepodnevnog odmora, što znači da zatvorenice od ustajanja u 6 h ujutro do “prebrojavanja” u 21 h moraju provoditi u tzv. dnevnom boravku, sjedeći na drvenim klupama, naslonjene na trpezarijski stol ili jedna na drugu.
- Na traženje okupacijske terapije: pletenje, kukičanje i slično, osuđenicama je uprava obećala da će materijal za ove potrebe biti kupljen, ali im neće biti plaćeno za rad. Međutim, one to smatraju nepravednim jer bi ovakvim svojim radom doprinijele Zavodu.
- Sve osuđenice s kojima je obavljen razgovor žalile su se glede prava na šetnju. Naime, one navode da imaju pravo na šetnju tri sata dnevno, između 15 h i 18 h, ali ih šalju u tzv. veliki krug, gdje, kako tvrde, nema sunca ni u koje doba dana jer je ovaj prostor zaklonjen velikom zgradom, a nije im dopušteno ni sjediti u „šadrvanu“. Za vrijeme šetnje potpuno im je onemogućen susret s drugim osuđenicama smještenima u polutovoreni odjel.
- Sve osuđenice su se prilikom posjeta ombudsmana žalile glede prava na korištenje telefona. Osuđenicama koje se nalaze u zatvorenom odjelu bilo je omogućeno koristiti telefon samo navečer iza 19 h kada se nisu mogle obratiti ombudsmanima, nevladinim organizacijama za zaštitu ljudskih prava itd. Nakon intervencije ombudsmana osuđenicama je omogućeno pravo na korištenje telefone i to u dva termina dnevno, ne dulje od 5 min po osobi. Osuđenice su se žalile i da njihove telefonske razgovore prisluškuju sudski vodnici/vodnice i potom se te informacije prenose.
- Jedna od osuđenica žalila se da dobiva otvorena pisma i da se to dogodi „slučajno“, primjetivši da predugo čeka na dolazak pisama.

Sve one smatraju da su u diskriminirane u odnosu na osuđenice u drugom odjelu. Osnove sumnje na kršenje ljudskih prava, po ocjeni ombudsmana, u konkretnom se slučaju odnose na moguću povredu prava na očuvanje tjelesnog i duševnog zdravlja osuđenica.

Polazeći od iznesenih ocjena, a radi otklanjanja uočenih slabosti i nepravilnosti te sprečavanja daljnjeg kršenja pojedinačnih prava osuđenica, ombudsmani su izdali preporuku upravniku ustanove da preispita odluke o boravku svih osuđenica u zatvorenom odjelu te da bez daljnjeg odgađanja poduzme sve mjere za otklanjanje mogućih negativnih posljedica uslijed boravka u tom odjelu. Tijekom posjeta ovoj ustanovi u listopadu 2010. godine uprava ustanove i osuđenice informirale su ombudsmane da su uvjeti života u ovom odjelu donekle poboljšani, no i dalje je prisutan problem nedostatka dnevnog svjetla i nedovoljno okupacijske terapije.

POGLAVLJE IX.

PRAVA DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI

POGLAVLJE IX. PRAVA DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI

9.1. Uvod

Ombudsmeni su u 2010. godini posebnu pozornost posvetili pitanju prava djece iz razloga što postoji zabrinutost da se uslijed odsutnosti statističkih podataka, analiza, procedura, standarda i normativa, utemeljenih na profesionalnim načelima, ne može stvoriti slika stvarnog stanja dječjih prava u BiH, a prisutna je i pojava isključenosti djece i njihovih roditelja ili zakonskih skrbnika iz procesa odlučivanja o pravima djece, čak i u slučajevima kada je to zakonom propisano kao obveza.

U 2010. godini usvojen je određeni broj zakona i drugih pravnih akata usmjerenih na zaštitu djece, kako na državnoj tako i na entitetskoj razini.⁷⁷ Međutim, ombudsmeni primjećuju da je proces usvajanja novih zakonskih rješenja ili izmjena postojećih u interesu djece veoma spor, opterećen dugotrajnim postupkom usvajanja i često se odvija bez obavljanja konzultacija.

9.2. Postupanje po žalbama

U Odjelu za praćenje prava djece u 2010. godini zaprimljene su **94** žalbe i one su se u najvećem broju odnosile na: nemogućnost djeteta da kontaktira s jednim od roditelja ili drugim članovima uže obitelji, nemogućnost izdavanja putnih isprava za djecu⁷⁸, neprovođenje procesa upisa djece u matične knjige rođenih, neosiguranje učinkovite zaštite djece od nasilja u obitelji i vršnjačkoj skupini, neizvršenje uplate alimentacije i slično. Dakle, u žalbama uložnim Odjelu odgovornim tijelima, tijelima koja krše i ugrožavaju prava djece, najčešće su označeni centri za socijalni rad, sudovi, škole, rjeđe prosvjetne/obrazovne inspekcije i nadležna resorna ministarstva iz područja socijalne i dječje skrbi, kao i iz područja obrazovanja.

Postupanje Odjela po pojedinačnim žalbama roditelja djece ili drugih osoba koje zastupaju interese djece jedan je od najvažnijih oblika djelovanja u ostvarivanju zaštite dječjih prava. Radeći na pojedinačnim žalbama ili u istražnim postupcima po službenoj dužnosti, ombudsmeni nastoje ukazati na značaj što dosljednije primjene Konvencije o pravima djeteta u svakodnevnom radu i u odlučivanju i usklađivanju domaćeg zakonodavstva s Konvencijom. U preporukama i ostalim odlukama ukazuje se odgovornim institucijama i službama na čimbenike koji onemogućavaju primjeren zakonski tretman prema djeci u BiH i predlažu odgovarajuće mjere za učinkovitu pravnu intervenciju usmjerenu na zaštitu prava djece.

⁷⁷ Odluka o ograničavanju stavljanja na tržište igračaka i proizvoda za djecu koja sadrže ftalate („Službeni glasnik BiH“, broj 4/10), Uredba o primjeni odgojnih preporuka prema maloljetnicima („Službeni glasnik RS“, broj 10/10), Pravilnik o izvođenju ekurzija i izleta („Službeni glasnik RS“, broj 19/10), Pravilnik o uvjetima za početak rada predškolske ustanove („Službeni glasnik RS“, broj 24/10) i slično.

⁷⁸ Najčešće je to posljedica nerazriješenih sukoba roditelja i nedavanja suglasnosti jednog od roditelja za izdavanje putne isprave djetetu.

Uredi	Zaprimljeni predmeti	Predmeti u radu	Završeni predmeti
Ured Banja Luka	32	14	18
Ured Brčko	3	2	1
Ured Livno	/	/	/
Ured Mostar	6	4	2
Ured Sarajevo	53	35	18
UKUPNO	94	55	39

Tablica 11. Prikaz zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje prava djece po uredima

9.3. Karakteristični primjeri zaštite prava djece

U ovome dijelu Izvješća, a u cilju dobivanja predodžbe o stanju na području prava djece, prezentirano je nekoliko pojedinačnih slučajeva povezanih s pojedinačnim povredama prava djece koji predstavljaju karakteristične skupine žalbi registriranih u Odjelu za praćenje prava djece.

9.3.1. Problem izdavanja putne isprave

Ombudsmanu BiH žalbom se obratila stranka zbog problema u vezi s nespremnošću bivšeg supruga da dade suglasnost za prelazak granice njihovom zajedničkom maloljetnom djetetu koje je odlukom suda povjereno na brigu i skrb majci, dok se otac obvezao na doprinos u uzdržavanju djeteta. Istom je presudom utvrđeno da je za odlazak maloljetnog djeteta u inozemstvo i prelazak državne granice neophodna suglasnost oca. Podnositeljica žalbe je istaknula da otac ne želi dati suglasnost za prelazak granice zajedničkog maloljetnog djeteta, iako s djetetom nema kontakt niti plaća alimentaciju. U skladu sa svojim ovlastima i nadležnostima, ombudsmani su preporučili nadležnome centru za socijalni rad da odmah pozove oca maloljetnog djeteta i provjeri navode žaliteljice, te da poduzme sve mjere u cilju uspostave dijaloga i normalizacije odnosa između roditelja maloljetnog djeteta. U konkretnom slučaju, žaliteljica se za zaštitu svojih prava obratila nadležnom sudu kojemu je Ombudsman BiH uputio dopis ukazujući na hitnost prioritetnog rješavanja ovoga predmeta, a s obzirom na to da su prava djeteta ugrožena zbog nespremnosti djetetovih roditelja na dijalog. Ovaj je slučaj riješen tako što je sud donio odluku kojom se djetetu omogućava putovanje.

U drugom slučaju registriranom u Odjelu za praćenje prava djece, a u vezi s pitanjem ostvarivanja prava na putnu ispravu djeteta, navodi žalbe ukazuju na kršenje prava djeteta jer nadležna tijela za izdavanje putne isprave (centar javne sigurnosti i MUP) zahtijevaju i suglasnost oca, iako pravomoćnom presudom o rastavi braka izdavanje putne isprave nije uvjetovano suglašnošću oca. U konkretnom slučaju, djetetov otac u postupcima kod nadležnih tijela za izdavanje putne isprave ne daje suglasnost. Stoga, a sukladno Naputku o načinu utvrđivanja ispunjavanja uvjeta za izdavanje putne isprave iz članka 18. stavak 3. Zakona o putnim ispravama BiH, nadležni zahtijevaju mišljenje od nadležne službe socijalne skrbi (centra za socijalni rad). Prema navodima nadležnih predstavnika centra za socijalni rad, navedenim se naputkom samo dodatno opterećuju roditelji maloljetne djece, djeca, ali i tijela skrbi.

9.3.2. Ostvarivanje kontakta djece s roditeljima i srođnicima

Ombudsmeni su donijeli preporuku kojom ukazuju nadležnom sudu i centru za socijalni rad na nužnost da odmah po zaprimanju preporuke poduzmu sve potrebne radnje i mjere u cilju ostvarivanja neposrednih kontakata podnositelja žalbe, bake i djeda, s unukom. Naime, podnositelji žalbe, u svojstvu bake i djeda, ne ostvaruju kontakt s unukom, iako su imali pravomoćne sudske presude i pokrenuli odgovarajuće izvršne postupke kod nadležnog suda. Ombudsman BiH u ovom je predmetu pristupio istraživanju kršenja prava isključivo s aspekta prava djeteta odnosno prava maloljetne djevojčice. Djevojčica je bez roditeljske skrbi jer su joj roditelji poginuli u prometnoj nesreći, a druga baka i skrbnica maloljetne djevojčice onemogućuje viđanje s bakom i djedom po majci. Centar za socijalni rad i općinski sud preuzeli su niz mjera radi ostvarivanja i održavanja osobnih odnosa bake i djeda s unukom, ali do kontakta nije dolazilo. U postupku po preporuci ombudsmana, a nakon održanog konzultativnog sastanka između predstavnika centra i suda, skrbnici je ukazano na odredbe Obiteljskog zakona FBiH i na mogućnost da, ukoliko ugrožava interese štice, tijelo skrbi može imenovati drugog skrbnika. Ombudsman BiH obaviješten je da je zajedničkim djelovanjem suda i tijela skrbi došlo do uspostavljanja dijaloga i normalizacije odnosa između dviju obitelji, odnosno do kontakta između bake i djeda s unukom.

9.3.3. Nasilje nad djecom

Ombudsmeni su otvorili istragu po službenoj dužnosti, a na temelju članka u dnevnim novinama, u cilju zaustavljanja navodnog dugogodišnjeg zlostavljanja djevojčica iz okolice Novog Travnika od strane nezinih oca i maćehe. U ovom je slučaju nadležno tužiteljstvo obavijestilo ombudsmane da je podignuta optužnica protiv D. S. i D. M. zbog kaznenog djela nasilje u obitelji. Ombudsmeni navode ovaj slučaj u svome godišnjem izvješću kao negativan primjer koji ukazuje koliko su svi mehanizmi zaštite dječjih prava u jednoj lokalnoj zajednici “zakazali” i da se u konkretnom slučaju tijela isključivo bave posljedicom, iako je nasilje trajalo dulje vremensko razdoblje.

9.3.4. Obrazovanje

Ombudsman BiH zaprimio je žalbe roditelja koje se tiču kršenja dječjih prava “uzrokovanih” primjenom Pravilnika za izbor učenika generacije i ponosa generacije u osnovnim školama na području Federacije BiH. S obzirom na broj žalbi koje se odnose na ovu tematiku⁷⁹, upućen je dopis Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje BiH čija je nadležnost *inter alia* ustanovljavanje standarda znanja učenika i ocjenjivanje postignutih rezultata; davanje savjeta nadležnim obrazovnim vlastima u vezi s pitanjima propisanih standarda znanja i njihove primjene; uspostavljanje kontakata s tijelima koja imaju slične funkcije u drugim zemljama kao i s međunarodnim organizacijama i institucijama s ciljem usklađivanja propisanih standarda u obrazovanju; provođenje drugih aktivnosti u vezi s uspostavljanjem i primjenom standarda znanja i ocjenjivanja kako bi se zajednički postiglo ispunjenje jednog od ciljeva obrazovanja - promicanje poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda i priprema svake osobe za život u društvu koje poštuju načela demokracije i vladavine zakona. Ombudsmeni su preporučili

⁷⁹ Ž-SA-01-876/10, Ž-SA-01-822/10 i Ž-SA-01-447/10

Agenciji da, imajući u vidu zakonom utvrđene ovlasti, a u suradnji s nadležnim ministarstvima, prije početka školske 2010./11. provjere činjenice na koje ukazuju žalbe podnesene ombudsmanima, te da poduzmu mjere na utvrđivanju jedinstvenih standarda i normativa koji bi izbor učenika učinili objektivnim, bez trauma za učenike koji sudjeluju u izboru, ali i povjerenstvo koja ih bira.

9.4. Aktivnosti Odjela na promicanju prava djece

Ombudsman BiH je od početka reforme započete u siječnju 2009. godine u središte svoga djelovanja stavio zaštitu prava djeteta kroz jačanje kapaciteta Odjela za praćenje prava djece, kao specijaliziranog odjela. U tom nastojanju Ombudsmanu BiH je i u 2010. godini punu potporu dao *Save the Children Norway*, a u skladu sa svojom politikom jačanja nacionalnih mehanizama za zaštitu prava djeteta. U 2010. godini Odjel za praćenje prava djece poduzeo je niz aktivnosti u cilju promicanja prava djece, među kojima se izdvajaju: istraživanja o pravima djece, edukacije u školama, izrada posebnih izvješća, sudjelovanje na stručnim skupovima na kojima se raspravljalo o pravima djece i slično. U 2010. godini nastavljena je aktivnost nazvana „Ombudsman u vašoj školi“, koja se odvija u obliku edukacije djece u osnovnim i srednjim školama BiH održavanjem sadržajnih radionica usmjerenih na senzibiliziranje djece za problem narušavanja dječjih prava i promociju ombudsmana kao mehanizma djelovanja s ciljem ostvarivanja i zaštite dječjih prava. Istodobno s procesom edukacije provedeno je istraživanje o primjeni načela participacije djece i odraslih u interesu djece, te o stupnju informiranosti djece o Konvenciji o pravima djeteta i načinima zaštite dječjih prava putem mehanizma djelovanja ombudsmana, o tome kako opažaju situacije narušavanja dječjih prava i što predlažu za poboljšanje stanja u zemlji.

Zaključci istraživanja predloženi su u posebnom izvješću u kojem se ukazuje da djeca nisu imala potpunu informaciju o tome čime se ombudsmani bave i koji je mehanizam rada ove institucije. Oko dvije trećine ukupnog uzorka ispitanika/ca čulo je nešto o Konvenciji o pravima djeteta. Nadalje, djeca su procijenila da se najviše krši pravo djeteta na slobodu (23%), zatim pravo na izražavanje mišljenja (17%), pravo na obrazovanje (13%) i pravo djece na zaštitu od svakog oblika nasilja (9%). Veliki broj djece, skoro tri četvrtine, nije odgovorio na pitanje koja se dječja prava posebno krše u školi. Skoro polovica djece nije imala prijedlog za to kako se može poboljšati stanje dječjih prava, dok se druga polovica usmjerila na edukaciju o dječjim pravima, veće poštivanje dječje ličnosti i dječjeg mišljenja, na kažnjavanje onih koji narušavaju dječja prava kao i na alarmiranje odgovornih institucija i sankcioniranje onih koji krše dječja prava.

U 2010. godini Ombudsman BiH proveo je istraživanje o stanju prava djece u ustanovama za smještaj djece bez roditeljske skrbi, ustanovama za djecu društveno neprihvatljivog ponašanja i dio ustanova za djecu s poteškoćama u razvoju. U sklopu istraživanja organiziran je obilazak 33 ustanove u cijeloj BiH, 19 ustanova za zbrinjavanje djece bez roditeljske skrbi, šest centara za djecu s posebnim potrebama i tri ustanove za djecu s društveno neprihvatljivim ponašanjem. Istraživanjem je obuhvaćeno oko 2.000 djece u dobi od nekoliko dana do 18 godina.

U 2010. godini Odjel je uputio UN-ovom Odboru za prava djeteta izvješća o primjeni dva opcionalna protokola u BiH i to: Izvješće o primjeni Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta koji se odnosi na prodaju djece, dječju prostituciju i dječju pornografiju (OPSC) i Izvješće o primjeni Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o sudjelovanju djece u oružanim sukobima (OPAC).

9.4.1. Obilježavanje važnih datuma

Ombudsmeni su prigodom obilježavanja Međunarodnog tjedna djeteta⁸⁰ pokušali u što većoj mjeri skrenuti pozornost javnosti na potrebu i obvezu poštivanja djeteta i zaštitu dječjih prava, zajmčenih Konvencijom o pravima djeteta. U sklopu Međunarodnog tjedna djeteta, Ombudsman BiH realizirao je aktivnost pod nazivom „Ombudsman u vašoj školi“ u školama u Sarajevu i Brčkom. U istome su tjednu predstavnici Odjela za praćenje prava djece sudjelovali na stručnom skupu posvećenom većem obuhvatu djece predškolskim sustavom odgoja i obrazovanja, a koje su organizirali Vijeće za djecu RS-a i Ministarstvo za obitelj, mladež i sport RS-a. U povodu Međunarodnog dana djeteta 20. studenoga, Ombudsman BiH upriličio je tiskovnu konferenciju u Banjoj Luci na kojoj su prezentirani Posebno izvješće o stanju prava djece smještene u ustanove i Posebno izvješće o participaciji djece i odraslih u školama.

9.4.2. Članstvo u mrežama

Ombudsman BiH je, u svojstvu člana Mreže ombudsmana (pravobranitelja) za djecu Jugoistočne Europe, sudjelovao u svim aktivnostima što ih je realizirala Mreža u 2010. godini, uključujući i sudjelovanje na godišnjoj konferenciji u Banjoj Luci o temi “Djeca imaju pravo na zaštitu od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja. Jesmo li učinili dovoljno da ih zaštitimo”.

Ombudsman BiH je u 2010. godini primljen u punopravno članstvo Europske mreže ombudsmana za djecu (ENOC - *European Network of Ombudspersons for Children*). Dodjela punopravnog članstva podrazumijeva određene kriterije kao što su: poptuna neovisnost Ombudsmana BiH, djelovanje u skladu s Pariškim načelima i istaknuta uloga u zaštiti i promicanju dječjih prava. Članstvo u ovoj udruzi predstavlja podstrek, ali i obvezu ombudsmanima da daljnje angažiranje i rad usmjere na očuvanje dosegnutog stupnja primjene standarda u zaštiti i promicanju prava djece, a što je i bio jedan od uvjeta za članstvo u ENOC-u.

9.4.3. Istraživanja i posebna izvješća

9.4.3.1. Djeca i prosjačenje

Rezultati provedene studije o prosjačenju iz 2009. godine bili su zabrinjavajući i upućivali su na propuste u sustavnom rješavanju problema prosjačenja djece u BiH, zbog čega je Odjel za praćenje prava djece nastavio provoditi aktivnosti u vezi sa sprečavanjem prosjačenja djece. Tako je u 2010. godini završeno Posebno izvješće o problemu prosjačenja djece u BiH koje sadrži smjernice za daljnje djelovanje, utemeljene na najboljem interesu djece. Ombudsman BiH, na temelju nalaza istraživanja, zagovara uspostavu dnevnih centara za djecu zatečenu u prosjačenju kao i prihvatnih stanica za djecu i mladež zatečene u skitnji i prosjačenju u svim

⁸⁰ Kao Međunarodni tjedan djeteta obilježava se prvi tjedan u listopadu

općinama u BiH u kojima je ta pojava izražena. Ovakvo stajalište ombudsmana utemeljeno je na pozitivnoj praksi centara za socijalni rad u Banjoj Luci i Sarajevu te NVO-a „Zemlja djece“ iz Tuzle. Na ovaj način želi se ukazati na to da dobra suradnja ustanova i NVO-a u suzbijanju i prevenciji prosjačenja među djecom i mladima polučuje izvanredne rezultate. Ombudsmeni smatraju da je rješavanju problema prosjačenja nužno pristupiti sustavno, postupno uz uključivanje i koordinaciju svih nadležnih tijela koja su dužna štititi djecu i njihova prava.

9.4.3.2. Djeca s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u BiH

Ombudsman BiH je, polazeći od temeljnih načela da svaki čovjek ima urođena, jednaka i neotuđiva prava, ocijenio potrebnim procijeniti stanje prava djece s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju. Pokazatelj za izradu ovoga Izvješća su predmeti koje je zaprimio Ombudsman BiH, a tiču se prava djece s posebnim potrebama, osobito na području obrazovanja i socijalne skrbi.

Predstavnici Ombudsmana BiH su, u namjeri da izrade sveobuhvatnu procjenu stanja prava ove kategorije djece, analizirali zakonodavni okvir kojim se uređuje ovo područje i izradili analizu stanja na terenu, na temelju razgovora s djecom, predstavnicima udruga roditelja i ostalih osoba koje skrbe o djeci sa smetnjama u psihofizičkom razvoju. Obavljen je i posjet određene brojne nevladinih organizacija i vladinih institucija na cijelom teritoriju BiH (škole, zavodi, centri, savezi i slično), a održano je i nekoliko konzultativnih sastanaka s predstavnicima nadležnih tijela.

U posebnom izvješću posvećena je posebna pozornost problemu autizma i autistične djece iz razloga što postoje veoma mala saznanja o ovom problemu, dok u BiH evidentno postoji tendencija porasta broja autistične djece. U BiH **ne postoji niti jedan specijalizirani dijagnostički tim za autizam, ne postoji klinički odjel za tretman poremećaja u ponašanju niti postoji namjenski objekt za autistične osobe**. Samo dvije ustanove odnosno klinike (Banja Luka i Sarajevo) bave se dijagnosticiranjem, a proces postavljanja dijagnoze vrlo je stresan, kako za dijete tako i roditelje.

Usljed nepostojanja medicinsko-pedagoško-socijalnog sustava usluga za osobe u autističnom spektru, njihova temeljna ljudska prava, prije svih pravo na zdravlje, pravo na obrazovanje i pravo na rad, **svakodnevno se krše**. Potpora roditeljima i cijeloj obitelji osobe s autizmom također izostaje, te je cijela obitelj u potpunosti prepuštena samoj sebi.

Na temelju analize stanja prava djece s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju prezentiranom u posebnom izvješću, ombudsmeni ukazuju na potpuni izostanak sustava brige i zaštite ove kategorije, a što se ogleda u sljedećem: nema uspostavljene kategorizacije, nedostaju stručni kadar i specijalizirane ustanove, nije osigurana društvena uključenost djece, osobito u segmentu obrazovanja itd.

U vezi s tim, upućene su preporuke nadležnim institucijama - Ministarstvu civilnih poslova BiH, Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, entitetskim i kantonalnim ministarstvima nadležnima za obrazovanje i socijalnu skrb i Vladi Brčko Distrikta BiH - da

poduzmu odgovarajuće mjere i radnje s krajnjim ciljem da djeca s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u BiH uživaju sva prava zajamčena Konvencijom o pravima djeteta.

Nedovoljna edukacija roditelja i društva čine djecu „nevidljivom“ jer se mnoga od njih nalaze u svojim domovima i briga o njima uglavnom je prepuštena obitelji. Potrebno je poduzeti korake radi podizanja svijesti društva kako bi i ova djeca, kao i sva druga, bila uključena u društvo. Nažalost, predrasude okoline i dalje imaju prevladavajući utjecaj, što za posljedicu ima da se djeca najčešće izoliraju, bez mogućnosti socijalizacije i ostvarivanja temeljnih prava. Međutim, ono što apsolutno nitko ne može osporiti i umanjiti mu značaj jest način na koji se roditelji djece s posebnim potrebama i druge osobe, prvenstveno profesionalci, „snalaze“ u smislu formiranja udruga s krajnjim ciljem da pomognu prvenstveno svojoj djeci, a zatim i sebi samima. Sve dosad postignuto u radu s djecom s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u većoj je mjeri rezultat volje, energije, nade i entuzijazma prije svih članova ovih udruga koji se maksimalno trude promijeniti stanje i svijest u društvu glede prava ove kategorije, organizirajući pojedinačne akcije, aktivnosti, kampanje i slično. Svakako da, usprkos brojnim željama i teškom radu, udruge ne mogu sustavno rješavati probleme i njihovi su članovi svjesni da im je potrebna popora vlasti, te na brojne načine „lobiraju“ kod nadležnih za bilo kakav oblik potpore i suradnje.

Ombudsmeni i u godišnjem izvješću ponovno žele ukazati na **nužnost osiguranja dosljedne primjene donesenih zakona**, posebice imajući u vidu činjenicu da su ti zakoni usvojeni na prijedlog izvršne vlasti, koja sada propušta primijeniti te zakone. Vladavina prava na kojoj počiva svaka država prvenstveno treba osigurati primjenu zakonodavstva, uključujući i usvojene međunarodne standarde. Posebno izvješće pokazalo je, nažalost, da u praksi postoje veliki otpori u primjeni zakona, koji su često utemeljeni i na subjektivnosti. Tako, primjerice, veoma često i neopravdano pojedini predstavnici predškolskih i školskih ustanova izražavaju svoje neslaganje s inkluzijom u nastavi, iako je ovo pravo utvrđeno zakonom. Stajalište ombudsmena je da osobna stajališta ne smiju biti preprekom za provedbu zakona i da je, kada se radi o inkluziji, potrebno osigurati edukaciju nastavnog i drugog stručnog osoblja.

Osim problema u inkluziji djece s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju u obrazovanju, predstavnici udruga i saveza ukazuju na to da se djeca iz ove kategorije ne mogu zaposliti čak i kada završe školu, jer se uglavnom školuju za zanimanja za koja nema potrebe na tržištu rada (npr. slijepa osoba i zanimanje telefonista i slično), odnosno nisu aktualna i zastarjela su. Bilo bi veoma važno poduzeti mjere za promjenu stanja na ovome području, posebno imajući u vidu da su u BiH na entitetskoj razini usvojeni Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju invalida⁸¹ odnosno Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom⁸², koji pružaju dobru osnovu za zapošljavanje ove kategorije osoba.

⁸¹ Pročišćeni tekst objavljen u „Službenom glasniku RS“, broj 54/09

⁸² „Službene novine FBiH“, broj 9/10

9.4.3.3. Stanje u ustanovama za zbrinjavanje djece

Odjel za praćenje prava djece, uz potporu *Save the Children Norway*, u 2010. godini proveo je istraživanje o stanju u 33 ustanove na teritoriju BiH, od čega **19 ustanova za smještaj djece bez roditeljske skrbi, tri ustanove za djecu društveno neprihvatljivog ponašanja i šest centara za djecu s poteškoćama u razvoju**. Istraživanje je utemeljno prije svega na ocjeni stanja na terenu, a posebna je pozornost posvećena pitanju financiranja ustanova, mehanizmima za zaštitu djece od svih oblika diskriminacije kao i mehanizmima za ocjenu kvalitete njihovog življenja, s obzirom na djetetovu dob i standarde koji se primjenjuju u ustanovama. Istraživanjem je obuhvaćeno oko 2.000 djece u ustanovama u dobi do 18 godina.

Tijekom obilaska ustanova istraživački tim uočio je povredu prava djeteta i intervenirao *ex officio* u nekoliko slučajeva, od kojih ističemo: JU Dječji dom "Bjelave" Sarajevo; problem prometnice ispred Doma za djecu bez roditeljskog staranja u Tuzli; smještaj dječaka u ustanovu protivno njegovoj volji; povreda prava hraniteljica u Socijalno-pedagoškim životnim zajednicama (SPŽZ) Unsko-sanskog kantona i nenamjensko korištenje Đačkog doma u Bihaću; Dječji dom "Kiseljak" Zvornik.

Iz provedenog istraživanja proizlaze **zapažanja i zabrinutosti** ombudsmana glede nedostatka službenih statističkih pokazatelja o točnim podacima koji se tiču djece bez roditeljske skrbi, djece s posebnim potrebama i djece društveno neprihvatljivog ponašanja. Prisutno je zanemarivanje uloge centara za socijalni rad, pri čemu je nužno osigurati da nadležna tijela iz područja socijalne skrbi moraju postati svjesna važnosti i uloge centara za socijalni rad. Ombudsmani posebno ukazuju na problem nedefiniranog odnosa ustanova i osnivača, a što se odražava i na pitanje sigurnosti financiranja ovih ustanova. Ustanove za smještaj djece često su smještene na lokacijama koje ne zadovoljavaju minimalne standarde, a i sami objekti nerijetko se nalaze u vrlo lošem stanju. Sporna su i imenovanja ravnatelja ustanova i nepostojanje jasnih kriterija i pravila za nadzor nad prostupkom odabira odgajateljica. Zakonski su nedovoljno definirana pitanja angažiranja djece u radionicama organiziranim unutar ustanova, njihova zdravstvena zaštita, obrazovanje, komunikacija s biološkom obitelji, prijateljima, okruženjem itd.

S obzirom na nalaze iz posebnog izvješća, Ombudsman BiH izradio je osam preporuka nadležnim tijelima i to:

Vladi FBiH da razmotri mogućnosti uspostave fonda za socijalnu skrb s ciljem postizanja socijalne izjednačenosti prava svih na teritoriju Federacije BiH, po ugledu na već postojeći javni fond u Republici Srpskoj.

Vladama FBiH i RS-a da iniciraju donošenje pravilnika s jedinstvenim kriterijima za otkrivanje i ocjenjivanje sposobnosti, razvrstavanje i evidenciju djece i mladeži ometene u tjelesnom i duševnom razvoju koji bi se primjenjivao u oba entiteta.

Ministarstvu civilnih poslova BiH da izradi informaciju o realizaciji mjera utvrđenih dokumentom Zaštita djece bez roditeljske skrbi i obitelj pod rizikom od razdvajanja u BiH 2006.-

2016., s posebnim težištem na donošenje akcijskog plana za preoblikovanje institucija za djecu bez roditeljske skrbi i uspostavljanje minimuma socijalnih usluga.

Ministarstvu financija BiH da razmotri sve mogućnosti za oslobađanje od PDV-a, svih nabava i usluga potrebnih za rad ustanova socijalne skrbi te razmotri uvođenje u praksu dobrih iskustava drugih zemalja koje za socijalnu skrb izdvajaju sredstva iz poreza na luksuznu robu (piće, cigarete i slično) i igara na sreću i kockanja.

Ministarstvu pravde BiH da dostavi informaciju o poduzetim mjerama u provedbi Strategije protiv maloljetničkog prijestupništva u BiH 2006.-2010. godine i inicira izmjene i dopune Zakona o udrugama i zakladama BiH kojima će precizirati pod kojim uvjetima humanitarne organizacije, udruga građana, zaklade, domaće i strane, mogu osnivati ustanove u području socijalne skrbi i organizirati njihov rad.

Federalnoj inspekciji rada da obavi hitnu provjeru ispunjavanja prava iz ugovora o radu za osobe angažirane u socijalno-pedagoškim životnim zajednicama za brigu o djeci bez roditeljske skrbi, s posebnim osvrtom na popunjenost radnih mjesta sistematiziranih unutarnjim aktima o sistematizaciji i angažira li se na tim radnim mjestima osoblje po osnovi ugovora o djelu.

Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike i Federalnoj upravi za inspekcijske poslove da obave nadzor i pregled ustanove "Obiteljski centar Papa Ivan Pavao II." u Vionici i Čitluku, u koje se djeca upućuju rješenjima centara za socijalni rad, ali nad kojima Ministarstvo nikada nije obavilo nadzor i nema ih u službenoj evidenciji ustanova za smještaj djece bez roditeljske skrbi.

Skupštini Unsko-sanskog kantona da osigura hitnu provjeru stanja prava djece i osoblja koje o njima skrbi u socijalno-pedagoškim životnim zajednicama, posebno u odnosu na ispunjenje Odluke o naknadi za smještaj djeteta, i da osigura hitnu provjeru stvarne svrhe Đačkog doma u Bihaću u odnosu na namjenu za koju je uspostavljen.

9.4.3.4. Participacija djece i odraslih u interesu djece u školama

U sklopu projekta „Jačanje kapaciteta Odjela za zaštitu prava djeteta“ koji provodi Ombudsman BiH, u suradnji s organizacijom *Save the Children Norway*, vođeni činjenicom da je škola ustanova od posebnog značaja koja, uz obitelj, ima najvažniju ulogu u socijalizaciji djece, realizirana je aktivnost praćenja rada školskih odbora i vijeća roditelja, mehanizama koji mogu i trebaju utjecati na rad, organizaciju i ciljeve škole, te praćenja rada vijeća učenika, kao tijela koje se neporedno temelji na mišljenju djece. U vezi s tim, pripremljena je analiza primjene načela participacije djece i odraslih u interesu djece u praksi. Analiza je utemeljena na podacima prikupljenima tijekom empirijskog istraživanja na odgovarajućem uzorku odraslih i djece. Na uzorku odraslih provedeno je anonimno anketiranje. Upitnik je poštom dostavljen upravi kao i predstavnicima vijeća roditelja i članovima školskih odbora u 150 škola. Povratnu informaciju dobili smo iz 100 škola (57 iz Federacije BiH, 41 iz Republike Srpske i dvije iz Brčko Distrikta BiH ili ukupno iz 63 osnovne i 37 srednjih škola s područja cijele BiH). Također, istraživanje je provedeno i na uzorku od 273 djece, uzrasta od 9 do 18 godina, učenika osnovnih i srednjih

škola u Doboju, Zenici, Tuzli, Mostaru, Stocu, Prijedoru, Trebinju i Nevesinju. Anketiranje djece bilo je anonimno, organizirano u školskom ambijentu u skupinama do 20 učenika. Radi potpunijeg uvida u problem participacije djece u školama, organizirani su i razgovori s djecom po principu fokusnih skupina.

Rezultati provedenog istraživanja pokazali su da se participacija u školama samo deklarativno poštiva i da je neophodno poduzeti konkretne korake u cilju podizanja razine uvažavanja mišljenja odraslih i djece u procesu odlučivanja u školama. Stoga ombudsmani, shodno svojim ovlastima iz članka 32. Zakona o ombudsmanu, u Posebnom izvješću o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama preporučuju nadležnim tijelima - Ministarstvu prosvjete i kulture RS i Federalnom ministarstvu obrazovanja i znanosti - a putem njih drugim nadležnima (osnivači škola i škole) da što hitnije:

1. izaberu puni sastav školskih odbora te provjere mandat postojećih;
2. u svim školama u kojima je postavljen vršitelj dužnosti ravnatelja izaberu ravnatelje škola;
3. organiziraju sistematski pregled svih zaposlenika škole, kojim se nužno predviđa i sveobuhvatna ocjena psihofizičke sposobnosti nastavnika potrebne za rad s djecom;
4. uspostave registar u kojemu će se, bez diskriminacije, evidentirati povrede prava djece i način njihovog rješavanja, a koji će se kao službeni podatak dostavljati u godišnjem izvješću o radu škole;
5. informiraju djecu i nastavno osoblje o ulozi vijeća učenika i vijeća roditelja u procesu odlučivanja djece u interesu djece u školi;
6. educiraju djecu, roditelje i nastavno osoblje o temeljnim načelima Konvencije o pravima djeteta;
7. pruže priliku djeci da sama kreiraju program i plan rada vijeća učenika, a ne da taj posao za njih obavlja nastavno osoblje.

Također je potrebno da kontinuirano, tijekom školske godine, nadležna ministarstva obvežu škole da:

1. omoguće transparentnost, za sve u školi, osnovnih zaključaka s redovitih sjednica vijeća učenika i vijeća roditelja;
2. dopuste djeci, predstavnicima vijeća učenika škole, da budu nazočna sjednicama nastavničkog vijeća kada se razmatraju točke dnevnog reda o pitanjima uspjeha i vladanja učenika ili sličnim temama koje se izravno odnose na djecu;
3. materijalno pomognu rad vijeća učenika pronalaženjem prostorije za rad i davanjem osnovnog materijala za rad;
4. omoguće suradnju vijeća učenika i predstavnika lokalne zajednice u aktivnostima s karakterom najboljeg interesa djece;
5. organiziraju slobodne aktivnosti u školi za čiju je pripremu i realizaciju potreban partnerski odnos djece i nastavnog osoblja;

6. razmotre mogućnosti za češće organiziranje školskih jednodnevnih izleta, a ne samo odlazak na školsku ekskurziju.

9.4.4. Ostale aktivnosti Odjela za praćenje prava djece

Ostale značajne aktivnosti Odjela su: rad i sudjelovanje u radnoj skupini Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH na usklađivanju propisa domaćeg zakonodavstva s UN-ovom Konvencijom o pravima djeteta, sudjelovanje na konferenciji o temi „Ostvarivanje prava djece iz ranjivih kategorija“, te sudjelovanje na VII. i VIII. javnoj raspravi o temi „Počinitelji i žrtve kaznenih djela su naša djeca – spriječimo maloljetničko prijestupništvo“, u organizaciji Centra za kulturu dijaloga BiH. U cilju osiguranja prava djece i postizanja zajedničkih stavova u postupanju i uspostave stalne međusobne koordinacije u radu, Odjel je organizirao sastanak s nadležnim tijelima za upis djece u matične knjige rođenih, uključivši i pitanje naknadnog upisa djece. Ovom sastanku bili su nazočni predstavnici tijela na svim razinama vlasti (općinski matični uredi, policijske uprave, Ministarstva civilnih poslova BiH, Ministarstva vanjskih poslova BiH, centara/službi za socijalni rad, Javnobilježničke komore BiH).

Prepoznavši „KID'S festival“ (Sarajevo) kao manifestaciju na kojoj djeca iz cijele BiH imaju mogućnost međusobno se družiti i upoznati, Ombudsman BiH je u 2010. godini po prvi put postao dio ovog velikog događaja. Za tu je namjenu postavljen informativni štand na kojemu su djeca imala mogućnost dobiti obavijesti i brošure te druge materijale edukativno-informativnog karaktera o pravima djece i mogućnostima njihove zaštite.

Predstavnici Odjela su tijekom 2010. godine nastojali surađivati sa svim relevantnim organizacijama i institucijama. Uzete su u obzir analize, istraživanja i izvješća koje su u BiH izradile nevladine organizacije, institucije i međunarodne organizacije. Također, u prikupljanju podataka i analizi problema participacije djece i odraslih u interesu djece kao i prilika u ustanovama za djecu (domovi za djecu bez roditeljske skrbi, ustanove za djecu s posebnim potrebama, zavodi za djecu u sukobu sa zakonomom i slično) u usporedbi s međunarodnim standardima, ostvarena je značajna suradnja s nadležnim ministarstvima obrazovanja, socijalne skrbi, unutarnjih poslova/sigurnosti, centrima za socijalni rad/skrb, NVO-ima i medijima.

POGLAVLJE X.

DISKRIMINACIJA

POGLAVLJE X. DISKRIMINACIJA

10.1. Uvod

Zakonom o zabrani diskriminacije⁸³, koji je stupio na snagu 5. kolovoza 2009., *središnjom institucijom za zaštitu od diskriminacije* određen je Ombudsman BiH. Uvažavajući obveze propisane navedenim zakonom i imajući u vidu značaj zabrane diskriminacije utvrđen odredbama Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,⁸⁴ te činjenicu da je zabrana diskriminacije jedno od načela međunarodnih standarda koje je usvojila BiH i koji su utvrđeni u Ustavu BiH, ombudsmeni su uspostavili Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije i prije donošenja spomenutog zakona.

Nažalost, i u primjeni Zakona o zabrani diskriminacije ponovila se praksa da se zakoni veoma lako usvajaju, dok izostaju učinkovite mjere za osiguranje njihove primjene. Iako je člankom 7. stavak 5. Zakona o zabrani diskriminacije propisano da će u proračun Ombudsmana BiH biti uvrštena posebna proračunska stavka neophodna za funkcioniranje posebnog odjela/posebnih odjela za borbu protiv diskriminacije, u proračunu za 2010. kao i pri planiranju proračuna za 2011. godinu to je izostalo uslijed nametnutih ograničenja Ombudsmanu BiH. Ovakav pristup primjeni novouspotavljenog mehanizma, za koji na globalnoj razini postoji veoma nizak stupanj pravne prakse, bitno utječe na učinkovitost primjene zakona i umanjuje mogućnost Ombudsmana BiH da u potpunosti ispunjava svoje zakonom utvrđene obveze.

U kontekstu promocije samoga zakona i upoznavanja nadležnih institucija i javnosti s njegovim sadržajem, aktivnosti Ombudsmana BiH bile su ograničene upravo nedostatkom sredstava. Ombudsman BiH uglavnom je provodio obvezu promoviranja zakona u sklopu aktivnosti koje su organizirale druge organizacije i institucije. Predstavnici Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije sudjelovali su na okruglim stolovima i promociji zakona u medijima, koje su organizirale Misija OEES-a u BiH i organizacije civilnoga društva. Tako je koncem 2010. godine Misija OEES-a u BiH organizirala niz okruglih stolova u bh. gradovima na kojima je prezentiran spomenuti zakon, ali i stvoren prostor za raspravu o praktičnim problemima u primjeni Zakona o zabrani diskriminacije.

10.2. Postupanje po žalbama

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije Ombudsmana BiH u 2010. godini registriano je **135** žalbi, od čega u Glavnom uredu Banja Luka 46, u Područnom uredu Sarajevo 71, u Područnom uredu Brčko 10, u Terenskom uredu Livno tri i u Područnom uredu Mostar pet.

⁸³ „Službeni glasnik BiH”, broj 59/09

⁸⁴ Članak 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i članak 1. Protokola 12

Uredi	Zaprimljeni predmeti	Predmeti u radu	Završeni predmeti
Ured Banja Luka	46	17	29
Ured Brčko	10	4	6
Ured Livno	3	/	3
Ured Mostar	5	3	2
Ured Sarajevo	71	57	14

Tablica 12. Prikaz zaprimljenih žalbi u Odjelu za ozklanjanje svih oblika diskriminacije po uredima

Radi usporedbe stanja na području diskriminacije, potrebno je istaknuti da je u 2009. godini ukupno zaprimljeno 156 žalbi, od čega u Glavnom uredu Banja Luka 133, u Područnom uredu Sarajevo 19 i u Područnom uredu Brčko četiri. Analitički gledano, žalbe u vezi s diskriminacijom iz 2009. godine u najvećem su se broju odnosile na diskriminaciju povratnika na nacionalnoj osnovi (47), na diskriminaciju na nacionalnoj osnovi prilikom zapošljavanja (6) te na mobing (5).⁸⁵

Dakle, bez obzira što je Zakon o sprečavanju diskriminacije usvojen tek sredinom 2009. godine, broj zaprimljenih žalbi u 2009. i 2010. je približan, s tim što postoji razlika u njihovoj strukturi tako da je u 2010. godini došlo do znatnog smanjenja broja žalbi po osnovi nacionalne pripadnosti (14) uz porast broja žalbi podnesenih zbog mobinga (32). To se može objasniti činjenicom da do donošenja Zakona o zabrani diskriminacije mobing nije ni bio propisan kao oblik diskriminacije, osim u Zakonu o radu RS.

	Sarajevo	Banja Luka	Brčko	Mostar	Livno	UKUPNO
Diskriminacija na nacionalnoj osnovi	5	5	3	0	1	14
Diskriminacija na osnovi spola	2	1	1	2	0	6
Mobing	22	10	0	0	0	32
Ostalo	42	30	6	3	2	83
UKUPNO	71	46	10	5	3	135

Tablica 13. Prikaz zaprimljenih žalbi po uredima i oblicima diskriminacije

10.2.1. Diskriminacija na nacionalnoj osnovi

U 2010. godini broj žalbi koje se odnose na diskriminaciju na nacionalnoj osnovi iznosio je 14, od čega se najveći broj njih odnosio na **povrede prava prilikom zasnivanja radnog odnosa**. Dakle, broj žalbi koje se odnose na diskriminaciju na nacionalnoj osnovi znatno je smanjen, a i sama struktura žalbi je izmijenjena. Primjetno je da je u 2010. godini znatno smanjen broj žalbi koje su podnijeli povratnici. Usporedbe radi, u 2009. godini Ombudsmanu BiH obratila su se 44 povratnika žaleći se na diskriminaciju po nacionalnoj osnovi, pri čemu su se podnositelji žalbe u većem broju slučajeva žalili na postupanje upravnih i sudskih tijela zbog odugovlačenja postupka vraćanja imovine u posjed, dok se jedan manji broj podnositelja žalbe

⁸⁵ Godišnje izvješće o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2009., str.88.

žalio što su im nadležna tijela vlasti odbijala nadoknaditi štetu za imovinu koja se ne može vratiti ili odbijali pružiti pomoć prilikom obnove njihovih prijeratnih domova. Četiri žalbe u 2009. godini odnosile su se na diskriminaciju po nacionalnoj osnovi prilikom zasnivanja radnog odnosa, a u sva četiri slučaja radilo se o odabiru kandidata po raspisanom javnom natječaju.

Većina žalbi u vezi s diskriminacijom na nacionalnoj osnovi u 2010. godini odnosile su na diskriminaciju izraženu prilikom zasnivanja radnog odnosa i odabira kandidata po raspisanim javnim natječajima. Jedna žalba odnosila se na nemogućnost izbora za članove Predsjedništva BiH i Doma naroda [Parlamentarne skupštine BiH](#), kao i neravnomjenu zastupljenost pripadnika manjina i ostalih u javnim službama, a sukladno posljednjem popisu.

Stajalište ombudsmana je da se usporedni omjer statističkih podataka za 2009. i 2010. godinu mora promatrati u sklopu izvješća o radu Odjela za politička i građanska prava, nadležnog za rad uprave i pravosuđa, iz razloga što žalbe koje se odnose na kršenja prava iz područja uprave i pravosuđa često sadrže i navode vezane uz diskriminativna ponašanja, osobito kada su u pitanju povratnici. Kako je primarno pravo u ovim predmetima pravo na imovinu, odnosno osiguranje učinkovite sudske zaštite, ti su predmeti registrirani u Odjelu za građanska i politička prava.

10.2.2. Diskriminacija na osnovi spola

Osim Zakona o zabrani diskriminacije kojim je obuhvaćena i diskriminacija na osnovi spola, a kojim se uređuju opća pitanja u vezi s diskriminacijom, ovaj oblik diskriminacije posebno je reguliran Zakonom o ravnopravnosti spolova, kojim se zabranjuje izravna i neizravna diskriminacija na osnovi spola i jamče jednake mogućnosti u privatnom i javnom životu. Provedba i ovoga zakona općenito je neučinkovita iz razloga što drugi doneseni zakoni nisu s njime usklađeni. Neprimjenjivost ovoga zakona u praksi ukazivala je na potrebu za izmjenama i dopunama osnovnog teksta zakona, što je dovelo do usvajanja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ravnopravnosti spolova⁸⁶ kojim su konkretizirani pojmovi izravne i neizravne diskriminacije, te preciznije određeno što se smatra uznemiravanjem, seksualnim uznemiravanjem, nasiljem i viktimizacijom, a što je povećalo očekivanja da će u razdoblju nakon izmjena njegova primjena biti učinkovitija. Nažalost, u 2010. godini nije registriran značajan napredak u primjeni ovoga zakona.

Kako su u 2010. godini održani opći izbori u BiH, bitno je ponovno ukazati na neučinkovitost u osiguranju primjene članka 15. Zakona o [ravnopravnosti spolova](#) kojim je određeno da će državna tijela na svim razinama ustroja vlasti i tijela lokalne samouprave osigurati i promovirati ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju. Izborni rezultati ukazuju da nije ostvaren cilj promoviran navedenom zakonskom odredbom.

⁸⁶ „Službeni glasnik BiH“, broj 102/09

Registrirane žalbe u Ombudsmanu BiH u vezi s diskriminacijom na osnovi spola uglavnom se odnose na slučajeve seksualnog uznemiravanja, nasilja na osnovi spola, a osobito s aspekta nedovoljne zaštite žrtava. U vezi sa seksualnim uznemiravanjem, jedna žalba je prenesena iz prethodne godine i dvije su zaprimljene u 2010. godini. Žalbeni navodi odnose se na seksualno uznemiravanje na radnom mjestu. U jednom broju žalbi koje se prvenstveno odnose na mobing žalbeni navodi djelomično se odnose i na seksualno uznemiravanje. Kako je istraga o kršenju ljudskih prava u ovim predmetima još u tijeku, detaljnija analiza slučajeva biti će sadržana u sljedećem godišnjem izvješću.

10.2.3. Mobing

Mobing, kao oblik diskriminacije, prvi puta je zabranjen na cijelom teritoriju BiH donošenjem Zakona o zabrani diskriminacije. Prema članku 4. stavak 3. utvrđeno je da je mobing oblik netjelesnog uznemiravanja na radnom mjestu koji podrazumijeva ponavljanje radnji koje imaju ponižavajući efekt na žrtvu čija je svrha ili posljedica degradacija radnih uvjeta ili profesionalnog statusa zaposlenika. Pročišćenim tekstom Zakona o radu, koji se primjenjuje na teritoriju Republike Srpske, i prije stupanja na snagu Zakona o zabrani diskriminacije definiran je mobing tako što je u članku 111. stavku 5. određeno da je mobing specifičan oblik ponašanja na radnom mjestu kojim jedna ili više osoba sustavno, u duljem vremenskom razdoblju, psihički zlostavlja ili ponižava drugu osobu s ciljem ugrožavanja njezinog ugleda, časti, ljudskog dostojanstva i integriteta.

U Ombudsmanu BiH u 2009. evidentirano je pet predmeta koji se odnose na mobing, a u 2010. godini 32 predmeta. Uočljiv je znatan porast broja žalbi po ovoj osnovi i to u Područnom uredu Sarajevo, što se može dovesti u vezu s činjenicom da je Zakonom o zabrani diskriminacije, donesenim polovicom 2009. godine, mobing kao specifičan oblik diskriminacije prvi puta zabranjen na teritoriju Federacije BiH, čime je žrtvama mobinga omogućena zaštita.

Za većinu žalbi istražni postupak još uvijek je u tijeku, odnosno nije utvrđeno jesu li žalbeni navodi osnovani. Međutim, na temelju ukupnoga broja zaprimljenih žalbi koje se odnose na mobing može se konstatirati da je mobing, kao podmukli način ponižavanja zaposlenika, odnosno ponašanje koje nije regulirano odredbama kojima se uređuje kaznena, materijalna ili disciplinska odgovornost, ali je usmjereno na degradaciju radnika, što na njega ima ponižavajući efekt, u zadnje vrijeme u porastu u BiH.

10.3. Zaključak

Prema analizi statističkih podataka evidentiranih u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije, može se zaključiti da se u najvećem broju žalbe odnose na uznemiravanje, seksualno uznemiravanje, mobing i druge oblike diskriminacije i to na poslu. Primjetna je razlika u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje u vezi s osnovom i oblikom diskriminacije, kada se veći broj žalbi odnosio na diskriminaciju na nacionalnoj osnovi, a manji na mobing. U 2010. godini samo se u nekolicini predmeta žalbeni navodi odnose na diskriminaciju na nacionalnoj osnovi.

Žalbe se u Ombudsmanu BiH često, a po osnovi navoda podnositelja žalbi, rasporede u Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije, iako se tijekom istrage utvrdi da osnova žalbe nije diskriminacija. U većini je predmeta jako teško dokazati pa i procijeniti da se radi o diskriminaciji, a katkad se i zlorabi ili olako rabi termin "diskriminacija". Tako je u Ombudsmanu BiH zaprimljeno pet žalbi u kojima je kao odgovorna stranka označena ista tvrtka. Podnositelji žalbi su, između ostalog, istaknuli da su diskriminirani tako što je jedan broj žalitelja tvrdio da je diskriminiran na osnovi spola, a drugi na osnovi nacionalne pripadnosti. Kako su podnositelji žalbi bili mješovita skupina i po nacionalnoj i po spolnoj pripadnosti, i individualno su bili tretirani na jednak način, bez obzira na njihovu spolnu ili nacionalnu pripadnost, pa nije bilo moguće utvrditi osnovu za različito postupanje kršitelja prava prema bilo kojem od žalitelja. Ipak, kako su svi žalitelji bili u statusu privremenog prekida rada i nisu im se uplašivali doprinosi, u konkretnom slučaju radilo se o povredi prava iz radnog odnosa, tako da se Ombudsman BiH obratio nadležnom inspeksijskom tijelu za poduzimanje mjera iz njihove nadležnosti u cilju zaštite prava ovih žalitelja.

Ombudsman BiH je, postupajući po žalbama vezanim uz diskriminaciju, u nekoliko slučajeva izdao preporuke, dok je određeni broj predmeta zatvoren odlukom ombudsmana zbog neosnovanosti žalbi. Najveći broj žalbi još uvijek se nalazi u istražnom postupku koji, naročito kada je riječ o slučajevima mobinga i seksualnog uznemiravanja, traži dodatnu senzibiliranost. Od ukupnoga broja izdanih preporuka, dvije su realizirane tako što su stranke vraćene na radno mjesto, ali je primjetno da se i po povratku podnositelja žalbe na radno mjesto nastavljaju aktivnosti usmjerene na opstruiranje realizacije preporuka ombudsmana vršenjem različitih pritisaka i uznemiravanjima kako bi podnositelj žalbe svojevoljno napustio radno mjesto.

U radu po žalbama građana u vezi s diskriminacijom te u primjeni Zakona o zabrani diskriminacije, u Ombudsmanu BiH uočene su određene slabosti koje je, uslijed ograničenosti ljudskih i materijalnih resursa, teško otkloniti u kratkom vremenu nakon stupanja na snagu zakona. Istodobno su očekivanja građana od Ombudsmana BiH, kao „središnje institucije za zaštitu od diskriminacije“, a s obzirom na ovu zakonom utvrđenu obvezu, velika. Stoga ombudsmani ističu za potrebno osigurati dodatna sredstva za primjenu Zakona o zabrani diskriminacije i izražavaju mišljenje da je potrebno održati širi konzultativni sastanak na kojemu bi sudjelovale sve institucije koje imaju ovlasti i obveze u vezi s primjenom ovoga zakona, a potrebno je i izraditi kvalitativnu procjenu o tome koliko će koštati njegova primjena. Rad na provedbi Zakona o zabrani diskriminacije, kao i žalbe građana koje se odnose na povrede ovog zakona, biti će jedan od prioriteta Ombudsmana BiH u 2011. godini.

POGLAVLJE XI.

FUNKCIONIRANJE OMBUDMANA BIH

POGLAVLJE XI. FUNKCIONIRANJE OMBUDSMANA BiH

11.1. Uvod

Godišnje izvješće za 2010. ujedno je i mogućnost za predstavljanje ostvarenog napretka u funkcionalnom jačanju Ombudsmana BiH, a što se posebno može prikazati usporedbom statističkih podataka iz prosinca 2010. u odnosu na prosinac 2008. godine kada su sadašnji ombudsmeni preuzeli dužnost. Usporedni pristup realizaciji aktivnosti u razdoblju 2008.-2010. godina dan je u tablici. Ombudsmeni su u siječnju 2009. godine usvojili normativni okvir za funkcioniranje Ombudsmana BiH, uključujući akte kojima se osigurava njegovo nesmetano funkcioniranje,⁸⁷ te akte kojima se stvaraju uvjeti za prestanak rada entitetskih institucija.⁸⁸ Razvoj Ombudsmana BiH u 2010. godini bio je stalni izazov za ombudsmane u smjeru daljnjeg unapređenja normativnog okvira, tako da su mnogi unutarnji akti ove institucije pretrpjeli određene izmjene. U svakom slučaju, cjelokupan razvoj Ombudsmana BiH bio je koncipiran na kadrovskom jačanju i razvijanju unutarnjih procedura ove institucije, a radi stvaranja infrastrukture za učinkovitiju zaštitu ljudskih prava. Posebna je pozornost bila posvećena aktualiziranju određenih pitanja iz područja ljudskih prava u javnosti, što je zahtijevalo jačanje partnerskih odnosa s nevladinim organizacijama, medijima i međunarodnim organizacijama te uspostavu *web*-stranice Ombudsmana BiH, čime je omogućeno strankama da zaštitu svojih prava mogu zatražiti i na ovaj način, kao i osiguranje transparentnijeg rada Ombudsmana BiH i veće dostupnosti građanima.

Status Ombudsmana BiH (OBiH) u odnosu na prosinac 2008. godine	
Osoblje - BiH: 26 zaposlenika, od kojih 8 na određeno vrijeme - FBiH: 32 zaposlenika - RS: 27 zaposlenika	Osoblje - BiH: 60 zaposlenih - Iz RS preuzeto 8 zaposlenika - Iz FBiH preuzeto 16 zaposlenika
Financijski menadžment - FBiH: 32 zaposlenika - RS: 27 zaposlenika	Financijski menadžment - Računovođa i financijski operativni sustav su uspostavljeni - OBiH ima pozitivno mišljenje revizije za 2009. godinu i u tijeku je revizija za 2010., a u potpunosti je uspostavljena financijska disciplina - Proračun za OBiH je povećan, ograničeno je daljnje povećanje troškova. Tri institucije imale su proračuna veći od 5 mil. KM, a OBiH 2,7
Lokacija Ombudsmana BiH - Sjedište i prisutnost na terenu nisu bili uspostavljeni sukladno zakonu	Lokacija Ombudsmana BiH - Sjedište i prisutnost na terenu su uspostavljeni i obavljena je selidba u nove urede. Uspostavljeni uredi u Mostaru i Livnu, a u Tuzli sustav uredovnih dana
Tehnička oprema Ombudsmana BiH - OBiH nije bio potpuno tehnički neopremljen	Tehnička oprema Ombudsmana BiH - OBiH je potpuno tehnički opremljen – IPA fond 2007. - Uspostavljena baza podataka i sustav digitalnog upravljanja predmetima – sustav OESS-a

⁸⁷ Pravilnik o radu, Poslovnik o radu i odlučivanju Ombudsmana BiH, Pravilnik o plaćama, Pravilnik o uredskom poslovanju, Pravilnik o unutarnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta, Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti itd.;

⁸⁸ Pravilnik o unutarnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta i Odluka o preuzimanju osoblja, sredstva i opreme entitetskih institucija

Propisi - OBiH je funkcionirao bez internih zakonskih akata	Propisi - Svi interni zakonski akti su usvojeni
Predmeti - Predano 1.103 predmeta (razdoblje 2003.-2008.)	Predmeti - Sve veći broj predmeta
Status Ombudsmana BiH - na zahtjev OBiH, odgođena je ICC-ova ponovna akreditacija	Status Ombudsmana BiH - OBiH je prošao postupak ponovne akreditacije ICC-a i 2010. godine konačno dobio status A - OBiH je član svih međunarodnih mreža - Uspostavljena regionalna suradnja

Tablica 14. Status Ombudsmana BiH (OBiH) u odnosu na prosinac 2008. godine

11.2. Osoblje

Ombudsmanu BiH u prosincu 2008. godine imao je ukupno 26 zaposlenika, od kojih osam na određeno vrijeme. Istodobno u Instituciji ombudsmana FBiH bilo je 32, a u Instituciji ombudsmana RS-a 27 zaposlenika.⁸⁹ Proces objedinjavanja ovih triju institucija trebao je biti završen krajem 2006. godine, međutim uslijed niza opstrukcija, konačno objedinjavanje je završeno 1. svibnja 2010. U prosincu 2010. godine Ombudsman BiH imao je 57 zaposlenika⁹⁰ jer je u procesu objedinjavanja iz Institucije ombudsmana FBiH preuzeto 16 zaposlenika, a iz Institucije ombudsmana RS osam zaposlenika, dok je popunjavanje ostalih sistematiziranih, a nepopunjenih radnih mjesta provedeno raspisivanjem javnih natječaja.

Kada je riječ o osoblju Ombudsmana BiH, nužno je istaknuti problem da ovu instituciju često napušta osoblje raspoređeno na poslove i radne zadatke pomoćnika ombudsmana, tako da je od svibnja do studenoga ovu instituciju napustilo pet pomoćnika. Razlog njihova odlaska jesu zahtjevni uvjeti za ovu poziciju, a istodobno je Zakonom o plaćama u institucijama BiH utvrđena niska plaća. Traženi uvjeti koje pomoćnici ombudsmana trebaju ispunjavati ekvivalentni su uvjetima za poziciju suca okružnog ili kantonalnog suda, a za koje je propisana znatno viša plaća pa su te pozicije prihvatljivije i osobama zaposlenima na poslovima i radnim zadacima pomoćnika ombudsmana. Svi pomoćni koji su otišli iz Ombudsmana BiH trenutačno su raspoređeni na sudačkim poslovima. Ombudsmani žele ukazati da ovaj problem ima velikoga utjecaja na kontinuitet rada u ovoj instituciji, a održava se i na kvalitetu te ukazuje kako se Ombudsmana BiH ne može promatrati kao segment izvršne vlasti, već kao pravosudni sustav s obzirom na stupanj samostalnosti koji se traži od Ombudsmana BiH.

Od ukupnoga broja zaposlenika na dan 31. 12. 2010. godine, Ombudsman BiH imao je: 11 diplomiranih pravnikâ s položenim pravosudnim ispitom, među kojima tri ombudsmana i osam voditelja odjela/područnih ureda (tri u sjedištu Ombudsmana BiH u Banjoj Luci, tri u Područnom uredu Sarajevo, jedan u Područnom uredu Brčko i jedan u Terenskom uredu Livno); tri diplomirana pravnikâ zaposlena na radnom mjestu savjetnika; četiri diplomirana pravnikâ zaposlena na radnom mjestu stručnog suradnika; 12 zaposlenika s VSS-om raspoređenih za obavljanje administrativno-financijskih poslova i 20 uposlenika sa SSS-om raspoređenih za obavljanje administrativno-financijskih i tehničkih poslova. U Ombudsmanu BiH je u statusu

⁸⁹ Broj se odnosi samo na zaposlenike bez ombudsmana

⁹⁰ Ovaj broj uključuje zaposlenike i tri ombudsmana

pripravnik sedam diplomiranih pravnik koji su zaposleni shodno Odluci o prijmu pripravnika, donesenoj sukladno zaključku Vijeća ministara BiH s 82. sjednice održane 5. 5. 2005. godine, prema kojoj su "institucije dužne svojim pravilnicima o unutarnjem ustroju predvidjeti broj ili postotak pripravnika koje će primiti".

11.3. Financijsko poslovanje

Osnovna odlika zatečenog financijskog stanja u Ombudsmanu BiH 2008. godine bila je da nije postojao računovodstveni i financijski operativni sustav te je ova institucija godinama imala negativno mišljenje Ureda za reviziju poslovanja institucija BiH i to s najvećim brojem preporuka. Uslijed lošeg izvršenja proračuna, tijekom niza godina dolazilo je do permanentnog smanjenja planiranih proračunskih sredstava, što se negativno odrazilo na funkcioniranje Ombudsmana BiH u 2009. godini, zbog čega su ombudsmeni morali zatražiti financijska sredstva iz proračunske pričuve. Upravo je **financijsko stabiliziranje Ombudsmana BiH bio jedan od ključnih prioriteta ombudsmana**, što je bilo teško postići budući da nisu postojali realni parametri stvarnih potreba ove institucije, posebice u uvjetima kada se morao okončati i postupak objedinjavanja s entitetskim institucijama ombudsmana, otvoriti ured u Mostaru, te ispuniti sve obveze utvrđene ne samo Zakonom o ombudsmanu već i zakonima kojima se posebno definiraju nadležnosti Ombudsmana BiH, kao što su Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o slobodi pristupa informacijama itd.

Ombudsman BiH je 2010. godinu financijski okončao na način da se u Izvješću Ureda za reviziju poslovanja institucija BiH za 2009. i Izvješću o predhodnoj reviziji za 2010. ukazuje na ostvarivanje potpune financijske discipline. U svome dopisu broj 01-8-16-1-1969/10 od 20. 12. 2010. Ured za reviziju poslovanja institucija BiH konstatira da u predhodnoj reviziji za 2010. godinu nisu konstatirane veće slabosti koje mogu značajnije utjecati na financijsko izvješće i pravilnost poslovanja, a da će konačno izvješće biti doneseno nakon što bude obavljena konačna revizija.

Tablični pregled rashoda proračuna u 2010. godini dan je u Aneksu II. ovoga Izvješća.

11.4. Smještaj i tehnička opremljenost Ombudsmana BiH

Ombudsmeni su u 2010. godini uspjeli uspostaviti strukturu Ombudsmana BiH na način da je u potpunosti ostvarena njegova funkcionalnost. To prije svega znači da su Zakonom o ombudsmanu uspostavljeni svi uredi i k tomu je od 1. svibnja 2010. od Institucije ombudsmana FBiH preuzet ured u Livnu. Prisutnost na terenu, među građanima, jedan je od prioriteta ombudsmana zbog čega su u studenom uspostavljeni uredovni dani u Tuzli, a intencija je u 2011. godini ovu praksu započeti u Bihaću i Trebinju, što ovisi o raspoloživim sredstvima.

Nažalost, svi uredi Ombudsmana BiH smješteni su u iznajmljenim prostorima, osim u Brčkom gdje je Vlada Brčko Distrikta BiH stavila na raspolaganje ovoj instituciji prostorije bez naknade. Funkcionalnost Ombudsmana BiH u velikoj mjeri ovisi upravo o ovoj činjenici jer se

znatna proračunska sredstva izdvajaju za zakup prostorija koje nisu funkcionalne i prilagođene potrebama ove institucije. Dodatno opterećuje i činjenica da sve prostorije imaju fizičke prepreke (stube), što invalidima otežava pristup, a upravo u vezi s ovim pravom Ombudsman BiH ima registrirane žalbe. Ombudsmeni su se u 2010. godini pa i ranije obraćali svim nadležnim institucijama u BiH tražeći rješenje za smještaj, ali bez ikakvoga uspjeha. Bilo je donatora koji su izrazili spremnost da pomognu u rješavanju pitanja smještaja Ombudsmana BiH, tako da će ovo biti jedna od prioritetnih aktivnosti u 2011. godini.

Zahvaljujući potpori Europske komisije u okviru IPA fonda 2007., ombudsmeni su uspjeli osigurati minimalnu tehničku opremljenost Ombudsmana BiH. Ipak, razvojni proces koji se odvijao u 2010. godini pokazao je da se moraju osigurati dodatna sredstva za jačanje tehničke opremljenosti ove institucije, osobito kada je u pitanju njezin rad na terenu.

11.5. Status Ombudsmana BiH

Ombudsman BiH je odlukom Međunarodnog koordinacijskog odbora nacionalnih institucija za zaštitu i promicanje ljudskih prava (ICC) u studenome 2010. godine akreditiran u statusu A, što znači da ova institucija, kao državni mehanizam za zaštitu ljudskih prava, u potpunosti djeluje u skladu s Pariškim načelima, koja su univerzalni okvir za rad svih institucija za zaštitu ljudskih prava u svijetu.

Ipak je bitno istaknuti da je Ombudsman BiH ovaj proces trebao proći u 2008. godini, ali je na zahtjev tadašnjih ombudsmana taj proces odgođen. Ombudsmeni su slijedeći stroge procedure ponovne akreditacije u srpnju 2009. godine podnijeli zahtjev ICC-ovom Pododboru za ponovnu akreditaciju, koji je 17. 11. 2009. razmatrao navedeni zahtjev *i dao preporuku da se Ombudsmanu BiH uvjetno dodijeli status B⁹¹ na razdoblje od godinu dana, s tim što Ombudsman BiH u tome razdoblju zadržava status A*. Nesumnjivo da su u Pododboru u trenutku ocjenjivanja postojale određene zabrinutosti, tako da je odlučeno Ombudsmanu BiH uvjetno odobriti status A, a vlasti BiH i Ombudsmana BiH obvezati preporukama da otklone sve nedostatke koji sprečavaju ovu instituciju da dobije status A, čime bi se potvrdilo da Ombudsman BiH potpuno djeluje u skladu s Pariškim načelima. Dakle, pred Ombudsmanom BiH, ali i ostalim nadležnim tijelima, bila je obveza osigurati provođenje preporuka Pododbora kako bi u 2010. godini dobili status A, što je podrazumijevalo poduzimanje niza aktivnosti čija je realizacija doprinjela tome da je ova institucija sada akreditirana u statusu A.

11.6. Postignuti rezultati u rukovođenju

Specifičnost Ombudsmana BiH u dijelu koji se odnosi na rukovođenje sadržana je u činjenici da se na čelu ove institucije nalaze tri ombudsmana od kojih jedan, po abecednom redu, obavlja funkciju koordiniranja odnosno predsjedanja.

⁹¹ U skladu s procedurama ICC-ove SCA, status A označava usklađenost s Pariškim načelima, status B označava djelomičnu usklađenost i status C označava neusklađenost s Pariškim načelima.

U svakom slučaju, bitno je istaknuti postignute rezultate u rukovođenju koji se prije svega manifestiraju u dijelu osiguranja potpune konsolidacije Ombudsmana BiH, a što je zahtijevalo stvaranje unutarnjeg normativnog okvira, uspostavu organizacijske strukture ove institucije na način kojim se osigurava učinkovito provođenje osnovnog mandata, te jačanje ljudskih resursa i postizanje pune financijske discipline, koja je bila znatno urušena a na što je ukazivao i Ured za reviziju institucija BiH u proteklih nekoliko godina.

Ombudsmani u ovome dijelu žele ukazati da su tijekom 2010. godine primili određeni broj obraćanja građana koji su izrazili svoja stajališta vezano uz rad Ombudsmana BiH. U značajnoj su mjeri to bile pohvale, no nažalost, zabilježen je i određeni broj kritičkih stajališta, od kojih su određena vezana za dužinu postupka pred Ombudsmanom BiH. Ova kritička stajališta stranaka posebno su izražena u slučajevima kada je predmet žalbe rad pravosuđa jer nisu dovoljno upoznate o mandatu Ombudsmana BiH i činjenici da se ova institucija ne može miješati u odluke sudova. Ombudsmani na sjednicama redovito razmatraju sva obraćanja stranaka koja otvaraju pitanje lošeg funkcioniranja Ombudsmana BiH i u skladu s nalazima poduzimaju mjere. U idućem će razdoblju maksimalna pozornost biti poklonjena povećanju ažurnosti u radu Ombudsmana BiH.

POGLAVLJE XII.

SURADNJA S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA

POGLAVLJE XII. SURADNJA S DRUGIM INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA

12.1. Suradnja s institucijama u BiH

Imajući u vidu da suradnja s institucijama i tijelima u BiH u značajnoj mjeri pridonosi funkcionalnosti Ombudsmana BiH, ali prvenstveno zaštiti i promicanju ljudskih prava, ombudsmeni su u 2010. godini ovome pitanju posvetili posebnu pozornost. Najznačajniji, ali i najneučinkovitiji oblik suradnje s institucijama u BiH svakako su redoviti konzultativni sastanci. Ove sastanke ombudsmeni su uglavnom održavali s resornim ministarstvima po pitanjima za koje je registriran veći broj žalbi. Tako je, kao jedno od pitanja, pred ombudsmane postavljeno pitanje prava bh. radnika u Sloveniji, koje je zahtijevalo održavanje niza sastanaka s predstavnicima Ministarstva civilnih poslova BiH, Agencije za rad i zapošljavanje BiH, Federalnog zavoda za zapošljavanje, Federalnog ministarstva rada i socijalne politike itd. Na ovim sastancima identificirani su nedostaci u bilateralnim sporazumima o socijalnom osiguranju, što pred institucije BiH postavlja obvezu njihovog usklađivanja s međunarodnim standardima ljudskih prava.

Jačanje suradnje s institucijama vlasti u BiH, a osobito u segmentu unapređenja provedbe preporuka koje su ombudsmeni uputili tijelima i institucijama u BiH, bilo je drugo važno pitanje o kojemu su ombudsmeni organizirali sastanke s predstavnicima institucija u BiH. U sklopu ovih aktivnosti održan je sastanak s predstavnicima Općine Tuzla na kojemu je dogovorena i uspostava uredovnih dana Ombudsmana BiH u Tuzli. Ovakva praksa suradnje s lokalnom zajednicom za ombudsmane predstavlja provjereni model koji će u idućem razdoblju nastojati primijeniti i u nekim drugim općinama za koje postoji procjena o potrebi takvog angažmana.

U cilju razmatranja stanja ljudskih prava i osiguranja djelovanja Ombudsmana BiH na razini lokalne zajednice, ombudsmeni su održali sastanak s načelnicima općina Doboj, Zenica, Stolac, Nevesinje i dr. Ti su sastanci bitni jer građani veliki dio svojih prava ostvaruju upravo na razini lokalne zajednice, tako da su sastanci bili prilika za razmatranje i problema s kojima se suočavaju i predstavnici općina.

U sklopu aktivnosti pod nazivom „Ombudsman u vašoj školi“, Ombudsman BiH obavio je posjete u 11 općina u BiH. Između ostalih, obavljen je sastanak s predstavnicima Općine Stolac, Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona i ravnateljima osnovnih i srednjih škola u općini Stolac, a kojem je bio nazočan i veleposlanik Kraljevine Norveške. Rezultat ovih sastanaka je zajednička inicijativa za rješavanje pitanja fiskulturne dvorane, a u najboljem interesu djece u općini Stolac.

U povodu 8. ožujka, Međunarodnog dana žena, ombudsmeni su obavili posjete J.U. „Dom za zaštitu starih lica“ Sarajevo i J.U. „Socijalno-gerijatrijski centar“ u Banjoj Luci te na taj način skrenuli pozornost na značaj osiguranja kvalitetnog zbrinjavanja starih osoba ženskog spola u poodmakloj dobi.

Potrebno je ukazati na to da su ombudsmeni pri izradi posebnih izvješća o stanju ljudskih prava obavili niz konzultativnih sastanaka s predstavnicima resornih ministarstava na svim razima

vlasti, s upravama ustanova koje pružaju različite servise građanima te predstavnicima nevladinih organizacija. Glavna tema sastanaka bilo je pitanje mjera koje trebaju biti uspostavljene kako bi se poboljšalo stanje ljudskih prava na području socijalne skrbi.

12.2. Suradnja s međunarodnim organizacijama i institucijama

Transparentnost rada Ombudsmana BiH podrazumijeva njegovu otvorenost i spremnost za suradnju sa svim subjektima koji na bilo koji način mogu pridonijeti unapređenju i zaštiti ljudskih prava. Upravo ovaj parameter zahtijevao je od Ombudsmana BiH da uspostavi suradnju s nizom međunarodnih organizacija akreditiranih u BiH i organizacija čije je sjedište izvan BiH. Svakako je najvažnija suradnja ostvarena s Misijom OESS-a u BiH. Pozitivna strana ove suradnje leži u činjenici da je ona u potpunosti bila utemeljena na partnerskim odnosima, pri čemu su uz potporu jačanju kapaciteta Ombudsmana BiH razvijani i određeni sadržaji čiji je cilj bio promicati ljudska prava. Tako su ombudsmani nastavili sudjelovati u promociji Zakona o sprečavanju diskriminacije, koju je organizirao OESS putem radijskih emisija, seminara i edukacija u lokalnim zajednicama. Značajne aktivnosti koje su realizirane u suradnji s OESS-om bile su vezane uz poboljšanje stanja u zatvorima, pri čemu je bitno pomenuti daljnje nastojanje OESS-a, Vijeća Europe ali i drugih međunarodnih subjekata da BiH konačno ispuni svoje obveze iz Protokola uz Europsku konvenciju protiv mučenja, a koje se odnose na uspostavu nacionalnog preventivnog mehanizma.

Budući da su ombudsmani akreditirani u statusu A, iskoristili su mogućnost obraćanja UN-ovim tijelima za izvješćivanje, tako da su podnijeli svoje opservacije UN-ovom Odboru protiv mučenja a u vezi s primjenom UN-ove Konvencije o sprečavanju svih oblika mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Suradnja s regionalnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava također je uspostavljena na zadovoljavajućoj razini. U 2010. godini Ombudsmana BiH posjetio je Thomas Hammerberg, visoki povjerenik za ljudska prava Vijeća Europe. Za vrijeme njegova posjeta između ostalih je razmatrano i pitanje provedbe odluka Europskog suda za ljudska prava, a prije svega odluke u predmetu *Sejdić i Finci protiv u BiH*.

Posebno je bitno istaknuti suradnju s Vijećem Europe u okviru koje Ombudsman BiH aktivno sudjeluje u realizaciji projekta „Peer to Peer“, a koji omogućava zaposlenicima nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava u Europi redovitu edukaciju o određenim bitnim temama iz područja ljudskih prava. Kao rezultat djelovanja, Ombudsmanu BiH povjerena je organizacija tematske radionice „Peer to Peer“ na kojoj će se sudionici educirati o sprečavanju svih oblika diskriminacije. Ova radionica bit će održana u rujnu 2011. godine. Ipak, porast broja predmeta protiv BiH pred Europskim sudom za ljudska prava zahtijeva pojačanu suradnju Ombudsmana BiH s Vijećem Europe kroz koju će se poduzimati aktivnosti preventivnog djelovanja u kršenju prava zbog kojih se građani BiH obraćaju sudu u Strasbourgu.

Ombudsmeni iz BiH uspostavili su ograničenu suradnju s Europskom komisijom, koja je u 2010. pokazala veći interes za djelovanje Ombudsmana BiH nego u 2009. godini. To je bitno jer su ljudska prava jedan od prioriteta za svaku zemlju na njezinom putu u procesu stabilizacije i pridruživanja EU.

Značaj dobrosusjedskih odnosa, ali i činjenica da BiH pripada regiji u kojoj su zemlje međusobno povezane dugogodišnjom pravnom, povijesnom i kulturnom tradicijom, ima za posljedicu da mnogi građani još uvijek ostvaruju prava koja su utemeljena na prostoru bivše SFRJ. Ovakvi odnosi nameću potrebu međusobne suradnje nacionalnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava u zemljama nastalim raspadom bivše SFRJ kako bi zaštita prava građana bila učinkovitija. Imajući to u vidu, ombudsmeni iz BiH su uz punu potporu Misije OESS-a u BiH u svibnju 2010. organizirali regionalnu konferenciju ombudsmana pod nazivom „Eliminacija diskriminacije u regiji - uloga institucija za zaštitu ljudskih prava i modeli regionalne suradnje“. Tijekom konferencije ombudsmeni iz regije raspravljali su o modalitetima buduće suradnje, koja je i konkretizirana potpisivanjem zajedničke izjave o suradnji. U okviru započete suradnje tijekom 2010. godine organiziran je niz sastanaka koje su inicirali Ured pučkog pravobranitelja Republike Hrvatske, Ombudsman Slovenije itd., a na kojima su ombudsmeni iz BiH aktivno sudjelovali.

Značajna suradnja na području promicanja i zaštite prava djece realizirana je uz potporu *Save the Children Norway SEE*, koja je omogućila ombudsmanima veću prisutnost na terenu i procjenu okolnosti u kojima dolazi do kršenja prava djece.

Ombudsmeni posebno žele ukazati na izvanrednu suradnju, ali i potporu, koju je Ombudsman BiH u 2010. godini realizirao s veleposlanstvima Kraljevine Norveške i Švicarske Konfederacije u BiH. Ova suradnja uspostavljena je na načelima poštivanja iskaznih potreba Ombudsmana BiH, a dana je potpora inicijativama koje su potekle u samoj instituciji.

Rad Ombudsmana BiH dobio je i potporu Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država u BiH.

12.3. Suradnja s medijima

Ombudsman BiH, kao neovisna institucija uspostavljena **u cilju promicanja** dobre uprave i vladavine prava te zaštite i sloboda fizičkih i pravnih osoba, posebno zajamčenih Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima u dodatku Ustava, ima mandat nadgledati aktivnosti institucija BiH, entiteta i Brčko Distrikta BiH, sukladno odredbama Zakona o ombudsmanu. Ombudsman BiH posebnu pozornost poklanja promicanju ljudskih prava, obvezi koja mu je zakonski utvrđena i jedna je od odlika neovisnih mehanizama za zaštitu ljudskih prava.

Mediji su uz nevladine organizacije svakako važan partner Ombudsmana BiH u promicanju ljudskih prava, pa su stoga ombudsmeni dodatnu pozornost posvetili uspostavi profesionalne suradnje, podjednako s elektroničkim i pisanim medijima, na jednakim osnovama u cijeloj BiH. Ovakav pristup osigurava pravovremenu informiranost građana o svim pitanjima iz

područja ljudskih prava. U 2010. godini ombudsmeni su nastojali odgovoriti na sve zahtjeve medija, ali istodobno i zainteresirati medije za teme iz području ljudskih prava koje imaju širi značaj za građane.

Tijekom 2010. godine ombudsmeni su, u suradnji s medijima, afirmirali u javnosti nekoliko značajnih tema vezanih uz ljudska prava kao što su: problem prosjačenja djece, kršenje prava djece od strane medija, prava porodilja, prava osoba s invaliditetom, prava radnika migranata, problem diskriminacije po bilo kojoj osnovi, prava starih osoba, prava pritvorenika/zatvorenika i sloboda medija.

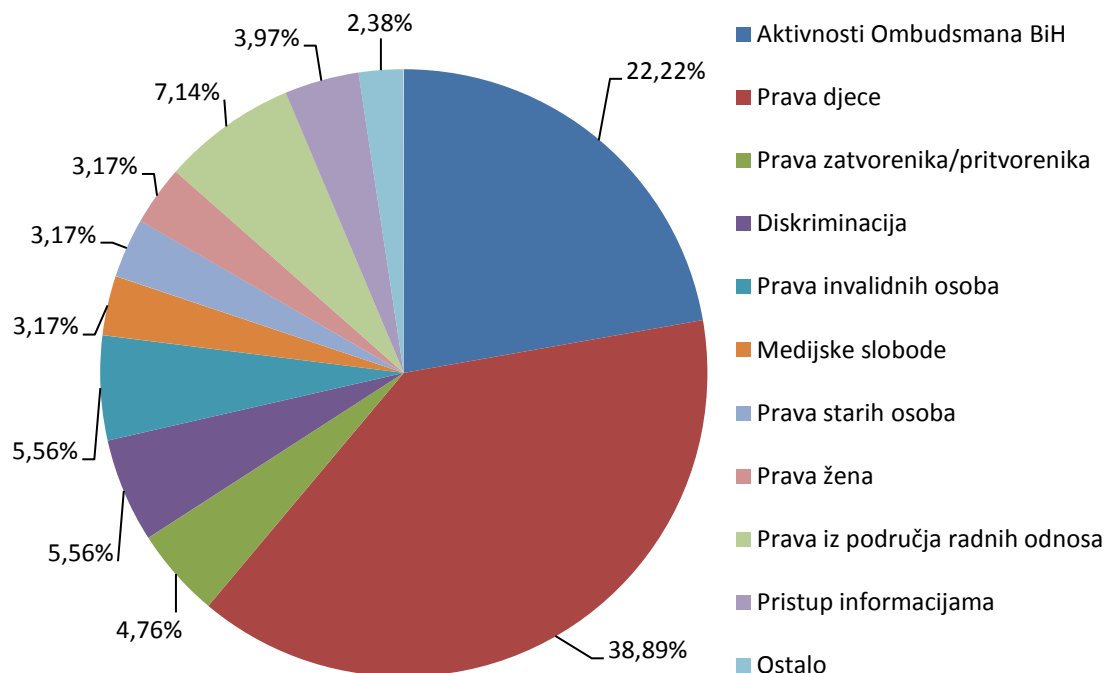
Tako je u razdoblju od siječnja do prosinca 2010. godine Ombudsman BiH zaprimio 178 pisanih zahtjeva medija koji su podrazumijevali davanje komentara ili odgovora na određena pitanja, ili sudjelovanje u programima elektroničkih medija.

Bitno je posebno izdvojiti, medijski izuzetno popraćene, tiskovne konferencije koje je Ombudsman BiH organizirao u povodu prezentacije godišnjeg i posebnih izvješća ove institucije, susreta ombudsmana iz zemalja regije na konferenciji „Eliminacija diskriminacije u regiji, uloga institucija za zaštitu ljudskih prava i modeli regionalne suradnje”, zatim svečane akademije pod nazivom „Da sam ja netko”, kojom je Ombudsman BiH obilježio Međunarodni dan djeteta, i „Postojanje diskriminacije kroz analizu ugroženih skupina u BiH”, u povodu obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava.

Tiskovna konferencija organizirana je i u povodu uspostavljanja uredovnih dana Ombudsmana BiH u Tuzli, a medijski su popraćene i javne rasprave o temi „Uloga dnevnih centara za djecu u riziku u zaštiti djece koja prose”, održane u Zenici i Mostaru, kao i aktivnosti „Ombudsman u vašoj školi” provedene u jedanaest gradova BiH.

Pregled zahtjeva po područjima u kojima je tražena informacija od Ombudsmana BiH dan je u Dijagramu 8., uz napomenu da je najveći broj obraćanja u dijelu koji se odnosi na aktivnosti Ombudsmana BiH povezan s općom ocjenom stanja ljudskih prava u BiH u određenome razdoblju, s poduzetim radnjama u nekom konkretnom zaprimljenom predmetu u ovoj instituciji ili s dostavom statističkih podataka o broju i vrsti predmeta. Ombudsmeni su imali i veliki broj obrćanja u medijima na temelju izravnih kontakata predstavnika medija s ombudsmanima, posebice tijekom održavanja određenih događaja vezanih uz ljudska prava.

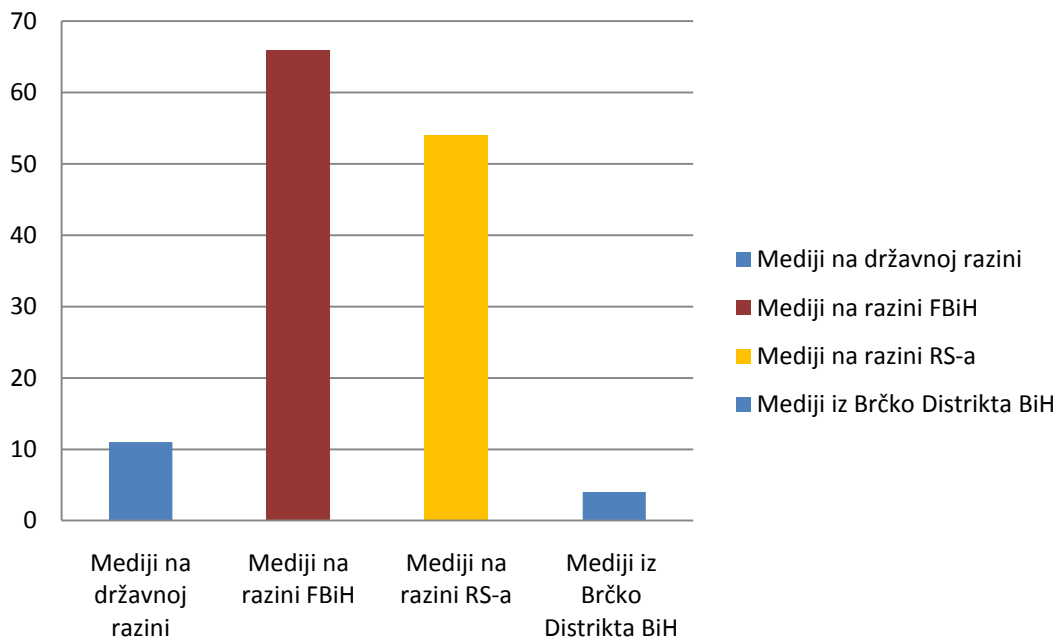
Pregled zahtjeva medija po područjima ljudskih prava

Dijagram 8.

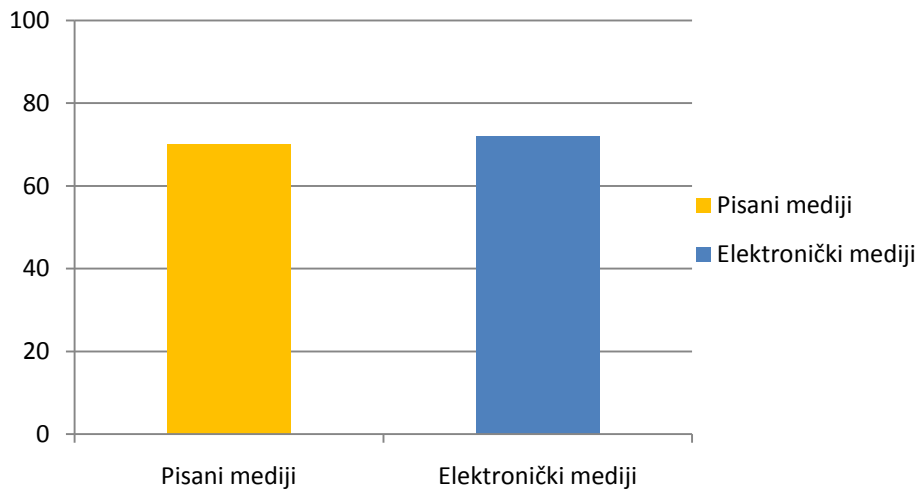
Statističke evidencije o suradnji Ombudsmana BiH s medijama pokazuju da je izraženiji interes medija za rad Ombudsmana BiH na entitetskoj razini, što je logično budući da je većina medija uspostavljena na ovom principu jer na razini BiH isključivo djeluje Javni RTV servis, točnije BHT i BH Radio 1 (Dijagram 9.). U 2010. godini bilježimo i pozitivan pomak u smislu interesa medija s područja Brčko Distrikta BiH za rad i aktivnosti Ombudsmana BiH, što je svakako rezultat i opredjeljenja ombudsmana da budu što bliže građanima i podjednako zastupljeni na cijelom teritoriju BiH. U odnosu na vrstu medija, u 2010. godini bilježimo jednak interes za ljudska prava i elektroničkih i pisanih medija, što se može vidjeti iz Dijagrama 10., a što je, u usporedbi s 2009. godinom, značajan iskorak pisanih medija koji su u ovoj godini bili otvoreniji za afirmaciju tema iz područja zaštite ljudskih prava.

Medijski interes za rad Ombudsmana BiH

Dijagram 9.

Medijski interes za rad Ombudsmana BiH po vrsti medija

Dijagram 10.

Kada govorimo o zastupljenosti ureda po pitanju suradnje s medijima, težište ove suradnje bilo je na sjedištu Ombudsmana BiH u Banjoj Luci i u Uredu Sarajevo, dok su svoj doprinos ovoj suradnji u nešto manjoj mjeri, shodno interesu medija, dali i uredi u Brčkom, Livnu i Mostaru.

Svjesni činjenice da *web*-stranica, kao komunikacijsko sredstvo, omogućava brzu, ekonomičnu i učinkovitu distribuciju informacija, ombudsmeni su u 2010. godini posebnu pozornost posvetili unapređenju vizualnog identiteta Ombudsmana BiH ažuriranjem *web* stranice (www.ombudsman.gov.ba). To je rezultiralo većim brojem objavljenih tekstova koji su na transparentan i aktualan način omogućili uvid svima zainteresiranima u dokumente relevantne za rad ove institucije.

Preduvjet ovoga napretka je brza i učinkovita unutarnja suradnja ostvarena po pitanju objavljivanja i prijevoda tekstova na engleski jezik u 2010. godini.

U usporedbi s tiskanim materijalima, prezentacija rada Ombudsmana BiH putem interneta, osim mnogobrojnih prednosti, pružila je mogućnost ispravaka i dopuna *online* informacija. Pored toga, mediji, ali i svi zainteresirani, mogu pogledati informacije kada to žele i nisu ograničeni radnim vremenom Ombudsmana BiH, a informacije prezentirane na *web*-stranici važne su i za istraživanje određenih pitanja iz područja ljudskih prava.

Kada je riječ o *web*-stranici ove institucije, ombudsmeni namjeravaju zadržati ovaj pozitivan trend, ali i stvoriti prostor za daljnje kvalitativno i kvalitativno unapređenje ovog oblika komunikacije.

Dok za unutarnju komunikaciju ostvarenu u 2010. godini možemo reći da je odlikuje učinkovitost i transparentnost, za vanjsku je komunikaciju od posebne važnosti naglasiti da je na sve zahtjeve predstavnika sredstava javnog informiranja odgovoreno u cijelosti i na vrijeme, u za to predviđenim rokovima.

Tijekom 2010. godine unapređivana je i kontakt-lista medijskih kuća i novinara, a sve radi uspostavljanja bliže i kvalitetnije suradnje s predstavnicima medija. Za vrijeme posjeta Ombudsmana BiH gradovima ostvaren je i kontakt s općinskim i službama domaćih institucija za odnose s javnošću.

Ombudsman BiH je u 2010. godini tiskao i promidžbeni materijal kako bi građanima približio rad ove institucije.

12.4. Suradnja s civilnim društvom

Pronalaženje odgovarajućeg modela suradnje između Ombudsmana BiH i civilnoga društva u promicanju i zaštiti ljudskih prava bio je jedan od izazova s kojim se ova institucija suočila i u 2010. godini. Uz potporu Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) i Misije OESS-a u BiH, u lipnju je Ombudsman BiH organizirao dva okrugla stola o temi „**Razvoj konzultativnog mehanizma između Ombudsmana Bosne i Hercegovine i građanskog društva**“. Okruglim stolovima bilo je nazočno 70 predstavnika NVO-a s ciljem otvaranja konzultacijskog procesa o ovoj temi, sagledavanja pozitivnih primjera iz regije i opredjeljivanja za odgovarajući model. Naglašeno je da se ovakva suradnja treba temeljiti na partnerskim odnosima, *biti redovita, transparentna, sveobuhvatna i sadržajna*.

Razmatrajući pitanje postignute suradnje između Ombudsmana BiH i nevladinih organizacija, zaključeno je da je postojeća suradnja još uvijek na početnom stupnju i uglavnom je usmjerena na realiziranje parcijalnih aktivnosti.

Važno je istaknuti da je tijekom konzultacija naglašena važnost **održavanja redovitih periodičnih sastanaka** između Ombudsmana BiH i NVO-a kako bi se zajednički raspravila određena pitanja iz područja ljudskih prava i, po potrebi, redefinirali prioritete.

Za područja u kojima je izražena potreba za suradnjom između Ombudsmana BiH i NVO-a utvrđena je **sfera zaštite ekonomskih i socijalnih prava, posebno ugroženih skupina**, pri čemu je istaknuto pitanje uživanja ljudskih prava osoba s invaliditetom, djece, žena, manjina i povratničke populacije. Iskazana je i potreba za suradnjom na području zaštite od nasilja u obitelji i zaštite žena u ruralnim sredinama. **Sloboda pristupa informacijama, učinkovitost sudskog sustava**, uključujući pitanja prava na pristup sudu uz osiguranje besplatne pravne pomoći, zaštite svjedoka i provedbe sudskih odluka, također su bitna područja moguće suradnje između Ombudsmana BiH i NVO-a.

Konzultacijski proces pokazao je da je najveća izražena potreba **za suradnjom na području sprečavanja diskriminacije**, s posebnim težištem na osiguranje primjene Zakona o zabrani diskriminacije. To se posebno odnosi na korištenje mehanizama medijacije (posredovanja), davanja mišljenja, odnosa prema sudskoj zaštiti i slično. Održane konzultacije rezultirale su izradom strateškog dokumenta Platforma za suradnju Ombudsmana BiH s nevladinim sektorom (Aneks III.), koja se može pronaći i na *web*-stranici ove institucije www.ombudsman.gov.ba

Ombudsmani su u 2010. godini osim konzultacija održavali redovite kontakte s NVO-ima o određenim bitnim pitanjima ljudskih prava kao što su: sloboda pristupa informacijama, prava žena i djece, korupcija, sprečavanja diskriminacije, prava raseljenih osoba i povratnika itd.

Prioritet u 2011. godini svakako će biti preciziranje oblika i metoda suradnje s NVO-ima.

ANEKS I. PREDMETI

ANEKS I. PREDMETI

Tablični pregled preporuka Ombudsmana BiH izdanih u 2010. godini

BROJ PREPORUKE	BROJ PREDMETA	ODGOVORNA STRANKA	POVREDA PRAVA	DATUM IZDAVANJA PREPORUKE	REALIZACIJA
P- 1/10	Ž-SA-05-444/09	Federalno pravobraniteljstvo	Otkup stana	15.01.2010.	Realizirana
P- 2/10	Ž-SA-05-396/10	Federalno ministarstvo financija	Povrat sredstava-specijalizacija	25.01.2010.	Djelomično realizirana
P-3/10	Ž-BL-05-167/09	Federalno pravobraniteljstvo	Otkup stana	08.02.2010.	Realizirana
P-4/10	Ž-BL-5276/08	Vlada RS Ministarstvo trgovine i turizma RS	Izvršenje presude Okružnog suda u Banjoj Luci	08.02.2010.	Ostvarena suradnja
P-5/10	Ž-BL-04-450/09	Katonalni sud u Sarajevu	Dužina sudskog postupka	10.02.2010.	Nema odgovora
P-6/10	Ž-SA-04-47/09	Općina Stari Grad	Sanacija krova stambene zgrade	23.02.2010.	Registrirana suradnja
P-7/10	Ž-SA-04-368/09	Kantonalno pravobraniteljstvo USK	Otkup stana	24.02.2010.	Realizirana
P-8/10	Ž-SA-05-413/09	Općinsko vijeće Općine Visoko	Imenovanje	24.02.2010.	Nerealizirana
P-9/10	Ž-SA-04-315/09	Federalna uprava civilne zaštite; Agencija za državnu službu FBiH; upravni inspektor Federalnog ministarstva pravde	Radno pravo - natječaj	12.03.2010.	Nerealizirana
P-10/10	BL-5141/06	Kantonalni sud u Livnu	Imovina	17.03.2010.	Realizirana
P-11/10	Ž-BL-05-403/09	Osnovni sud u Prijedoru	Dužina trajanja postupka pred sudom	17.03.2010.	Realizirana
P-12/10	Ž-BL-01-18/10	Osnovni sud u Banjoj Luci	Prava djece	17.03.2010.	Djelomično realizirana

P-13/10	Ž-BL-04-111/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010.	Nema odgovora
P-14/10	Ž-BL-04-109/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010.	Nerealizirana
P-15/10	Ž-BL-04-104/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010.	Nerealizirana
P-16/10	Ž-BL-04-91/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010.	Nerealizirana
P-17/10	Ž-BL-04-26/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010.	Nerealizirana
P-18/10	Ž-BL-04-25/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010.	Nerealizirana
P-19/10	Ž-BL 5300/08	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010.	Ostvarena suradnja
P-20/10	Ž-BL-04-77/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-21/10	Ž-BL-04-63/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-22/10	Ž-BL-04-64/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-23/10	Ž-BL-04-80/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-24/10	Ž-BL-04-84/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-25/10	Ž-BL-04-09/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-26/10	Ž-BL 5216/08	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana

P-27/10	Ž-BL-04-193/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Ostvarena suradnja
P-28/10	Ž-BL-04-81/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Ostvarena suradnja
P-29/10	Ž-BL-04-55/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-30/10	Ž-BL-04-57/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-31/10	Ž-BL-04-62/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-32/10	Ž-BL-04-148/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-33/10	Ž-BL-04-447/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-34/10	Ž-BL-5248/08	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Čl. 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-35/10	Ž-BI 5263/08	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-36/10	Ž-BL-04-184/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nije realizirana
P-37/10	Ž-BL-04-151/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-38/10	Ž-BL-04-150/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-39/10	Ž-BL-04-153/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-40/10	Ž-BL-04-185/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana

P-41/10	Ž-BL-04-189/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-42/10	Ž-BL-04-180/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-43/10	Ž-BL-04-183/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-44/10	Ž-BL-04-182/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-45/10	Ž-BL-04-186/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-46/10	Ž-BL-04-179/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-47/10	Ž-BL-04-181/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-48/10	Ž-BL-04-115/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P49/10	Ž-BL-04-154/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-50/10	Ž-BL-04-187/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-51/10	Ž-BL-04-110/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-52/10	Ž-BL-04-668/09	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-53/10	Ž-BL-04-507/09	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Ostvarena suradnja
P-54/10	Ž-BL-04-149/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana

P-55/10	Ž-BL-04-489/09	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-56/10	Ž-BL-04-41/09	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-57/10	Ž-BL-04-146/09	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-58/10	Ž-BL-04-188/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-59/10	Ž-BL-04-112/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-60/10	Ž-BL-04-86/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-61/10	Ž-BL-04-194/09	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Realizirana
P-62/10	Ž-BL-04-46/09	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Ostvarena suradnja
P-63/10	Ž-BL-04-85/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RR	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-64/10	Ž-BL-04-116/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RR	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	18.03.2010	Nerealizirana
P-65/10	Ž-SA-01-1030/10	Regulatorna agencija za komunikacije	Prava djece	22.03.2010.	Realizirana
P-66/10	Ž-BL-05-291/09	Osnovni sud u Novom Gradu	Dužina trajanja postupka	22.03.2010.	Realizirana
P-67/10	Ž-BL- 5270/07	Osnovni sud u Banjoj Luci	Dužina trajanja postupka	22.03.2010.	Realizirana
P-68/10	Ž-BL 7069/07	Kantonalno povjerenstvo za implementaciju čl. 143. ZOR-a FBiH	Pravo na rad, povreda načela <i>ex aequo et Bono</i>	22.03.2010.	Realizirana
P-69/10	Ž-BL-06-312/09	JU Centar za predškolsko	ZOSPI i sloboda	22.03.2010.	Realizirana

		obrazovanje i vaspitanje Banja Luka	izražavanja		
P-70/10	Ž-BL-06-312/09	Klinički centar Banja Luka	ZOSPI i sloboda izražavanja	22.03.2010.	Realizirana
P-71/10	Ž-SA-05-98/10	Općina Kreševo	ZUP članak 6. točka 13. Žalba na rad uprave	22.03.2010.	Nema odgovora
P-72/10	Ž-BR-04-102/09	Ministarstvo trgovine, turizma i prometa TK - Direkcija cesta Tuzla	Imovina	22.03.2010.	Nerealizirana
P-73/10	Ž-BR-04-11/10	Vlada Brčko Distrikta BiH	Imovina	22.03.2010.	Realizirana
P-74/10	Ž-BR-04-06/10	Apelacijsko povjerenstvo i Policija Brčko Distrikta BiH	Pravičan kazneni postupak	22.03.2010.	Djelomično realizirana
P-75/10	Ž-BR 7027/08	Vlada Brčko Distrikta BiH	Imovina	22.03.2010.	Nerealizirana
P-76/10	Ž-BR-04-81/09	Vlada Brčko Distrikta BiH -Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove	Imovina	22.03.2010.	Nerealizirana
P-77//10	Ž-BR-05-32/09	Općina Pelagićevo	ZOSPI	22.03.2010.	Realizirana
P-78/10	Ž-SA-05-61/10	Vlada Kantona Sarajevo; Ministarstvo zdravstva KS	Imenovanje	02.04.2010.	Nerealizirana
P-79/10	Ž-SA-05-236/10	Općina Glamoč i Agencija za privatizaciju Kantona 10	Imovina	15.04.2010.	Registrirana suradnja
P-80/10	Ž-SA-06-585/09; 376/10; 377/10	MUP i Skupština ZDK	Diskriminacija	07.04.2010.	Realizirana
P-81/10	Ž-SA-01-421/10	JU Centar za socijalni rad Vitez	Prava djece	12.04.2010.	Realizirana
P-82/10	Ž-SA-01-329/10	Ministarstvo rada i socijalne politike USK			Ostvarena suradnja, nerealizirana preporuka
P-83/10	Ž-SA-05-459/09	Vlada FBiH, Federalno ministarstvo rada i socijalne	Imenovanje	13.04.2010.	Realizirana

		politike			
P-84/10	Ž-MO-04-20/10	Srednja ekonomska škola Mostar	Prava djece	15.04.2010.	Nerealizirana
P-85/10	Ž-BL-01-422/09	JU Centar za socijalni rad Kostajnica	Prava djece	15.04.2010.	Realizirana
P-86/10	Ž-BL-04-213/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-87/10	Ž-BL-04-213/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-88/10	Ž-BL-04-210/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-89/10	Ž-BL-04-262/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-90/10	Ž-BL-04-236/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-91/10	Ž-BL-04- 224/140	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-92/10	Ž-BL-04-212/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-93/10	Ž-BL-04-214/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-94/10	Ž-BL-04-234/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-95/10	Ž-BL-04-279/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-96/10	Ž-BL-04-192/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-97/10	Ž-BL-04-263/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana

P-98/10	Ž-BL-04-196/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-99/10	Ž-BL-04-197/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Ostvarena suradnja
P-100/10	Ž-BL-04-216/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-101/10	Ž-BL-04-206/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-102/10	Ž-BL-04-11/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-103/10	Ž-BL-04-235/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-104/10	Ž-BL-04-248/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Nerealizirana
P-105/10	Ž-BL-04-237/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.04.2010.	Realizirana
P-106/10	Ž-SA-07-436/10	Ministarstvo pravde BiH, Federalno ministarstvo pravde i Federalno ministarstvo zdravstva; Kantonalni sud u Tuzli	Očuvanje duševnog i tjelesnog zdravlja zatvorenika	16.04.2010.	Nerealizirana, ali je ostvarena suradnja
P-107/10	Ž-BL-05-10/10	Općina Prnjavor - Odjel za opću upravu administrativne službe	ZOSPI	20.04.2010.	Realizirana
P-108/10	Ž-BL-06-404/09	Osnovni sud u Gradišci	Izvršenje rješenja	20.04.2010.	Realizirana
P-109/10	Ž-BL-05-499/09	Fond MIO RS - Podružnica Banja Luka	Mirovine	20.04.2010.	Realizirana
P-110/10	ŽA-SA-01- 123/10	Vlada Kantona Sarajevo; Ministarstvo obrazovanja i znanosti KS	Imenovanje	20.04.2010.	Nerealizirana

P-111/10	Ž-SA-04-291/10	Prirodnomatematički fakultet u Sarajevu	ZOSPI	23.04.2010.	Realizirana
P-112/10	Ž-SA-04-371/10	Prirodnomatematički fakultet u Sarajevu	ZOSPI	23.04.2010.	Nerealizirana
P-113/10	Ž-SA-05-332/10	Prirodnomatematički fakultet u Sarajevu	ZOSPI	23.04.2010.	Realizirana
P-114/10	Ž-SA-05-375/09	Ministarstvo za izbjegle i raseljene osobe RS - Odsjek Doboj - Ured Brod	Povrat stana	28.04.2010.	Nema odgovora
P-115/10	Ž-SA-05-383/10	Vlada KSB i Ministarstvo gospodarstva KSB	Imenovanje	28.04.2010.	Nerealizirana, ali je ostvarena suradnja
P-116/10	Ž-SA-04-304/10	Federalno pravobraniteljstvo	Otkup stana	28.04.2010.	Realizirana
P-117/10	Ž-SA-05-608/09	Ministarstvo za izbjegle i raseljene osobe RS	Pravo na dom	29.04.2010.	Nerealizirana
P-118/10	Ž-SA-01-443/10	Klinički centar Univerziteta u Sarajevu; JU Kantonalni centar za socijalni rad Sarajevo; Služba socijalne skrbi Novi Grad	Prava djece	29.04.2010.	Realizirana
P-119/10	Ž-BL-04-293/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	30.04.2010.	Nerealizirana
P-120/10	Ž-BL-04-309/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	30.04.2010.	Nema odgovora
P-121/10	Ž-BL-04-291/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	30.04.2010.	Realizirana
P-122/10	Ž-BL-04-312/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	30.04.2010.	Nerealizirana
P-123/10	Ž-BL-04-292/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	30.04.2010.	Realizirana

P-124/10	Ž-BL-04-311/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	30.04.2010.	Nerealizirana
P-125/10	Ž-BL-04-313/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	30.04.2010.	Nema odgovora
P-126/10	Ž-BL-04-310/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	30.04.2010.	Realizirana
P-127/10	Ž-BL-04-308/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	30.04.2010.	Nerealizirana
P-128/10	Ž-BL-05-90/10	Osnovni sud u Banjoj Luci	Članak 6. EKLJP	12.05.2010.	Realizirana
P-129/10	Participacija djece i poštivanje njihovih stavova – projekt		Prava djece		Nema odgovora
P-130/10	BL 5164/07	Općina Trvanik	Povrat stana- naknada štete	04.05.2010.	Realizirana
P-131/10	Ž-BL 5281/07	Fond MIO RS - Podružnica Banja Luka	Mirovine	04.05.2010.	Nema odgovora
P-132/10		Federalna uprava za geodetske i imovinskopravne poslove Sarajevo	Članak 6. EKLJP	04.05.2010.	Ostvarena suradnja
P-133/10	Ž-SA-05-624/10	Radio-televizija Federacije BiH	Pravo na rad	05.05.2010.	Nerealizirana
P-134/10	Ž-SA-Ž-05-336/10	Vlada Unsko-sanskog kantona – Služba za stručne i zajedničke poslove	Imenovanje	05.05.2010.	Ostvarena suradnja
P-135/10	Ž-SA-06-49/10	Općina Pale-Prača	Diskriminacija	13.05.2010.	Nema odgovora
P-136/10	Ž-SA-04-86/09	Općina Ravno	Naknada štete - požar	13.05.2010.	Nema odgovora
P-137/10	Ž-SA-04-603/09	Federalno pravobraniteljstvo	Otkup vojnog stana	18.05.2010.	Realizirana

P-138/10	Ž-SA-05-369/10	UO Zavoda za transfuzijsku medicinu FBiH i UO Zavoda za tm	Imenovanje	18.05.2010.	Nerealizirana
P-139/10	Ž-SA-05-630/09	Ministartvo rada i boračko-invalidske zaštite RS	Otpremnina	15.05.2010.	Realizirana
P-140/10	Ž-SA-04-458/09	Skupština regionalne deponije „US REG-DEP“ d.o.o.	Imenovanje	18.05.2010.	Nema odgovora
P-141/10	Ž-MO-05-98/10	Općinski sud u Čapljini	Imovina i suđenje u razumnom roku	18.05.2010.	Realizirana
P-142/10	Ž-SA-07-280; 219 i 318/10	KPT PT Tuzla	Pravo zatorenika	13.05.2010.	Realizirana
P-143/10	Ž-SA-04-334/10	Federalna uprava civilne zaštite	Pravo na rad	24.05.2010.	Ostvarena suradnja
P-144/10	Ž-BR-05-15/10	Osnovni sud u Banjoj Luci	Suđenje u razumnom roku	21.05.2010.	Nerealizirana
P-145/10	Ž-Sa-05-424/10	Općinsko vijeće Vitez	Imenovanje	17.05.2010.	Nerealizirana
P-146/10	Ž-SA-05-70/10	Ministarstvo vanjskih poslova BiH	Pravo na rad i povreda članka 6. EKLJP	25.05.2010.	Realizirana
P-147/10	Ž-BL-04-456/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	05.07.2010.	Nerealizirana
P-148/10	Ž-BL-01-190/10	Osnovna škola „Ivo Andrić“	Prava djece	26.05.2010.	Realizirana
P-149/10	Ž-BL-04-363/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-150/10	Ž-BL-04-363/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-151/10	Ž-BL-04-38/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-152/10	Ž-BL-04-41/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana

P-153/10	Ž-BL-04-377/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Realizirana
P-154/10	Ž-BL-04-386/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Realizirana
P-155/10	Ž-BL-04-384/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-156/10	Ž-BL-04-319/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-157/10	Ž-BL-04-326/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-158/10	Ž-BL-04-334/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-159/10	Ž-BL-04-359/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P160/10	Ž-BL-04-358/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-161/10	Ž-BL-04-357/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-162/10	Ž-BL-04-356/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-163/10	Ž-BL-04-354/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Realizirana
P-164/10	Ž-BL-04-355/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-165/10	Ž-BL-04-362/10	Komisija za implementaciju čl. 182 ZOR RR	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-166/10	Ž-SA-05-131/10	Vlada FBiH i Federalno ministarstvo energije, rudarstva i	Imenovanje	15.06.2010.	Realizirana

		industrije			
P-167/10	Ž-BL-04-385/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Nerealizirana
P-168/10	Ž-BL-04-379/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	15.06.2010.	Realizirana
P-169/10	Ž-SA-01-418/10	JU Služba socijalne skrbi Općine Centar i Kantonalni centar za socijalni rad	Prava djece	15.06.2010.	Ostvarena suradnja, nerealizirana preporuka
P-170/10	Ž-SA-05-126/10	Osnovni sud u Kotor Varoši	Djelotvorna sudska zaštita	17.06.2010.	Realizirana
P-171/10	Ž-BL-04-398/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	17.06.2010.	Nerealizirana
P-172/10	Ž-BL-04-393/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	17.06.2010.	Nerealizirana
P-173/10	Ž-BL-04-463/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	17.06.2010.	Nerealizirana
P-174/10	Ž-LI-05-51/10	Općina Livno	ZOSPI	15.07.2010.	Realizirana
P-175/10	Ž-SA-01-862/10	JU Centar za socijalni rad Općine Centar	Prava djece	20.07.2010.	Ostvarena suradnja, nerealizirana preporuka
P-176/10	Ž-MO-05-131/10	Općinski sud u Mostaru	Prava djece	15.07.2010.	Realizirana
P-177/10	Ž-SA-06-646/10	KJU Dom za djecu bez roditeljskog staranja Bjelave	Pravo na rad i članak 6. EKLJP	23.07.2010.	Nerealizirana
P-178/10	Ž-SA-02-877/10	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	Prava djece/osoba s invaliditetom	23.07.2010.	Nerealizirana
P-179/10	Ž-SA-04-702/10	FZ MIO Mostar- Kantonalna administrativna služba Zenica	Mirovine	03.08.2010.	Nerealizirana
P-180/10	Ž-SA-06-	Ministarstvo obrazovanja i	Prava djece	09.08.2010.	Nema odgovora

	1006/10	znanosti KS i Druga gimnazija u Sarajevu			
P-181/10	Ž-SA-05-505/09	Ustavni sud BiH i Općina Sanski Most	Imovina, pravo na dom	18.08.2010.	Ostvarena suradnja
P-182/10	Ž-SA-05-351/10	MUP Republike Srpske	Naknada štete	18.08.2010.	Djelomično realizirana
P-183/10	Ž-LI-05-55/10	Uprava za inspekcijske poslove Kantona 10	Pravo na rad	19.08.2010.	Ostvarena suradnja, nerealizirana
P-184/10	Ž-LI-05-70/10	Općinski sud u Livnu	Neprovođenje rješenja	19.08.2010.	Nerealizirana
P-185/10	Ž-SA-05-196/10	Vlada Kantona Sarajevo	Pravo na dom	20.08.2010.	Ostvarena suradnja, ali preporuka nije realizirana
P-186/10	Ž-SA-05-1087/10	Općina Ključ	ZOSPI	24.08.2010.	Nerealizirana
P-187/10	Ž-BR-04-159/10	Općinsko vijeće Sapna	Imenovanje	20.07.2010.	Nerealizirana
P-188/10	Ž-BR-05-157/10	Osnovni sud Brčko Distrikta BiH; Vlada Brčko Distrikta BiH -Odjel za zdravstvo i ostale usluge. HO „Međunarodni forum solidarnosti - EEMAUS“ Doboj Istok	Protupravno lišavanje slobode i smještaj u zdravstvene ustanove	20.07.2010.	Ostvarena suradnja
P-189/10	Ž-MO-05-81/10	Vlada HNK/Ž	Imenovanje	25.08.2010.	Realizirana
P-190/10	Ž-BL-05-515/10	JP „Putevi RS“	ZOSPI	25.08.2010.	Nerealizirana
P-191/10	Ž-BL-05-410/10	Općina Rogatica	Članak 6. EKLJP	28.08.2010.	Realizirana
P-192/10	Ž-BR-05-124/10	Općinski sud u Tuzli	Članak 6. EKLJP	20.08.2010.	Nerealizirana
P-193/10	Ž-BR-04-50/10	Vlada Brčko Distrikta BiH -Odjel za stručne i administrativne poslove	Neprovođenje rješenja	20.08.2010.	Nerealizirana
P-194/10	Ž-BR-04-49/10	Vlada Brčko Distrikta BiH - Odjel za stručne i administrativne poslove	Nedonošenje rješenja	20.08.2010.	Nerealizirana

P-195/10	Ž-BR-04-48/10	Vlada Brčko Distrikta BiH - Odjel za stručne i administrativne poslove	Pravo na rad	20.08.2010.	Nerealizirana
P-196/10	Ž-BR-05-86/10	Osnovni sud u Banjoj Luci	Neprovođenje rješenja	20.08.2010.	Realizirana
P-197/10	Ž-BR-04-42/10	Agencija za privatizaciju u FBiH	Tražbina na JRG	20.08.2010.	Realizirana
P-198/10	Ž-BR-05-150/10	Kantonalno ministarstvo unutarnjih poslova Tuzla - Odjel za administraciju	ZOSPI	20.08.2010.	Nema odgovora
P-199/10	Ž-BR-05-124/10	Osnovni sud u Brčkom	Neprovođenje rješenja	20.08.2010.	Nerealizirana
P-200/10	Ž-BR-05-26/09	Vlada Brčko Distrikta BiH -Odjel za javni registar	Pravo na rad	20.08.2010.	Nema odgovora
P-201/10	Ž-BR-04-87/09	JP „Komunalno“ Brčko d.o.o.	Komunalije	20.08.2010.	Ostvarena suradnja
P-202/10	Ž-BR-05-110/10	Općinski sud u Tuzli	Dužina postupka i nedonošenje odluke o izvršenju	20.08.2010.	Nema odgovora
P-203/10	Ž-BR-04-85/09	Vlada Brčko Distrikta BiH -Odjel za prostorno planiranje i imovinskopravne poslove ; Osnovni sud Brčko Distrikta	Naknada štete - stečajni postupak	20.08.2010.	Nerealizirana
P-204/10	Ž-BR-04-66/10	Federalna agencija za nadzor osiguranja; UNIQUA d.d. Sarajevo	Diskriminacija	20.08.2010.	Nerealizirana
P-205/10	Ž-BR-05-160/10	OŠ „Vladimir Nazor“ Odžak	ZOSPI	20.08.2010.	Nema odgovora
P-206/10	Ž-BR-05-49/09	Vlada Brčko Distrikta BiH -Odjel za raseljene osobe, izbjeglice i stambena pitanja	Nepoštivanje odredaba ZUP-a BD-a BiH	20.08.2010.	Djelomično realizirana

P-207/10	Ž-SA-05-372/10	JP „Komunalac“ Gradačac i Općinsko vijeće Općine Gradačac	Imenovanje	23.08.2010.	Nerealizirana
P-208/10	Ž-SA-05-605/10	„Komunalno“ d.o.o. Bosanski Petrovac i Općinsko vijeće Općine Bosanski Petrovac	Imenovanje	23.08.2010.	Djelomično realizirana
P-209/10	Ž-SA-05-381/10	Općina Stari Grad	Anex VII - povratak/obnova	31.08.2010.	Realizirana
P-210/10	Ž-SA-05-962/10	Vlada FBiH i Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	Imenovanje	01.09.2010.	Ostvarena suradnja
P-211/10	Ž-SA-05-1044/10	Vijeće ministara BiH i Ministarstvo civilnih poslova BiH	Imenovanje	01.09.2010.	Nerealizirana
P-212/10	Ž-SA-05-529/10	FZ MIO - Mostar - Kantonalna administrativna služba Travnik	Jednak pristup javnim službama	14.09.2010.	Realizirana
P-213/10	Ž-SA-07-1169/10	Federalno ministarstvo pravde, Općinski sud u Tuzli, Kantonalni sud u Tuzli, Ministarstvo pravde TK, Ministarstvo pravde BiH, Federalno ministarstvo zdravstva i Povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama	Kaznene sankcije - zbrinjavanje mentalno-invalidnih osoba	20.09.2010.	Nerealizirana, ali je ostvarena suradnja
P-214/10	Ž-SA-04-729/10	KJP „Rad“ d.o.o.	Pravo na rad	28.09.2010.	Ostvarena suradnja, nerealizirana preporuka
P-215/10	Ž-BL-04-591/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Nerealizirana
P-216/10	Ž-BL-04-602/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Nerealizirana
P-217/10	Ž-BL-04-615/10	Komisija za implementaciju čl.	Članak 182. ZOR-a RS-a	21.09.2010.	Nerealizirana

		182. ZOR-a RS-a	otpremnine		
P-218/10	Ž-BL-04-564/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Realizirana
P-219/10	Ž-BL-04-590/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Nerealizirana
P-220/10	Ž-BL-04-505/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Nerealizirana
P-221/10	Ž-BL-04-507/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Nerealizirana
P-222/10	Ž-BL-04-460/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Realizirana
P-223/10	Ž-BL-04-561/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Realizirana
P-224/10	Ž-BL-04-562/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Realizirana
P-225/10	Ž-BL-04-577/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Nerealizirana
P-226/10	Ž-BL-04-573/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Nerealizirana
P-227/10	Ž-BL-04-576/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	21.09.2010.	Nije realizirana
P-228/10	Ž-SA-04-232/10	Vlada FBiH	Imenovanje	22.09.2010.	Nerealizirana
P-229/10	Ž-SA-04-356/10	Vlada Unsko-sanskog kantona	Imenovanje	22.09.2010.	Realizirana
P-230/10	Ž-SA-05-474/09	Općina Zvornik	Obrazovanje	27.09.2010.	Realizirana
P-231/10	Ž-SA-05-474/09	Ministarsvo prosvjete i kulture RS	Obrazovanje	27.09.2010.	Realizirana
P-232/10	Ž-BL-05-261/10	Općina Sanski Most - Služba za prostorno uređenje, građenje i	Imovina, neprovođenje presude Kantonalnog	27.09.2010.	Ostvarena suradnja , preporuka nije ispoštovana

		stambene poslove	suda u Bihaću		
P-233/10	Ž-SA-05-437/10	Vlada KS	Imenovanje	01.10.2010.	Realizirana
P-234/10	Ž-SA-04-491/09	Vlada KS i Kantonalna agencija za privatizaciju Sarajevo	Pravo na rad	04.10.2010.	Nerealizirana
P-235/10	Ž-SA-05-1051/10	JU Deveta OŠ „Ilidža“	ZOSPI	04.10.2010.	Realizirana
P-236/10	Ž-BL-5143/08	Sud BiH	Članak 6. EKLJP	08.10.2010.	Djelomično ispoštovana
P-237/10	Ž-BR-04-218/10	Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta TK	Pravo na rad	08.10.2010.	Nerealizirana
P-238/10	Ž-BR-04-100/10	Općina Tuzla - Služba za inspeksijske poslove	Neprovođenje rješenja	08.10.2010.	Nema odgovora
P-239/10	Ž-BR-05-185/10	Ured za upravljanje javnom imovinom Brčko Distrikta BiH	Imovina	08.10.2010.	Nerealizirana
P-240/10	Ž-BR-04-35/10	FZ MIO Mostar - Kantonalna administrativna služba Zenica	Dužina postupka rješavanja po zahtjevu za mirovinu	08.10.2010.	Ostvarena suradnja
P-241/10	Ž-BR-04-113/10	Općina Tuzla, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede TK	Onemogućavanje mirnog uživanja posjeda - onečišćenje okoliša	08.10.2010.	Nerealizirana
P-242/10	Ž-BR-04-175/10	Ured za reviziju javne uprave i institucija u BD	Pravo na rad	08.10.2010.	Realizirana
P-243/10	Ž-BR-05-230/10	Tužiteljstvo Posavskog kantona u Orašju i MUP Posavskog kantona	Pravo na život i osobnu sigurnost	08.10.2010.	Ostvarena suradnja
P-244/10	Ž-BR-05-161/10	Općina Tuzla	Neprovođenje rješenja	08.10.2010.	Realizirana
P-245/10	Ž-BR-05-268/10	Općina Kalesija	Djelotvoran pravni lijek	08.10.2010.	Nema odgovora
P-246/10	Ž-BR-05-43/10	Općinski sud u Gračanici	Neprovođenje rješenja	08.10.2010.	Realizirana
P-247/10	Ž-BR-04-105/10	Federalno ministarstvo rada i	Neprovođenje rješenja	08.10.2010.	Realizirana

		socijalne politike			
P-248/10	Ž-BR-05-97/09	Općinski sud u Orašju	Članak 6. EKLJP	08.10.2010.	Realizirana
P-249/10	Ž-BR-05-169/10	Osnovni sud Brčko Distrikta BiH	Članak 6. EKLJP	08.10.2010.	Realizirana
P-250/10	Ž-BR-05-57/09	Općinski sud u Sarajevu	Neizvršenje rješenja	08.10.2010.	Nema odgovora
P-251/10	Ž-BR-05-118/09	Općinski sud u Živinicama	Članak 6. EKLJP	08.10.2010.	Djelomično realizirana
P-252/10	Ž-BR-05-117/09	Općinski sud u Gradačcu	Članak 6. EKLJP	08.10.2010.	Djelomično realizirana
P-253/10	Ž-BR-05-68/10	Osnovni sud Brčko Distrikta	Članak 6. EKLJP	08.10.2010.	Nema odgovora
P-254/10	Ž-BR-04-111/10	Općina Gradačac		08.10.2010.	Nema odgovora
P-255/10	Ž-BR-05-178/10	Ured za reviziju javne uprave i institucija Brčko Distrikta BiH	ZOSPI	08.10.2010.	Realizirana
P-256/10	Ž-BR-05-80/09	Osnovni sud u Modriči	Članak 6. EKLJP	08.10.2010.	Ostvarena suradnja, nerealizirana preporuka
P-257/10	Ž-BR-05-214/10	Ured za upravljanje javnom imovinom i Odjel za prostorno planiranje i imovinskoppravne poslove Brčko Distrikta BiH	Imovina	08.10.2010.	Ostvarena suradnja
P-258/10	Ž-BR-05-195/10	Kantonalni sud u Tuzli	Imovina, pravo na obiteljski i privatni život i korespondenciju	08.10.2010.	Ostvarena suradnja, nerealizirana preporuka
P-259/10	Ž-MO-05-82/10	Ministarstvo civilnih poslova i komunikacija BiH, MUP Kantona 10, PP Bosansko Grahovo, Općina Bos. Grahovo - Služba socijalne skrbi	Javne isprave	12.10.2010.	Ostvarena suradnja
P-260/10	Ž-MO-05-64/10	Osnovni sud u Mostaru	Članak 69. EKLJP	12.10.2010.	Nerealizirana
P-261/10	Ž-MO-04-66/10	Uprava za neizravno oporezivanje	Pravo na rad	12.10.2010.	Nerealizirana
P-262/10	Ž-SA-01-447/10	JU OŠ Muzička i baletna škola „Novo Sarajevo“	Prava djece	12.10.2010.	Nema odgovora

P-263/10	Ž-SA-05-181/10	Vijeće ministara BiH Ministarstvo financija i trezora BiH	Pravo na naknadu za odvojeni život i smještaj - radna prava	12.10.2010.	Realizirana
P-264/10	Ž-SA-05-1237/10	Zavod za zaštitu zdravlja studenata i Federalno ministarstvo zdravstva	Specijalizacija	13.10.2010.	Realizirana
P-265/10	Ž-LI-05-76/10	Općina Livno	Članak 13. EKLJP i ZUP FBiH	13.10.2010.	Realizirana
P-266/10	Ž-LI-05-83/10	Općina Livno	Članak 13. EKLJP i ZUP FBiH	13.10.2010.	Realizirana
P-267/10	Ž-LI-05-102/10	Općina Livno	Članak 13. EKLJP i ZUP FBiH	13.10.2010.	Realizirana
P-268/10	Ž-SA-05-38/10	Ministarstvo obrazovanja i znanosti KS i Vlada KS	Imenovanje	14.10.2010.	Nerealizirana
P-269/10	Ž-SA-04-1200/10	Općina Tuzla i MZ Lipnica	Dodjela jednokratne novčane pomoći	20.10.2010.	Ostvarena suradnja, ali preporuka nije realizirana
P-270/10	Ž-SA-01-716/10	JU Centar za socijalni rad Jajce	Sloboda kretanja i izbor mjesta stanovanja, prava djece	20.10.2010.	Ostvarena suradnja
P-271/10	Ž-BL-05-594/10	Komunalna policija Općine Šipovo	Članak 13. EKLJP	20.10.2010.	Realizirana
P-272/10	Ž-BL-05-01/10	Osnovni sud u Tesliću	Članak 6. EKLJP	01.11.2010.	Realizirana
P-273/10	Ž-SA-04-1235/10	Mješovita srednja ekonomsko-ugostiteljska škola Travnik	Pravo na jednakost - natječajni postupak	01.11.2010.	Nerealizirana
P-274/10	Ž-SA-04-1244/10	Agencija za državnu službu FBiH	Pravo na jednakost - natječajni postupak	01.11.2010.	Nema odgovora
P-275/10	Ž-BL-04-687/10	MUP USK – Povjerenstvo za izbor policijskih službenika USK	Pravo na jednakost - natječajni postupak	01.11.2010.	Nerealizirana
P-276/10	Ž-BL-04-711/10	Komisija za implementaciju čl.	Članak 182. ZOR-a RS-a	01.11.2010.	Realizirana

		182. ZOR-a RS-a	otpremnine		
P-277/10	Ž-BL-04-701/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-278/10	Ž-BL-04-673/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-279/10	Ž-BL-04-666/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-280/10	Ž-BL-04-652/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-281/10	Ž-BL-04-432/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-282/10	Ž-BL-04-418/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-283/10	Ž-BL-04-745/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-284/10	Ž-BL-04-742/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-285/10	Ž-BL-04-427/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-286/10	Ž-BL-04-421/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-287/10	Ž-BL-04-430/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-288/10	Ž-BL-04-419/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-289/10	Ž-BL-04-431/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana

P-290/10	Ž-BL-04-420/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-291/10	Ž-BL-04-416/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-292/10	Ž-BL-04-417/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-293/10	Ž-BL-04-422/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-294/10	Ž-BL-04-423/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-295/10	Ž-BL-04-424/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-296/10	Ž-BL-04-425/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-297/10	Ž-BL-04-428/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Realizirana
P-298/10	Ž-BL-04-429/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	01.11.2010.	Nerealizirana
P-299/10	Ž-BL-05-516/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine		Nerealizirana
P-300/10	Ž-BL-04-289/10 <i>Ex officio</i> Posebno izvješće o stanju ljudskih prava starih osoba	Ministarstvo civilnih poslova BiH, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi RS i Vlada Brčko Distrikta BiH	Prava starih osoba	Oktobar 2010.	Ostvarena suradnja
P-301/10	Ž-SA-04-1185/10	Općina Jajce	Aneka VII. Sporazuma o izbjeglicama i raseljenim	04.11.2010.	Ostvarena suradnja, nerealizirana preporuka

			osobama i članak 6. EKLJP		
P-302/10	Ž-SA-05-879/10	Federalno pravobraniteljstvo	Članak 6. EKLJP uknjiždba stana	08.11.2010.	Nema odgovora
P-303/10	Ž-SA-04-274/10	Federalno pravobraniteljstvo	Članak 6. EKLJP uknjiždba stana	08.11.2010.	Nema odgovora
P-304/10	Posebno izvješće u vezi sa žalbom radnika bivše Republičke uprave carina RS i bivše Carinske službe Brčko Distrikta	Uprava za neizravno oporezivanje i Upravni odbor UNO-a	Članak 6. EKLJP	13.08.2010.	Nema odgovora
P-305/10	Ž-SA-04-1340/10	JU OŠ „Meša Selimović“ Zenica	Pravo na rad	12.11.2010.	Nerealizirana
P-306/10	Ž-SA-05-1116/10	Uprava za neizravno oporezivanje i Upravni odbor UNO-a	U vezi s Posebnim izvješćem br. 304/10 Članak 6. EKLJP	18.11.2010.	Nema odgovora
P-307/10	Ž-BL-01-306/10	JU Centar za socijalni rad Bužim i Općinski sud u Bosanskoj Krupi	Prava djece	22.11.2010.	Realizirana
P-308/10	Ž-BL-04-650/10	Republička uprava za inspekcijske poslove, Sektor inspekcije rada i zaštite na radu - Odjel Prijedor	Pravo na rad	22.11.2010.	Realizirana
P-309/10	Ž-BL-04-768/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	22.11.2010.	Nerealizirana
P-310/10	Ž-BL-04-763/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	22.11.2010.	Nerealizirana

P-311/10	Ž-BL-04-764/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	22.11.2010.	Nerealizirana
P-312/10	Ž-BL-04-785/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	22.11.2010.	Nerealizirana
P-313/10	Ž-BL-04-770/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	22.11.2010.	Realizirana
P-314/10	Ž-SA-05-387/10	Općina Šamac	Članak 6. i članak 8. EKLP	10.11.2010.	Nerealizirana
P-315/10	Ž-MO-05-97/10	Općina Čitluk	Aneks VII. Sporazuma o izbjeglicama i raseljenim osobama	23.11.2010.	Realizirana
P-316/10	Ž-SA-05-846/10	Općina Ključ	Aneks VII. Sporazuma o izbjeglicama i raseljenim osobama	29.11.2010.	Ostvarena suradnja, nerealizirana preporuka
P-317/10	Posebno izvješće o pravima djece smještene u ustanove, s posebnim osvrtom na normative i standarde	Vlada FBiH, Vlada RS, Ministarstvo financija i trezora BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo pravde BiH, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Federalna uprava za inspekcijske poslove, Skupština USK, Federalna inspekcija rada		13.12.2010.	Nema odgovora
P-318/10	Posebno izvješće o participaciji djece i odraslih u interesu djece u školama	Ministarstvo prosvjete i kulture RS, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti		13.12.2010.	Nema odgovora

P-319/10	Posebno izvješće o stanju prava djece s posebnim potrebama/smetnjama u psihofizičkom razvoju	Ministarstvo civilnih poslova BiH,Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Federalno ministarstvo obrazovanja i znanosti, Federalno ministarstvo zdravstva,Federalno ministarstvo rada i socijalne politike,Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi RS,Ministarstvo prosvjete i kulture RS, kantonalna ministarstva prosvjete, socijalne skrbi i zdravstva, Vlada Brčko Distrikta BiH		13.12.2010.	Nema odgovora
P-320/10	Posebno izvješće o pravima osoba s invaliditetom	Parlamentarna skupština BiH, Vijeće ministara BiH, Parlament FBiH, Vlada FBiH, Narodna skupština RS, Vlada RS, Skupština Brčko Distrikta BiH, Vlada Brčko Distrikta BiH, entitetska ministarstva, odjeli u Brčko Distriktu BiH, kantonalna ministarstva i druga nadležna tijela općina i gradova		13.12.2010.	Nema odgovora u 2010. god.
P-321/10	Posebno izvješće o pravu na mirovinu	Parlament FBiH, ministarstva financija FBiH i RS, Federalno ministarstvo rada i socijalne		13.12.2010.	Ostvarena suradnja

		politike, Ministarstvo rada i socijalne skrbi RS, Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite RS, porezne uprave FBiH i RS, inspekcije rada FBiH i RS, Federalni fond MIO, Ministarstvo civilnih poslova BiH			
P-322/10	Ž-SA-05-344/09	Općinsko vijeće Općine Travnik	Imenovanje	02.12.2010.	Nerealizirana
P-323/10	Ž-MO-05-07/10	Grad Mostar	ZOSPI i rad uprave	14.12.2010.	Nerealizirana
P-324/10	Ž-MO-05-52/10	Grad Mostar - Odjel za gospodarstvo, komunalne i inspekcijske poslove, PU Mostar	Članak 8. EKLJP	14.12.2010.	Ostvarena suradnja
P-325/10	Ž-SA-05-1123/10	Vlada Kantona Sarajevo	Imenovanje	16.12.2010.	Nerealizirana
P-326/10	Ž-Sa-04-1408/10	Federalno ministarstvo za pitanja branitelja i invalida domovinskog rata	Prava dobitnika posebnih ratnih priznanja i odličja	20.12.2010.	Nerealizirana
P-327/10	Ž-SA-05-157/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	20.12.2010.	Nerealizirana
P-328/10	Ž-SA-02-838/10	Kantonalni sud u Bihaću	Članak 6. EKLJP	26.07.2010.	Realizirana
P-329/10	Ž-BL-05-845/10	Osnovni sud u Mrkonjić Gradu	Članak 6. EKLJP	22.12.2010.	Realizirana
P-330/10	Ž-SA-05-129/10	Skupština USK	Imenovanje	23.12.2010.	Nema odgovora
P-331/10	Ž-BL-01-425/10	Kantonalni sud u Sarajevu	Članak 6. EKLJP	23.12.2010.	Realizirana
P-332/10	Ž-SA-04-1279/10	Ministarstvo civilnih poslova BiH, Federalni zavod za zapošljavanje i Zavod za zapošljavanje RS	Pravo na rad - uplata dopsinosa u slučaju nezaposlenosti	23.12.2010.	Ostvarena suradnja
P-333/10	Ž-SA-05-512/09	Kantonalni sud u Sarajevu	Članak 6. EKLJP	27.12.2010.	Realizirana
P-334/10	Ž-SA-05-400/09	Općinski sud u Sarajevu	Članak 6. EKLJP	27.12.2010.	Ostvarena suradnja

P-335/10	Ž-SA-05-1386/10	MUP TK; Kantonalno tužiteljstvo TK i JU Centar za socijalni rad Tuzla	Rad policije	28.12.2010.	Ostvarena suradnja
P-336/10	Ž-BL-04-553/10	Komisija za implementaciju čl. 182. ZOR-a RS-a	Članak 182. ZOR-a RS-a otpremnine	29.12.2010.	Nerealizirana
P-337/10	Ž-SA-05-526/10	Vlada USK i Ministarstvo obrazovanja, znanosti, kulture i sporta	Imenovanje	22.10.2010.	Nerealizirana
P-338/10	Ž-SA-05-174/10	Vlada FBiH	Imenovanje	07.10.2010.	Nerealizirana
P-339/10	Ž-SA-05-925/10	Općina Goražde	ZOSPI	28.07.2010.	Nerealizirana
P-340/10	Ž-SA-05-899/10	MUP Kantona Sarajevo	Rad policije i mirno uživanje posjeda	06.09.2010.	Nerealizirana
P-341/10	Ž-SA-05-45/10	Kantonalni sud u Zenici	Članak 6. EKLJP	17.02.2010.	Realizirana

Objašnjenja kratica u tablici:

*EKLJP – Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

*ZOSPI – Zakon o slobodi pristupa informacijama

*ZOR – Zakon o radu

*ZUP – Zakon o upravnom postupku

ANEKS II. FINANCIJE

ANEKS II. FINACIJE

P R E G L E D
rashoda proračuna po ekonomskim kategorijama
za izvještajno razdoblje: od 01.01.2010. do 31.12.2010.

Red. broj	Vrsta rashoda	Ekonomski kod	Odobreno proračunom za tekuću godinu	Izmjene: rebalans, prestrukt., pričuva	Korigirani proračun (4+,-5)	Realizirano u tekućem razdoblju	Realizirano u prethodnoj godini	Indeks (7/6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I.	Tekući izdaci		2.622.000	-50.100	2.571.900	2.219.715	1.634.628	0,86
1.	Bruto plaće i naknade	611100	1.771.000	-149.100	1.621.900	1.442.904	1.066.002	0,89
2.	Naknade troškova zaposlenika	611200	284.000		284.000	175.808	140.947	0,62
3.	Putni troškovi	613100	68.000	30.000	98.000	94.746	77.995	0,97
4.	Izdaci za telefonske i PTT usluge	613200	54.000	25.000	79.000	69.453	44.568	0,88
5.	Izdaci za energiju i komunalne usluge	613300	30.000	30.000	30.000	14.557	14.774	0,49
6.	Nabava materijala	613400	25.000	22.000	47.000	44.708	17.334	0,95
7.	Izdaci za usluge prijevoza i goriva	613500	33.000		33.000	29.715	26.532	0,90
8.	Izdaci za zakupninu	613600	237.000	15.000	252.000	244.584	163.703	0,97
9.	Izdaci za tekuće održavanje	613700	27.000	2.000	29.000	27.167	21.537	0,94
10.	Izdaci za osiguranje	613800	6.000	1.000	7.000	5.431	4.505	0,78
11.	Ugovorene i druge posebne usluge	613900	87.000	4.000	91.000	70.642	56.731	0,78
II.	Kapitalni izdaci	8212-8216	99.000	50.100	149.100	145.648	1.972	0,98
1.	Nabava opreme	8213	99.000	50.100	149.100	145.648	1.972	0,98
2.	Ulaganje	8216						
III.	Programi posebne namjene		0	0	0	0	0	
IV.	SVE UKUPNO		2.721.000	0	2.721.000	2.365.363	1.636.600	0,87

Izvršenje proračuna za 2010. godinu s rashodima za preuzete zaposlenike iz FBiH

Odobreni proračun za 2010. 2.721.000

Ukupno izvršenje za 2010. 2.558.676 (2.365.363 izvršenje proračuna
+193.313 izvršenje za preuzete zaposlenike iz FBiH)

Stvarno izvršenje proračuna za 2010. godinu je 94%

**ANEKS III.
PLATFORMA ZA SURADNJU OMBUDSMANA
BIH S NEVLADINIM SEKTOROM**

ANEKS III. PLATFORMA ZA SURADNJU OMBUDSMANA BIH S NEVLADINIM SEKTOROM

I. UVOD

Ombudsman BiH je nacionalna institucija za ljudska prava uspostavljena sa specifičnim mandatom osiguranja zaštite i promicanja ljudskih prava. Uspostava Ombudsmana BiH utemeljena je na Sporazuma o ljudskim pravima (Aneks 6. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH) i Zakonu o ombudsmanu za ljudska prava BiH.⁹² Navedinim su zakonom definirana pitanja nadležnosti i rada Ombudsmana BiH u smislu osiguranja efektivnog djelovanja mehanizama za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, kako je zajamčeno Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima uz dodatak Ustavu.

Široko uspostavljen mandat Ombudsmana BiH zahtijeva posjedovanje sposobnosti za obavljanje funkcije nadzora, savjetovanja i izdavanja preporuka o raznim pitanjima koja se odnose na ljudska prava, ali i uspostavu suradnje s regionalnim i međunarodnim organizacijama, te promicanje ljudskih prava podizanjem svijesti javnosti i obrazovanjem kao i istraživanjem o ljudskim pravima. Kako bi se osigurala provedba mandata, ***jedan od prioriteta Ombudsmana BiH svakako je jačanje odnosa i dijaloga s nevladinim sektorom.*** To je posebno izraženo, a iz iskustva Ombudsmana BiH, na području osiguranja pravne pomoći i promicanja ljudskih prava, što uključuje potrebu za organiziranjem obuka, istraživanjem, izdavanjem priručnika i slično, te izradom pregleda zakonodavstva s aspekta njegove usklađenosti s međunarodnim standardima.

Cijeneći da suradnja s nevladinim sektorom treba biti suštinska, a ne formalna, te utemeljena na partnerskim osnovama, ombudsmani su 28. travnja 2009. godine održali prvi konzultativni sastanak s predstavnicima nevladinih organizacija u Banjoj Luci. Konzultacije su, uz potporu ODIHR-a i Misije OEES-a u BiH nastavljene i u 2010. godini i to 9. lipnja u Sarajevu i 11. lipnja u Banjoj Luci.

Razmatrajući pitanje postignute suradnje između Ombudsmana BiH i nevladinih organizacija, zaključeno je da je ova suradnja još uvijek na početnom stupnju i uglavnom je usmjerena na realiziranje parcijalnih aktivnosti. Pozitivnom je istaknuta neovisnost

⁹² "Službeni glasnik BiH", br. 32/00, 19/02 i 32/06

nacionalne institucije za ljudska prava, izgrađeni kapaciteti, vraćen ugled Ombudsmanu BiH i postojanje iskrene spremnosti za zaštitu i promicanje ljudskih prava na objema stranama. Zaključeno je da se formalizaciji suradnje između Ombudsmana BiH i nevladinih organizacija treba pristupiti tek nakon što se zajednički utvrde područja i modaliteti te suradnje. Zaključci s ovih konzultativnih sastanaka bili su osnova za stvaranje ove Platforme.

II. PODRUČJA SURADNJE

Ombudsman BiH prvenstveno će surađivati s nevladinim organizacijama na područjima koja su na konzultativnim sastancima utvrđena za prioritetna. Važno je istaknuti da je tijekom konzultacija naglašena važnost **održavanja redovitih periodičnih sastanaka** između Ombudsmana BiH i nevladinih organizacija kako bi se zajednički raspravila određena pitanja iz područja ljudskih prava i, po potrebi, ponovno odredili prioritete.

Kao područje na kojemu je izražena potreba za suradnjom između Ombudsmana BiH i nevladinih organizacija utvrđena je **sfera zaštite ekonomskih i socijalnih prava, osobito ugroženih skupina**, pri čemu je istakanuto pitanje uživanja ljudskih prava osoba s invaliditetom, djece, žena, manjina i povratničke populacije. Iskazana je i potreba za osiguranjem suradnje na području zaštite od nasilja u obitelji i zaštite žena u ruralnim sredinama. **Sloboda pristupa informacijama, učinkovitost sudskog sustava**, uključujući pitanja prava na pristup sudu uz osiguranje besplatne pravne pomoći, zaštite svjedoka i provođenje sudskih odluka također su bitna područja moguće suradnje između Ombudsmana BiH i nevladinih organizacija.

Konzultacijski proces pokazao je da je najizraženija potreba **za suradnjom na području sprečavanja diskriminacije**, s posebnim težištem na osiguranje primjene Zakona o zabrani diskriminacije. Imajući u vidu da je Ombudsman BiH središnja institucija za zaštitu od diskriminacije, pri čemu u Zakonu nisu jasno precizirani načini realizacije ovog mandata, to stvara potrebu za uspostavljanjem instrumenata koje bi Ombudsman BiH trebao koristiti u ostvarivanju ove zakonske obveze. Posebno se to odnosi na korištenje mehanizama medijacije (posredovanja), davanja mišljenja, odnosa prema sudskoj zaštiti i slično.

Obveza uspostave nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM), sukladno odredbama Opcionalnog protokola uz Konvenciju o sprečavanju mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, i dosadašnja iskustva koja su pokazala da se najučinkovitijim modelom pokazao model u kojemu je NPM institucija ombudsmana uz uspostavljenu suradnju s nevladinim organizacijama stvara obvezu daljnjeg jačanja suradnje između Ombudsmana BiH i NVO-a.

III. OBLICI SURADNJE

Uzimajući u obzir stajališta iznesena tijekom konzultacijskog procesa, Ombudsman BiH namjerava realizirati suradnju s NVO-ima organiziranjem zajedničkih događaja kao što su: obilježavanja važnih datuma u vezi s ljudskim pravima, organiziranje konferencija, radionica, seminara i okruglih stolova za razmjenu informacija, izdavanje zajedničkih publikacija i zajedničkih preporuka o načinu rada, osnivanje zajedničkih skupina za analizu određenih prava, organiziranje zajedničkih posjeta ustanovama i slično.

IV. PRINICIPI SURADNJE

Ombudsman BiH osigurat će da **suradnja bude redovita, transparentna, sveobuhvatna i sadržajna**. U tom cilju, ombudsmani će do kraja svake kalendarske godine raspisati javni poziv za suradnju s nevladinim organizacijama, u kojemu će biti određeni područja i oblici suradnje. Kako bi se osigurala transparentnost procesa, bit će utvrđeni kriteriji za odabir nevladinih organizacija s kojima će biti potpisan memorandum o suradnji. Tim memorandumom precizno će se odrediti zajedničke obveze objiju strana.

Prepoznavši značaj postojanja permanente komunikacije s nevladinim organizacijama, ombudsmani su u Pravilniku o unutarnjem ustroju i sistematizaciji radnih mjesta sistematizirali radno mjesto savjetnika, u čiji je opis poslova i radnih zadataka uvrštena i obveza koordinacije suradnje s NVO-ima. Na to radno mjesto trenutačno je raspoređena Almedina Karić.